

SPARNAI

4
1983

Baigėsi tretieji penkmečio metai. Respublikos patriotinei gynybinei draugijai jie buvo ženkliūs įtemptu, kūrybingu darbu, turtingi svarbiais įvykiais. Įvyko Lietuvos TSR SDAALR II suvažiavimas, vėliau respublikos pasiuntiniai dalyvavo draugijos IX visasąjunginiame suvažiavime.

Didelį karinio-patriotinio darbo pakilimą SDAALR organizacijose sukėlė visąsąjunginė Atminimo sargyba, startavusi respublikos sostinėje Vilniuje.

Sie metai ypač įsimintini sportinių įvykių gausumu. Liepos pabaigoje daugiau kaip savaitę Vilniaus aeroklube įėgas bandė socialistinės sandraugos šalių aukštojo pilotų meistrai, vyko respublikinės spartakiados varžybos. Be to, sporto organizatorių, sportininkų, sporto gerbėjų dėmesį buvo pritaikę TSRS tautų vasaros VIII spartakiados finaliniai startai.

Dabar, kai paskutinės sportinės batalijos jau tapo istorija, kai nurimo sirgalių aistros ir žinomi varžybų rezultatai, galime ramiai įvertinti laimėjimus ir nesėkmių priežastis, paanalizuoti sportinio sąjūdžio problemas.

Karinės-taikomosios ir techninės sporto šakos, palyginti su olimpinėmis, yra kur kas jaunesnės. Tačiau džiugu, jog jų populiarumas tiek mūsų respublikoje, tiek ir šalyje kasmet auga. Techninių sporto šakų vystymas turi didelę taikomąją reikšmę. Jas kultivuojantis sportininkas ne tik išsiugdo valią ir fizinę ištvėrmę, bet ir įgyja techninių žinių bei įgūdžių, kuriuos paskui panaudoja liaudies ūkyje, o, prireikus, ir karinėje tarnyboje. Mūsų jaunimas supranta šiuos privatumus ir vis plačiau įsijungia į karinių-taikomųjų ir techni-

SPORTINIS SĄJŪDIS TĘSIAMAS

nių sporto šakų klubus, sekcijas bei komandas. Pastaraisiais metais gerokai išaugo šiomis sporto šakomis besidominčių skaičius, padaugėjo varžybose dalyvaujančių komandų. Žemutinių kolektyvų varžybose dalyvavo beveik milijonas sportininkų.

TSRS tautų VIII spartakiados finalinėse varžybose mūsų respublikai atstovavo 236 sportininkai. Varžybų eiga mūsų rinktinėms buvo gan permaisinga: pirmieji finaliniai susitikimai ir sportininkus, ir sirgalius nuteikė optimistiskai, vėliau būta ir nesėkmių. Bendroje įskaitoje respublikos rinktinė savo grupėje drauge su Latvijos sportininkais užėmė pirmąją vietą ir iškovojo perėinamąją taure bei diplomą.

Iš viso Tarybų Lietuvos atstovams atiteko 40 spartakiados apdovanojimų: 12 — aukso, 7 sidabro ir 21 bronzos medalis.

Daugiausiai taškų respublikai pelnė sklandytojų komanda, tapusi šalies čempione. Į meistriškumo viršūnes komanda kopė palaipsniui: VI Tautų spartakiadoje laimėta penktąji, VII — antroji, o dabar — pirmoji vieta. Daug triūso ruošiant sportininkus įdėjo komandos vyr. treneris G. Kilna, aviacijos sporto klubų darbuotojai. Mūsų respublikai, turinčiai pusės šimtmečio sklandymo sporto tradicijas, ši pergalė iš tiesų graži ir prasminga. Simboliška ir tai, jog ji laimėta sklandytuvais, pagamintais Prienų eksperimentinėje sportinės

aviacijos gamykloje.

Nesėkminga ši spartakiada buvo aukštojo piloto meistrams, septintosios spartakiados čempionams. Kai kurie pasirošimo finalams darbo trūkumai, organizaciniai nesklandumai neleido komandai pelnyti vertingų taškų, ir prisiėjo tenkintis penktąja komandine vieta.

Autorialio meistrams, dviejų ankstesniųjų spartakiadų nugalėtojams, ši kartą reikėjo tenkintis antrąja vieta. Įtemptoje sportinėje kovoje juos nežymia persvara įveikė Estijos lenktynininkai, rungtyniavę savoje trasoje. Tačiau būgštauti, jog susilpnėjo šios sporto šakos pozicijos, nėra pagrindo. Netrukus vykusiame TSRS autorialio čempionate mūsų sportininkai visiškai save reabilitavo — įtikinančia persvara įveikė varžovus ir tapo šalies čempionais.

Trečioji vieta spartakiadoje ši kartą atiteko net trimis respublikos komandoms. Maloniai staigmeną pateikė žiedinių automobilių lenktynių dalyviai, vadovaujami trenerio J. Sagatausko. Neturėdami respublikoje reikiamos treniruočių bazės, kruopštaus darbo ir entuziazmo dėka jie sugebėjo iš dešimtos vietos pakilti į prizinę. Lemiamas komandai buvo V. Jonušio, laimėjusio sidabrą, pasirodymas.

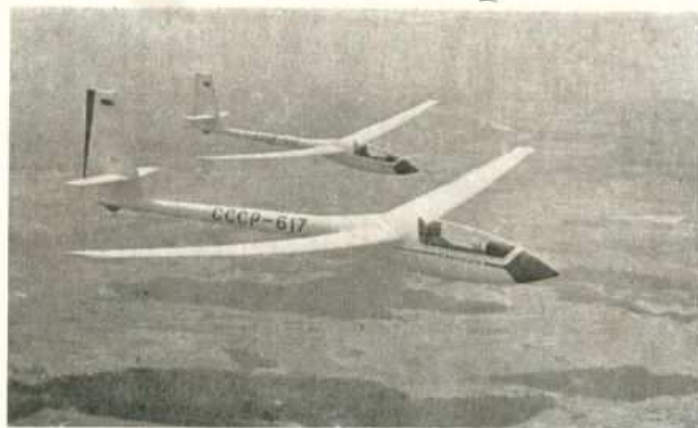
Motobolo komanda mūsų respublikoje — tikrai unikalus reiškinys. Nuošaliame Lietuvos kampelyje gyvenantys

ir besitreneruojantys sportininkai rodo tikrą žemaitišką charakterį, štai jau antroje spartakiadoje iš eilės laimėję trečiąją prizinę vietą. Tai didelis nenuilstančių entuziastų ir trenerio V. Brazdėkio nuopelnas. Norisi padėkoti Skuodo ir Kretingos rajonų vadovams už nuolatinį dėmesį šiai sporto šakai ir paraginti kultivuoti motobolą ir kitas mūsų sportines organizacijas.

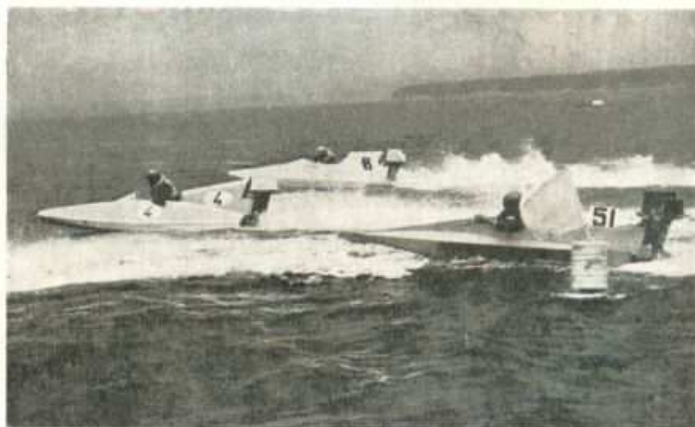
Praėjusios spartakiados rezultatą pagerino ir motorlaivininkų komanda, tapusi prizininke. Komanda, vadovaujama RTSJK viršininko R. Bankausko, buvo neblogai pasirodusi, tikėtasi ir aukštų rezultatų. Tačiau varžybų eigoje būta ir nemalonių atsitiktinumų, dėl kurių vos nebuvo prarasta prizinė vieta. Be kitų priežasčių paaiškėjo, jog varžovai turi tobulėsius laivus, kurių konstravimu ir statyba metas pasirūpinti ir mums.

Geru žodžiu reikia paminėti ir parašutinininkų bei jūrų daugiakovės komandas, iš septintos vietos iškopusias į ketvirtąją. Daug triūso, ruošdami parašutinininkus, idėjo komandos treneriai J. Brundzienė, A. Belovas ir S. Velička.

Neblogai pasirodė karinės-taikomosios daugiakovės komanda, vadovaujama trenerių P. Varnos, V. Mickėvičiaus ir P. Punelio. Malonu, jog ši sporto šaka randa respublikoje vis daugiau gerbėjų. Pažangą padarė ir mo-

Ore ir ant vandens.

K. MINCIAUS nuotr.

tokroso bei žiedinių motociklų lenktynių komandos. Tiesa, iš pastarosios buvo tikėtasi prizinės vietos, bet organizaciniai nesklandumai sutrukdė pasiekti aukštų rezultatų.

Pagyrimo nusipelnė ir avia-modeliavimo meistrai. Tiesa, jų laimėta aštuntoji vieta nėra ypatingai aukšta, tačiau negalima pamiršti, kad praėjusioje spartakiadoje komanda tebuvo septyniolikta. Nemažas šuolis į priekį — iš dalies ir asmeninis trenerio J. Adamonio nuopelnas. Jis ne tik pasirodė esąs sportinio darbo organizatorius, bet ir pats komandos draugams parodė gražų pavyzdį, iškovdamas spartakiados čempiono aukso medalį.

Neblogą rezultatą pasiekė ir automodeliuotojai, laimėję septyntą vietą. Blogiausiai iš visų komandų pasirodė laivų modeliuotojai, jau antroje iš eilės spartakiadoje neužimantys 16 vietą. Kaip matome, trys giminingos sporto šakos, panaši sporto bazė, ir tokie skirtingi rezultatai. Respublikinis technikos sporto jūrų klubas per mažai dėmesio skiria šiai nedaug lėšų reikalaujančiai sporto šakai. Per mažai palaikomi ryšiai su mokyklomis, pionierių rūmais,

jaunųjų technikų stotimis, kur visuomet gausu šio sporto entuziastų.

Nenuodžiugino šiais metais povandeninio sporto komandos, laimėjusios vienuoliktą ir dvyliką vietas. Šiose sporto šakose jaučiamas regresas, nors giminingos plaukimo sporto šakos mūsų respublikoje turi senas tradicijas ir aukšto lygio mokyklą. Turime ir puikių trenerių. Laikas sustiprinti ryšius su olimpinėmis plaukimo sporto šakomis, reikliau peržiūrėti darbo planus bei treniravimo metodiką.

Toi gražu ne visi rezervai išnaudoti radijo sporte. Per mažai dėmesio jam skiria respublikos aukštosios mokyklos bei technikumai, kuriuose gausu kūrybingo, techniškai išsilavinusio jaunimo. Kiekvienoje šių mokslo įstaigų veikia pirminė SDAALR organizacija, kuri turėtų tapti sportinės veiklos iniciatoriumi. Matyti, taip nėra. Būdingas pavyzdys — „lapių medžioklė“. Per mažai remiama ir puoselėjama ši sporto šaka praranda masiškumą. Pagrindiniu „lapių medžiotojų“ centru tebėra mažas Kuršėnų miestas, kuriame dirba ir gyvena šios sporto šakos entuziastas R. Fabijonavičius.

Spartakiadose pasiektų rezultatų palyginamoji turnyrinė lentelė rodo daugelio sporto šakų pažangą. Tačiau mūsų karinių-taikomųjų ir techninių sporto šakų vystymo tempai, lyginant su kitomis respublikomis, per lėti. Šiuolaikinių reikalavimų jau neatitinka kai kurių sporto šakų materialinė bazė. Per mažai sportiniu darbu rūpinasi ne tik federacijos, mūsų sportinės organizacijos, kuriose dar daug aplaidumo, nereikalingo lėšų švaistymo, bet ir SDAALR rajonų bei miestų komitetai, pirminės organizacijos. Dažnai praktinėje veikloje sportą mes išskiriame kaip kažkokią autonominę sritį, pamirštame, jog mūsų sportininkai yra visų pirma gynybinės draugijos nariai. O juk sportas tarnauja ir jaunimo auklėjimui, ir profesinių įgūdžių ugdymui. Mes dar per mažai propaguojame karines-technines sporto šakas, nepakankamai emocionališkai ir iškilmingai organizuojame varžybas.

TSRS tautų VIII spartakiada iškėlė naujus ir svarbius uždavinius. Mums reikia toliau tobulinti sportinę, mokyklą bazę. Tiesa, šia linkme daug kas daroma. Šiais metais jau įvyko respubli-

nės varžybos Smalininkų technikos kartodrome, naujas kartodromas sutiko pirmuosius sportininkus ir Raguvoje. Kiek lėčiau statybos darbai vyksta Kauno „Nemuno žiede“, nors mes suprantame, kad šis įrenginys su savo trasomis yra vienas didžiausių šalyje ir jam galutinai įrengti reikia daug darbo ir pastangų.

Tačiau gera sportinė bazė — ne vienintelė sportinės veiklos vystymo sąlyga. Draugijos organizacijoms reikia toliau gerinti organizacinį ir metodinį darbą, kelti vadovavimo sportui lygį, plačiau vystyti karinių-techninių sporto šakų masiškumą. Reikia pasiekti, kad kiekvienoje pirminėje ir sporto organizacijoje veiktų sporto sekcijos ir rateliai, kad kiekvienas SDAALR draugijos narys būtų techninių sporto šakų masinių renginių ir varžybų dalyvis. To reikalauja partijos ir vyriausybės nutarimai sporto vystymo ir jaunimo patriotinio auklėjimo darbo klausimais, respublikos ir šalies SDAALR suvažiavimų nutarimai.

S. LEVCENKA,
Lietuvos TSR SDAALR
Centro komiteto pirmininko
pirmasis pavaduotojas

Spartakiada skaičiais

Tarybų Lietuvos patriotinės draugijos sportininkai dalyvavo TSRS tautų vasaros VIII spartakiados 26 sporto šakų finalinėse varžybose. Mūsų respublikos sporto garbę gynė įvairių karinių-taikomųjų bei techninių sporto šakų mėgėjai.

Spartakiados vyriausioji teisėjų kolegija susumavo visų delegacijų atstovų surinktus taškus. Jos vietomis pasiskirstė taip:

I GRUPĖ

1. RTFSR	9864
2. Ukraina	7425
3. Maskva	4961
4. Leningradas	4066
5. Baltarusija	3611

II GRUPĖ

1. LIETUVA	3132
Latvija	3132
3. Kazachija	2792
4. Estija	2544
5. Gruzija	2085

III GRUPĖ

1. Uzbekija	2466
2. Moldavija	1681
3. Armėnija	1159
4. Kirgizija	1112
5. Azerbaidžanas	760
6. Tadžikija	513
7. Turkmėnija	496

Aplė tai, kaip Tarybų Lietuvos sportininkai pasirodė atskirų sporto šakų varžybose, pasakoja žemiau pateikiama lentelė (nurodomi nugalėtojai ir mūsų komandų užimtos vietos, o skliaustuose pateikiami VII spartakiados rezultatai).

Automobilių daugiakovė	Latvija	Lietuva — 6 [11]
Automodelizmas	Leningradas	Lietuva — 7 [8]
Automobilių ralis	Estija	Lietuva — 2 [1]
Automobilių žiedinės lenktynės	Ukraina	Lietuva — 3 [10]
Aviamodelizmas	RTFSR	Lietuva — 8 [17]
Daugiakovė su tarnybiniais žūnimis	RTFSR	Lietuva — 10 —
Jūrų daugiakovė	RTFSR	Lietuva — 4 [7]
Karinė taikomoji daugiakovė	Ukraina	Lietuva — 6 [12]
Kartingas	Maskva	Lietuva — 6 [5]
Laivų modeliavimas	Ukraina	Lietuva — 16 [16]
Lėktuvų sportas („aukštasis pilotažas“)	Kazachija	Lietuva — 5 [1]
Motobolas	Ukraina	Lietuva — 3 [3]
Motociklų daugiadienės lenktynės	Kazachija	Lietuva — 11 [10]
Motociklų krosas	Ukraina	Lietuva — 8 [12]
Motociklų lenktynės hipodrome	RTFSR	Lietuva — 12 —
Motociklų žiedinės lenktynės	RTFSR	Lietuva — 6 [9]
Motorlaivų sportas	RTFSR	Lietuva — 3 [6]
Parašiutizmas	RTFSR	Lietuva — 4 [8]
Povandeninis sportas: greičio rungtys	RTFSR	Lietuva — 12 [10]
orientacinės rungtys	RTFSR	Lietuva — 11 [8]
Radio daugiakovė	RTFSR	Lietuva — 10 [12]
Radiogramų priėmimas ir perdavimas	RTFSR	Lietuva — 8 [12]
Sklandymas	LIETUVA	(2)
Skraidyklių sportas	Ukraina	Lietuva — 10 —
Sportinė radijo pelengacija („lapių medžioklė“)	RTFSR	Lietuva — 10 [5]
Saudymas	Maskva	Lietuva — 11 —

[Nukelta į 10 psl.]

ŠAUNUS PARAŠIUTININKŲ FINIŠAS

Aštuntosios TSRS tautų spartakiados parašiutizmo finalinės varžybos vyko šalies Centriniam parašiutizmo aeroklube, kuris įsikūręs Kaukazo priekalnėje plytinčiame Grozno mieste. Aerodromas erdvus ir lygus, kaip stalas. Iš vienos pusės jį juosia miestas, iš kitos — horizontu driekiasi dulksva kalnų virtinė. Vėjo stiprumas čia visada permainingas. Staigiai keičiasi ir jo kryptys.

Mūsų respublikai spartakiadoje atstovavo 5 vyrai ir 5 moterys. Komandą komplektavo ir varžyboms parengė LTSR SDAALR CK parašiutinio sporto vyr. treneris Aleksandras Belovas. Kolektyve vyravo sveikas psichologinis klimatas, kovinga nuotaika.

Pirmajame varžybų pratime — individualiuose nusileidimo tikslumo žoliuose — mūsų vyrų ir moterų komandoms atiteko šeštosios vietos, o Vilniaus pedagoginio

instituto studentas Rimas Kaščiuškevičius tapo šio pratimo čempionu, visuose žėsiuose žuoliuose nusileidęs tiksliai į 5 cm skritulio centrą. Rimas jau po penktojo žuolio nebeturėjo konkurentų. Jeigu prisiminsime TSRS tautų VII spartakiadą, šio pratimo finale dėl aukso medalio ginčijosi net 20 sportininkų — tiek buvo absoliučiai geriausių rezultatų. Bet tada ir taikiny buvo ne 5, o 10 cm skersmens. Rimas Kaščiuškevičius dar kartą patvirtino, jog yra pajėgus toliau gerinti pasaulio rekordą šioje rungtyje.

Antrajame pratime mūsų sportininkams sekėsi blogiau. Vyrai užėmė dvyliką vietą, moterys — aštuntą. Geriausiai iš mūsų pasirodžiusi tarptautinės klasės sporto meistrė kaunietė Jūratė Gutnikienė buvo šešta. Jos akrobatinių figūrų komplekso išpildymo vidurkis — 8,81

Tikslus žuolis.

S. KARKLIO nuotr.

sek. Vyrų tarpe pirmavo taip pat Rimas Kaščiuškevičius, tačiau teuzėmė 18 vietą. Jo rezultatas — 8,79 sek. R. Kaščiuškevičius, kaip ir daugelis kitų jauniausios plejados šalies rinktinės narių, savo akrobatinių figūrų komplekso atlikimo techniką formavo laikydamas išeities tašku greitį. Tuo tarpu dabar, kai teisėjaujama su videomagnetofono aparatais reikia šimtaprocentinio tikslumo. Taigi — didė-

ja laiko sąnaudos. Apie tai liudija maždaug dviem sekundėm padidėjęs čempionų rezultato vidurkis tiek spartakiadoje, tiek pasaulio čempionate.

Taigi, šioje spartakiadoje teisėjavimas buvo ypač griežtas. Teisėjavo 12 teisėjų, iš kurių 10 turėjo tarptautines ir sąjungines kategorijas ir tik du — respublikines. Aš irgi teisėjavau šiame pratime. Tai buvo puiki proga palyginti savo nuomonę su aukščiausios kvalifikacijos teisėjų nuomone. Naująją akrobatikos teisėjavimo bei parašiutininkų ruošimo metodiką šioje rungtyje reikėtų pradėti taikyti respublikoje nuo pat sekančio sezono pradžios. Tai jau spartakiados pamokos. O tuo tarpu... trečiasis pratimas — grupiniai nusileidimo tikslumo žuoliai. Mūsų vyrai — penkti, moterys — septintos. Daugiausiai taškų šiame pratime komandai pelnė tarptautinės klasės sporto meistras E. Usov ir sporto meistrė L. Bulavina.

Dvikovėje geriausiai pasirodė mūsų sportininkai užėmė tokias vietas: J. Gutnikienė — 8, R. Kaščiuškevičius — 7. Komandinėje įskaitoje moterys buvo penktos, vyrai — šešti, o bendrakomandinėje įskaitoje respublikos rinktinė iškopė į ketvirtą vietą, praleidusi į priekį labai pajėgias Rusijos Federacijos, Maskvos ir Ukrainos komandas.

Ketvirtoji vieta — ne toks jau mažas pasiekimas spartakiadoje. Lyginant techni-

Spartakiados čempionas Rimas Kaščiuškevičius.

M. KURAIČIO nuotr.

FINALINIAMS STARTAMS PASIBAIGUS

nus rezultatus, jie žymiai geresni už tuos, kuriuos komanda parodė 1981 metais per tarptautines varžybas Vilniuje, praleisdama į priekį tik TSRS rinktinę. Mat šį kartą visi TSRS rinktinės parašutinininkai įsiliejo į komandų prizinininkų sudėtį. Be to, jėse dar startavo ir geriausi Karinių Oro Pajėgų rinktinės atstovai.

Gražūs spartakiados sportinių kovų atgarsiai pasigirdo jau per varžybų uždarymą. Dar vienas mūsų respublikos atstovas buvo pakviestas į šalies grupinės akrobatikos rinktinę — tai Vilniaus aeroklubo auklėtinis Algirdas Rimavičius, pademonstravęs daug žadančias oro akrobato savybes.

Spartakiados finalinių varžybų vėliavą nuleido absoliutus čempionas Ukrainos komandos atstovas L. Koryčeva (ji absoliuti pasaulio čempionė) ir G. Oleinikas.

Baigėsi ilginis mūsų darbo etapas, parodęs, kad respublikoje parašutinis sportas eina teisingu keliu. Būtent tokią nuomonę teko išgirsti ir iš šalies rinktinės trenerių V. Žarikovo, V. Gurno, I. Tiorlo, Maskvos rinktinės trenerio V. Gorbunovo, kurie ypač domėjosi mūsų (kol kas vienintelės šalyje) karinių-techninių sporto šakų aukštojo sportinio meistriškumo mokyklos prie LTSR SDAALR CK darbo metodika.

Zinoma, sunku buvo pradžioje derinti parašutinį sportą kultivuojančių aviacijos sporto klubų ir į remiančių neaviacinių organizacijų veiklą, darbo sferų pasidalijimą. Tačiau penki įtempto darbo metai pradeda duoti vaisius. Parašutizmas respublikoje progresuoja. Varžybų rezultatai, iškovoți čempionų, rekordininkų titulai, mūsų sportininkų kvietimai į Tarybų Sąjungos rinktinę — įskaitingi faktai.

Šių metų pradžioje, prieš pradėdant lemiamąjį pasiruošimo spartakiadai etapą, visuotiniame respublikos parašutinininkų susirinkime LTSR SDAALR CK pirmininkas generolas R. Zalnerauskas pasakė: „Aš tikiu treneriais“. Mes, treneriai, stengsimės pateisinti pasitikėjimą ir ateityje, nes ketvirtoji vieta įpareigoja. Dabar galvojame jau apie pasiruošimą IX spartakiadai, kurioje dalyvaus dvi respublikos parašutinio sporto rinktinės, atstovaujančios klasikinį parašutizmą ir parašutinę daugiakovę.

**J. BRUNDZIENĖ,
TSRS sporto meistrė**

Respublikos aviamodelizmo mėgėjams TSRS tautų VIII spartakiados metai buvo ypač reikšmingi. Spartakiados bendrakomandinė įskaita, be suaugusių varžybų, buvo sukuriami ir trečiųjų sąjunginių jaunimo žaidynių finalinių varžybų įskaitiniai taškai. Tai kėlė didelę atsakomybę mūsų respublikos jaunimo komandos nariams, startavusiems finalinėse varžybose Minske praėjusių metų vasarą. Reikia pasakyti, kad Lietuvos TSR rinktinė su kaupu pateisino viltis. Komanda užėmė antrą prizinę vietą, į priekį praleisdama tik tai Ukrainos TSR rinktinę. Tai buvo svarus indėlis į respublikos įskaitinę laupyklę.

Malonu prisiminti žaidynių čempionų uteniškių S. Jakučio ir R. Braženo bei sidabrinių prizinininkų R. Jas-

monto ir R. Palskio pasirodymą. Pagirtinai kovojo ir kiti komandos nariai. Varžybos parodė, kad auga gera pamaina respublikos suaugusiųjų rinktinėi. Beje, R. Jasmontas jau ne pirmi metai sėkmingai atstovauja respublikai oro kautynininkų rinktinėje.

Šalies čempionatuose anksčiau pasitaikydavo atvejų, kuomet kai kurie respublikos rinktinės nariai kartais iki galo neišlaikydavo varžybų įtampos, palūždavo psichologiškai po pirmos nesėkmės. Finalinėse spartakiados varžybose Charkove vilnietis J. Adamonis parodė valingumą pavyzdį. Jis iškovojo spartakiados čempiono aukso medalį ir viršijo TSRS tarptautinės klasės sporto meistro normą, tuo duodamas komandai papildomų taškų.

TSRS tautų VIII spartakiados aviamodelizmo varžybų prizinininkai (iš kairės į dešinę): A. Smolencevas (RTFSR), čempionas vilnietis J. Adamonis ir H. Kirvelis (Estija).

NUTILO MIKROVARIKLIŲ GAUSMAS, ISTUŠTĖJO AERODROMAI — AVIAMODELIUOTOJAI GRĮŽO Į SAVO DIRBTVES, LABORATORIJAS. VARŽYBŲ SEZONAS BAIGĖSI. DABAR AISKIAI MATYTI, KAS KIEK IR KAIP DIRBO. DIDIAUSIA PAŽANGA, IS VISŲ MODELIZMO ŠAKŲ ŠIAIS METAIS PADARĖ „MAŽOSIOS AVIACIJOS“ ATSTOVAI.

Atsakyti į keletą klausimų apie respublikos rinktinės laisvo skridimo modeliais ruošimą ir startus paprašėme vieną visuomeninių trenerių — Alytaus rajono švietimo skyriaus instruktorių **GEDIMINĄ VAITIEKONĄ**.

Kada kandidatai į rinktinę pradėjo atrankines varžybas?

Šių metų pavasarį visus stipriausius respublikos aviamodeliuotojus pakvietėme dalyvauti tradicinėse varžybose Vilniuje, skirtose Pergalės prieš fašistinę Vokietiją dienai pažymėti.

Šįmet ir aviamodeliuotojai, ir treneriai liko patenkinti treniruočių stovykla Alytuje, kuri buvo surengta prieš varžybas Charkove.

Planuodami treniruočių stovyklos darbą, stengėmės, kad per trumpą laiką sportininkai įvairiomis oro sąlygomis galėtų paruošti savo aviamodelius spartakiados finalui. TSRS čempionatų pirmieji turai vyksta anksti rytą, kai nėra terminų oro srovių. Nemažai laiko skyrėme modelių reguliavimui ir skridimams penktą-šeštą valandą ryto. Norėjome

Lietuvos TSR aviamodeliuotojų rinktinę TSRS tautų VIII spartakiados varžybose pasirodė sėkmingai. Ji užėmė pirmą vietą antroje respublikų grupėje. Laimėjimai džiugina. Tačiau negalime nepastebėti ir silpnųjų pusių. Finalinėse varžybose nepatenkinamai startavo aviamodeliuotojų kordininkų ekipa, kurios nė vienas atstovas nepelnė respublikai įskaitinių taškų (oro kautynės į komandinę įskaitą nebuvo įtrauktos). Tai kelia didelį nerimą. Dar labai lėtai auga pilotazinininkų meistriškumas. Greitininkams kelti meistriškumą labai kliudo kokybiškų, šiuolaikinių variklių stoka. Jūs tenka gamintis patiemis sportininkams. Išskyrus Vilniaus aeroklubą, kur dirba V. Šidlauskas ir G. Kašuba, niekur kitur tuo neužiimminėjama. Nemažą klijūtį kordininkų tobulėjimui sudaro ir tai, kad Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje nėra kordodromų. Neleistinai uždelsta Vilniaus kordodromo statyba. Reikiamai treniruotis gali tik tai Kau-no ir Alytaus kordininkai (nors ir jie neišnaudoja visų galimybių).

Zodžiu, žvelgiant į ateitį ir norint siekti dar geresnių rezultatų, būtina išnaudoti visas galimybes ir rezervus, dirbti kūrybingai, su ugnele ir nė minutei neužmiršti ugdyti meistrų ir čempionų jaunąją pamainą.

**A. PRANSKĖTIS,
LTSR nusipelnęs treneris**

sūžinoti kandidatų į respublikos rinktinę modelių maksimalų išsilaikymą, kai nėra kylančių oro srovių, maksimalų pakilimo aukštį po dinaminio starto.

Planavote nemažai. Kaip sekėsi tuos planus vykdyti?

Visų pirma — džiugino draugiška atmosfera stovykloje. Gal todėl netrūko darbingos nuotaikos. Geriausiai sekėsi sklandytojams. Jie su vienu, geriausiu modelių atliko po penkiolika kontrolinių skridimų. Teodolitu matavome modelio pakilimo po dinaminio starto aukštį. Sudarinėjome lenteles.

Ar Charkove pasitvirtino trenerių prognozės?

Pasitvirtino. Varžybos laisvo skridimo modeliais prasidėjo pusę septynių ryto.

Respublikos aviamodeliuotojai, TSRS tautų VIII spartakiados dalyviai (iš kairės į dešinę): R. Jasmontas, P. Akinis, V. Kaunietis ir A. Narkevičius.

K. OGINSKO nuotr.

Ir moraliai, ir techniškai mūsų sportininkai tam buvo pasiruošę. Pirmas mūsų startavo R. Indrišonis F-1-A klasės aviamodeliu. Vėjo nebuvo, krapnojo lietutis, todėl nusprendėme skraidinti ilgasparnį modelį. Neapsirikome. R. Indrišonis pasiekė maksimalų rezultatą ir pateko į aštuntą turą.

Kaip sekėsi Vytautui Kauniečiui!

Pirmuosius penkis turus Vytautas skraidė visai neblogai — pasiekė keturis maksimalius rezultatus, o štai šeštajame padarė klaidą. Nutarė startuoti kartu su kitais. Nors išėjus į startą buvo palankios sąlygos modeliui paleisti, Vytautas nerizikavo ir pralaimėjo. 1982 metų Europos čempionas A. Andriukovas pasirinko kitą maksimalų variantą — laukė iki paskutinio momento. Kai iki turo pabėgęs liko mažiau nei pusė minutės, jis startavo ir pataikė į kylančią oro srovę. V. Kaunietis, startavęs minute

anksčiau, modelį „įsodino“ į nuovėję.

Mūsų pokalbis lietė sportininkus, startuojančius laisvo skridimo modeliais. Betgi du trečdaliai rinktinės — tai aviamodeliuotojai su radiju valdomais modeliais ir kordininkai.

Radiju valdomi aviamodeliai kol kas „įkandami“ tik meistrams, turintiems gerą aparatūrą. Pastaroji aplinkybė gana griežtai apsprendžia šios aviamodelizmo šakos pobūdį. Radistai turi savo lyderį ir trenerį J. Adamonį. Apie jį spiečiasi A. Narkevičius, V. Navickas, J. Kanišauskas, R. Romančinskas ir kiti. Susidarė draugiškas ir kovingas kolektyvas, įtraukiantis vis naujų narių, kopiantis meistriskumo laiptais. Nesunku tuo įsitikinti pagal rezultatus — užpernai respublikos sportininkai su radiju valdomais modeliais buvo dešimti, pernai — šešti, o šįmet — ketvirti Sąjungoje.

Ačiū už pokalbį.

Kalbėjosi K. OGINSKAS

SUSUMUOTI REZULTATAI

TSRS tautų vasaros VIII spartakiadoje patriotinės draugijos garbę gynusios mūsų respublikos delegacijos narių gretose buvo nemaža SDAALR respublikinės aukštojo sportinio meistriskumo mokyklos auklėtinių. Spartakiados aukso medalius iškovojo parašiutininkas Rimas Kaščiuskevičius bei karinės taikomosios daugiakovės mėgėjas Česlovas Kasperas.

Septyni mokyklos auklėtiniai tapo šio tarybinių sportininkų forumo prizininkais.

Spartakiados rezultatams susumuoti, aptarti sėkmingiems vienintelioms šalyje karinių taikomųjų bei techninių sporto šakų ASMM auklėtinių pasirodymams šalies čempionatuose buvo skirtas susitikimas Kaune. Geriausi sportininkai iškilmingai pagerbti, jiems įteikti apdovanojimai.

VIENO LAIMĖJIMO ANATOMIJA

Lietuvos TSR valstybinio gamybinio techninio žemės ūkio aprūpinimo komiteto vadovybė nė kiek nenustebo, kad jos Kretingos skyriaus valdytojas Vaclovas Gričius pasiprašė išleidžiamas kelioms dienoms į Rygą. Mat jis jau daugelį metų šefuoja Kretingos „Žemūktechnikos“ motobolininkų komandą, yra jos vadovas. Artėjant TSRS tautų vasaros VIII spartakiadai jis prisidėmė visus su rinktinės pasiruošimu susijusius rūpesčius, nuolat domėjosi treniruočių reikalais.

— Važiukite. Ir grįžkite su pergale! — palinkėjo Gričiui.

Šie linkėjimai vertė dar ir dar kartą mintyse prisiminti viską, kas buvo padaryta kartu su vyriausiuoju Tarybų Lietuvos motobolo rinktinės treneriu Vaclovu Brazdeikiu buriant Žemaitijos vaikus į darnų kolektyvą.

Dabar, po finalinių spartakiados kovų, po iškovotų bronzos medalių, Vaclovas Gričius sako:

— Komanda pasirodė labai gerai. Kolektyviškumas, ryžtas, siekiant užsibrėžto tikslo, valia įgalino pakartoti 1979-

ųjų sėkmę. Šalia vyrų, padariusių viską, ką jų jėgos leidžia, didžiausias nuopelnas tenka Lietuvos TSR nusipelnusiam treneriui Vaclovui Brazdeikiui. Tai jo nepaprasto darbštumo, reiklumo ir pasižventimo dėka per palyginti trumpą laiką sugebėjome iš trijų atskirų komandų žaidėjų suburti kolektyvą. O tai ir buvo pergalės pagrindas.

Išlaikyti iškovotas pozicijas sunkiau, negu jas pasiekti. O čia dar labiausiai įgudę, didesnę patyrimą turintys mūsų motobolo meistrai Kazys Knieža, Jeronimas Mikaločius, kuriems per trisdešimt, pagal spartakiados nuostatus liko už dalyvių ribos. Taigi, dar iki prasidedant kovoms aikštelėje, pirmųjų dviejų spartakiados finalinių motobolo varžybų laimėtojų vietos buvo skiriamos RTSR ir Ukrainos sportininkams, daugelį kartų TSRS rinktinės sudėtyje iškovojuusiems Europos taurę (spartakiados čempionais tapo ukrainiečiai). Iš apdovanojimų liko bronzą. Į ją buvo nukreiptos daugelio respublikų motobolininkų akys.

VARŽYBOS IŠAIŠKINA

1979 metais vykusioje VII spartakiadoje Tarybų Lietuvos kartininkų rinktinė buvo penkta. Didžiulės įtakos komandos rezultatui turėjo tai, kad du sportininkai sugebėjo iškovoti į prizininkų gretas: sporto meistras Vitas Sabataitis iškovojo sidabro medalį, o jaunių grupėje startavęs Valdas Lazdauskas tapo bronzos medalininku.

Nuo to laiko praėjo ketveri metai. Nebėra aktyvių sportininkų gretose abiejų anksčiau varžybų medalininkų. Neišaugo, deja, ir jų verta pamaina. Per TSRS tautų vasaros VIII spartakiados varžybas, vykusias Bikerniekų trasoje Rygoje, į mūsų žiūrėtą be ypatingo susidomėjimo. Nors...

Konkurentai į spartakiados finalines kovas buvo atrinkami dar varžybų išvakarėse. Teko rungtyniauti kontroliuose važiavimuose, kurių 25 geriausi įgijo teisę startuoti kovoje dėl aštuonių įskaitinių vietų kiekvienoje dviejų klasių. Ir štai čia „sąjunginės“ klasės kratingais startavusių gretose kilo sąmyšis. Jį sukėlė Vilniaus vaikų ir jaunių technikos sporto mokyklos auklėtinio kandidato į sporto meistrus Jano Davlevičiaus pasirodymas. Vilnietis parodė absoliučiai geriausią laiką. Sekančią dieną, kai į startą stojo šios klasės kratingais važiuojantys sportininkai, tarp jų be J. Davlevičiaus buvo ir Jurbarko „Skaldos“ komandos narys kandidatas į sporto meistrus Rimantas Giedraitis.

TARYBŲ LIETUVOS MOTOBOLININKAI — SPARTAKIADOS BRONZOS MEDALININKAI

Iškovoti medalius buvo ir mūsų tikslas. Bet kaip tai padaryti, kai visi trys šalies čempionate dalyvaujantys kolektyvai — Kretingos „Žemūktė“, žaidžianti aukščiausioje lygoje, Skuodo „Baruva“ bei Mažeikių „Statyba“, bandžiusios įveikti pirmąją lygą, pirmenybėse per daug nepasižymėjo. Mažai, ne tik žaidimo lygis, bet ir žaidėjų braižas skirtingas.

Prityręs treneris rado būdą, pergalei siekti. TSRS sporto misetrai Kretingos melioracijos statybos valdybos darbuotojas komandos vartininkas Vidmantas Bučmys ir Autotransporto įmonės darbuotojas puolėjas Stasys Večerskis — VII spartakiados dalyviai. Jiems Vaclovas Brazdeikis sugebėjo įteigti, jog likę sportininkai į juos žiūri kaip į pavyzdį. Ir vyrai dar viską, kad vaikinai nepergyventų dėl išlieto prakaito, dėl dviejų-trijų treniruočių per dieną. Visad punktualūs, drausmingi šie du vyrai tapo komandos siela.

Atrankinės varžybos su Azerbaidžano rinktinė, vykusių Kretingoje ir pasibaigu-

Rungtinių momentas.

sios mūsų laimėjimu santykiu 5:1, gerokai pakeitė vyrų nuomonę apie savo sugebėjimus. Nepaisant gan įtikinamo rezultato, trečiasis susitikimo kėlinys parodė, kad fizinis pasirengimas dar nėra labai geras, kad stinga susižaidimo. Vaikiniai per aptarimą išklusė nemažai trenerio pastabų. Ir nesutikti su jomis negalėjo. Kretingos žėrininkystės ūkio darbuotojas Raimondas Juodzevičius, meno verslų įmonės „Minija“ atstovas Vytautas Šimkus, prekybos valdybos vairuotojas iš Skuodo R. Pabrieža ir kiti suprato, jog dirbti reikia daugiau ir nuodėdžiau.

— Mūsų žaidimo taktinis planas buvo palyginti paprastas. Valdome motociklus ir ka-

muolį neblogiau už kitus. Tad reikėjo sugebėti sukurti tinkamas pozicijas ir smūgiuoti tiksliai, stipriai. Sutarėme, kad bombardyriumi tiksliausia paskirti Večerskį (jis per finalines spartakiados varžybas iš bendrai pasiektų 18 įvarčių pelnė tryliką). Vaikinas net į šalies rinktinę kviečiamas. O jau smūgis! Taip ir buvo žaidžiama, — pasakoja savo „virtuvės“ paslaptis Vaclovas Brazdeikis. Po pralaimėjimų RTFSR ir Ukrainos komandoms bei pergalės pasekme 5:1 prieš Gruziją, visas įveiktas reikėjo atiduoti pagrindinei kovai su Latvijos ekipa.

Kaipgi vyko šis susitikimas? Pradžioje šeimininkai vos neužspaudė mūsų. Bet

kelios ryžtingos kontratakos priverė teisėjus užfiksuoti santykį 2:0 Tarybų Lietuvos rinktinės naudai. Po pertraukos vyko apylygė kova, neleidusi nė vienai komandai pelnyti įvarčio. O trečiame kėlinyje mūsų žaidėjų šeimininkais. Įmušti dar du įvarčiai, o Latvijos komanda atsakė vienu, ir tuo pelnytu po dviejų mušimų iš baudinio. Taigi, bendras rezultatas — 4:1 ir... bronzos medaliai.

Tarybų Lietuvos motobolininkai antrą kartą per Tautų spartakiadas iškovojo bronzos apdovanojimus. Vėl keletas vaikų įgijo teisę tapti TSRS sporto meistrais. Džiugus laimėjimas.

A. IČIKAVIČIUS

NE TIK GERIAUSIUS

Bet abu mūsų žaidėjai, kad ir atkakliai priešinęsi labiau prityrusiems ir geresne technika aprūpintiems sportininkams,

gintę dėl medalių nedalyvavo. Janas du kartus buvo dešimtas, o vienas — dvyliktas, ir liko be taškų bendroje 10-

oje vietoje. Rimantas užėmė 17-ąją.

Ne ką geriau sekėsi ir tarptautinėje C-2 klasėje lenktyniavusiems Vilniaus VJTSM aukletiniui kandidatui į sporto meistrus Daliui Maniuiui ir Kauno politechnikos instituto studentui pirmaatsky-

rininkui Vidmantui Mockui. Pastarajam tai buvo debiutas sąjunginio masto varžybose. Tad ir tikėtis kažko ypatingo buvo sunku. Juoba, kad kaip tik šioje klasėje rungtyniavo visas šalies kartingo sporto elitą. Jų ne tik patirtis, bet ir technika geresnė. Tad Dalius užėmė vienuolikąją poziciją, o Vidmantas — 16-ąją. Vėl neiškovota taškų.

Asmeniniai VIII spartakiados čempionais tapo maskvietis kandidatas į sporto meistrus A. Teplakovas („sąjunginė“ klasė) ir Gruzijos sportininkas, tarptautinės klasės sporto meistras R. Akopjanas. Komandomis čempionų vardus iškovojo maskviečiai. Toliau sekė praėjusios spartakiados nugalėtojai latviai ir Estijos kartininkai. Mūsų respublikos komanda liko šešta.

Ar galėjo taškų krautis būti didesnis? Pasibaigus varžyboms, pabandžiau išsiaiškinti.

Lietuvos TSR automobilių sporto federacijos kartingo komiteto pirmininkas Stasys Vitkauskas: „Komanda, atvykusi į varžybas Rygoje, nebuvo geriausios sudėties. Negalėjo dalyvauti Ričardas Steponaitis, nestartavo Gintautas Jokštas, kuris... neturėjo varžybos tinkamo variklio(!)“.

Rinktinės vyriausiasis treneris Romualdas Ščiukas: „Labai blogai, kad respublikoje nėra nuolatinio rinktinės trenerio. Sunku kontroliuoti pasirengimo svarbioms varžyboms eigą, nėra ir žinių apie kandidatų į respublikos rinktinę techninį aprūpinimą. Tenka pasikliauti klubais, mokyklomis, kolektyvais, kur jie treniruojasi. O tai, kaip parodė ruošimosi spartakiadai stovykla, neefektinga“.

Lietuvos TSR SDAALR Centro komiteto darbuotojai padarė viską, kad sportininkai galėtų gerai pasirengti spartakiados sportinėms kovoms. Treniruotųjų stovykla buvo surengta Smalininkų tarybinio ūkio-technikumo bazėje. Seimininkai svetingai sutiko sportininkus. Bet... vilniečių teko

laukti net šešias dienas, o jų technika varžyboms nebuvo paruošta. O juk jų treneris G. Vainbergas — gerai išmanantis techniką žmogus. Jis buvo paskirtas šiam atsakingam startui mechaniku. Bet atvyko su priskirta stovyklai mašina pavėlavęs. Visą teko daryti kauniečiui mechanikui Vladui Gruodžiui. Tik ką gali padaryti, kai reikia variklio? R. Ščiukas buvo priverstas skriausti savo „Skaldos“ kolektyvo narius — teko paimti jų kartingų variklius.

Klaipėdietis treneris Leonas Jokštas: „Visi geriausi šalies kartininkai turi po du lygiaverčius variklius. Jie paruošiami ir treniruotėms, ir varžyboms. Atsitikus netikėtumui, mechanikai greitai pakeičia variklį (negalima keisti tik rėmo), užregistruoja šį faktą pas teisėjus, ir sportininkas stoja į kovą su gera technika. Mūsų respublikoje to iki šiol nėra. Tad ir susilaukiame skaudžių pamokų. Pagaliau ir gaunamos technikos skirstymas nėra teisingas. Geriausia technika turėtų būti skiriama toms or-

ganizacijoms ir kolektyvams, kuriuose yra rinktinės narių ir kandidatų, kad pastarieji galėtų tobulinti savo meistriskumą.“

O varžybų skaičius? Per metus kartininkai geriausiai atveju startuoja 7—8 kartus. O latviai — kas sekmadienį. Kaimyninėje respublikoje veikia net dešimt kartodromų. Ir visuose iš eilės vyksta atviros varžybos. Štai kur sportininkai šlifuoja meistriskumą. Respublikos rinktinės treneris tokiu atveju turi gerą galimybę atrankai, gali įdėmiai sekti individualių užduočių vykdymą. Mūsų respublikoje, nekalbant jau apie silpną kartodromų bazę, net Aukštojo sportinio meistriskumo mokykloje nėra kartingo grupės, trenerių, o respublikinių varžybų skaičius mažėja. Nebe rengiamos kažkodėl ir respublikinės Automobilių sporto federacijos taurės varžybos. Argi po to galima tikėtis aukštų sportinių rodiklių, sąjunginių varžybų prizininkų?

Dar viena bėda — trenerių pažiūra į rezultatus. Stebint spartakiados kovas, su-

sidarė įspūdis, jog kai kuriems treneriams nesvarbu, kokią vietą užima respublika. Visų pirma kiekvienam rūpi, kad jo auklėtinis būtų geriausias tarp mūsiškių. Toks „savo kiemo patriotizmas“ vargu ar skatina sveiką sportinę konkurenciją, auklėtinių meistriskumo augimą. O sąlygos pasiekti didesnes aukštumas tikrai yra. Salia pažintų autoritetų — R. Ščiuko, klaipėdiečio L. Jokšto, raguviečio J. Strazdo, jau minėto G. Vainbergo, respublikoje dirba ir kiti ne tik gerai techniką išmanantys, bet ir pasišventę šiai sporto šakai treneriai. Tik niekas iki šiol nesirūpina jų mokymu, pirmaujančios patirties paskleidimu.

Trūkumų kultivuojuojant kartingo sportą nemaža. Dažnai ir nuo smulkmenų priklauso galutinė reikalo sėkmė. Reikia dalykiškai susirūpinti šia tikrai naudinga jaunimui, labai sveika, visapusiškai sportininkus lavinančia sporto šaka, kuri, be abejo, gali ir turi iškovoti į pirmaujančių gretą.

I. ALEKSAITIS

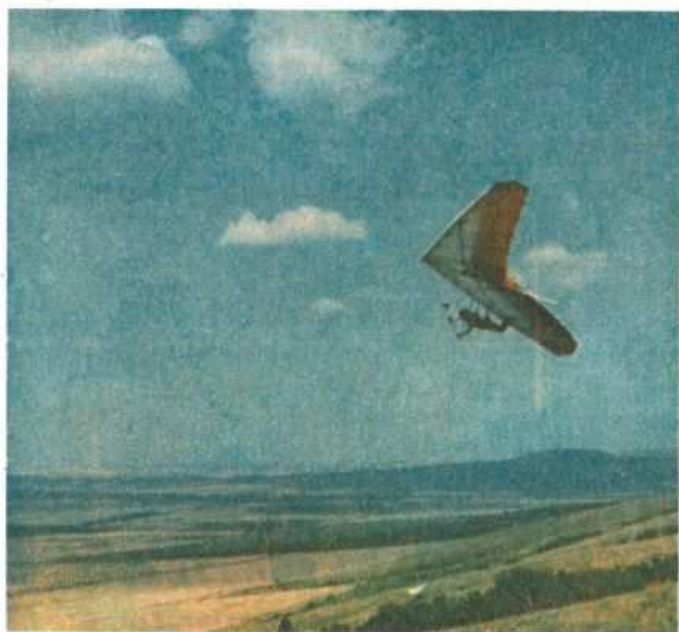
Neorganizuotumas baudžia

Medvilnės laukai ir vynuogynai — šitoks Ferganos slėnis. O pakraštėlyje, rausvų uolienų kalnų pašonėje, prisiglaudusioje žemdirbių gyvenvietėje Imam Atā dvi savaites vyko TSRS tautų VIII spartakiados skraidyklių sporto finalinės varžybos. Startuojama buvo nuo stataus kalnagūbrio šlaito, patenkant iš tarpeklio plūstančio neramios vėjo glėbini. 38 pilotų būriui teko grūdinti savo valią, demonstruoti meistriskumą, skriejant kalnų viršukalnių kaimynystėje. Vien pažvelgus į būsimą maršrutą, neprasidomėjus pabūsdavo visi skraidybiniai pojūčiai.

Po pirmųjų startų taktiniu požiūriu išsiskyrė Uzbekijos, Rusijos Federacijos, Maskvos ir Ukrainos skraidūnai, kurie dar iki varžybų pradžios savarankiškai treniruotėse buvo įgiję pirmųjų įgūdžių. Su apgailėstaviu reikia pripažinti, jog varžybų pradžioje neužtikrintai jautėsi mūsų respublikos pilotai. Ir ne be pagrindo. Spartakiados varžybų vadovai ir dalyviai stebėjosi, kaip iki tol šalyje

labiausiai organizuoti ir drausmingi Lietuvos skraidūnai galėjo į tokio aukšto rango varžybas šitiek pavėluoti — net tris paras?! Priežastis — atsakingo už respublikos rinktinės paruošimą spartakiadai instruktoriaus R. Dudo aplaidumas. Laiku nepasirūpinus biletais, komandai pačiu nesuprantamiausiu maršrutu teko „irtis“ į Imam Atā. Kai mandatinės ir techninės komisijos jau buvo baigusios savo darbą, ir buvo įpusėję kvalifikacinius skraidymai, sugaišusi kelyje penkias varginančias paras, respublikos skraidūnų delegacija pasiekė kelionės tikslą. Buvo sušauktas neeilinis varžybų orgkomiteto posėdis, kurio nariai, įvertinę ankstesnius Lietuvos skraidūnų nuopelnus, išimties tvarka leido mūsų sportininkams dalyvauti varžybose.

Be reikiamos aklimatizacijos, patyrę nepelnytą skaudžią moralinę traumą, po kurios negreitaug sugrįžta kovingumas, mūsiškiai pradėjo nelygią sportinę kovą su stipriais varžovais. Tuojau pat

Skrydis.

G. MACKONIO nuotr.

išryškėjo dar viena bėda. Mūsų skraidyklių paviršius aerodinamiškai nesutvarkytas — flateravo sparnų danga. Vadinasi, mūsiškės skraidyklės buvo sumažintos aerodinaminės kokybės. Kodėl taip? Pasiteisinti, tai dar ne problemą spręsti. Kadangi ne daug žmonių ruošė pasirengimo spartakiadai planą (neįtraukę į tą darbą sportininkų), jis buvo netobulas. Tai išryškėjo dar vasaros viduryje. Su naujai pasistatytomis skraidyklėmis geriausiems mū-

sų skraidūnams rinktinės treniruotųjų stovykloje Alma Atoje prisiėjo skriei stipriuose termikuose. Skraidyklių būrės deformavosi. Taisyti jas, dalinai persiuvant, per dešimt iki spartakiados finalų likusių dienų praktiškai nebuvo įmanoma. Šio laiko nepakako net fizinėms jėgoms, prarastoms kalnų stovykloje ir kelionėje, atstatyti.

Varžybose Imam Atoje, kad būtų sumažinta oro sąlygų kaitos įtaka galutiniams rezultatams, pilotai buvo skir-

PAMOKA ATEIČIAI

Pastarąjį dešimtmetį lakūnai — pilotų meistras gražiai garsino mūsų respubliką, todėl respublikos rinktinės TSRS tautų VIII spartakiadoje užimta penktoji komandinė vieta nutvilkė pergalių skonį pajutusius respublikos aviacijos sporto gerbėjus. Dar skaudesnis jis atrodė todėl, kad plykstelėjo visai netikėtai. Ką jau čia slėpti — labai nesigarsindami, prieš finalinius startus pasva-jodavom ir apie spartakiados auksą.

stomi į tris grupes. Taškai kiekvienos grupės sportininkams buvo skaičiuojami atskirai, pagal atitinkamos grupės geriausią vieno piloto rezultatą. Pradžioje nepalankioje situacijoje atsidūrė komandos kapitonas kaunietis Romas Liekis, burtų keliu pakliuvęs į pirmąją grupę (jo startiniai numeriai buvo trečias, penktas ir septintas). Kadangi pilotai startuodavo 2—3 min. intervalu, Romas negalėjo matyti ir įsigilinti į pirmesniųjų skrydžių evoliuciją. Tekdavo startuoti nežinant aerologinės situacijos maršrute, pasikliaujant atsitiktinumu. Rezultatai buvo blogi. Galutinėje įskaitoje užimta tik 23-oji vieta. Apmaudu, kad geriausiai iš mūsų pasirodęs sportininkas sugebėjo patekti tik į trečiąją dešimtuką.

Kaip sekėsi antrajam mūsų komandos nariui šiauliečiui Kintautui Juodėnui? Palyginti sėkmingai pradėjęs pirmojo pratimo turus, Kintautas pastebimai ėmė nebesusitvarkyti su skridimų užduotimis. Karštas oras, kečionės vargai tarė nelemtą žodį — sportininkas susirgo. Tik didžiausios valios dėka ir sukaupęs visas pastangas pilotas sugebėjo užbaigti visus varžybų turus, kurių buvo dešimt. Geresnių rezultatų nebuvo ko ir tikėtis — bendroje įskaitoje užimta 32 vieta.

Nenorom mintimis tenka vėl

Spartakiados varžybų prizininkė O. Motiejūnaitė.

Atsigręžkime į varžybų dienas Kijevo aeroklubo aerodrome, kur rugsėjo pradžioje susirinko keturiolikai komandų atstovaujantys 69 lakūnai. Leningrado, Ukrainos ir Lietuvos rinktinės dar iki varžybų pradžios patyrė pirmuosius nuostolius — spartakiados finale nebuvo leista startuoti ką tik iš Italijos su Europos čempionų medaliais sugrįžusiems V. Smoli-

nui, N. Nikitiukui ir J. Kai-riui. Pirmieji du Kijeve pasilikę teisėjauti, o Jurgis išvažiavo į Leningradą laikyti paskutinės egzaminų sesijos Civilinės aviacijos akademijoje.

Aerodrome per visas varžybas tvyrojo nežinia. Jau buvo atliktas antrasis, paskui ir trečiasis pratimas, pasibaigę komandinės varžybos, o vis dar nebuvo žino-

jam nepavyko nutupdyti savo skraidyklės įskaitinį 100 X 100 m kvadratą ir raščiau susukti pilotą į elementą — aštuoniukę (bendroje įskaitoje liko paskutinėje vietoje). Paskui paaiškėjo, kad šie svarbiausieji varžybiniai skriejimo elementai Alma Atoje vykusioje stovykloje nebuvo atliekami.

Šia proga derėtų pastebėti ir objektyvius sunkumus, su kuriais buvo susidurta tobulinant geriausių skraidūnų meistriškumą ir kvalifikaciją. Tam kol kas nėra rati-kimos metodikos. Pilotai paprastai treniruojasi individualiai, o treneriai pagrindinį dėmesį skiria organizaciniais klausimams. Būtina treniruočių darbą sutvarkyti taip, kad vyriausi treneriai galėtų skraidyti su gamyklinėmis sportinėmis skraidyklėmis, o ne gaištų brangų laiką mėgėjiškų aparatų statybai. Nemažiau dėmesio privalome skirti psichologiniam, darbingo klimato komandoje sudarymui, sportininko valios savybių ugdymui. Iki šiol mūsų skraidūnai, ruošdamiesi svarbioms varžyboms, pasitekindavo viena išvyka treniruotėms į kalnus (ribojo finansinės ir techninės galimybės), kai tuo tarpu Maskva, Ukraina, kitos respublikos savo geriausiems skraidūnams organizuoja po ketvertą-penketą treniruočių stovyklą. Kai mūsų vyrai atsiduria kalnų platybėse, jiems

ma, kaip teisėjai įvertino pirmąjį — privalomąjį — kompleksą. Darė klaidas taškų skaičiavimo technika. Sportininkai nelinksmi juokavo, jog teks griebtis skaitliukų. Visą tą laiką mūsų komandą slėgė nejaukus, nieko gero nežadantis laukimas.

Spartakiadoje pilotai rungtyniavo lėktuvais JAK-52, o jais dėl techninių priežasčių paskutinį mėnesį šalies sportininkai visai nebuvo skraidę. Mūsų šaliai bandė kiek atsigrębti paskutines treniruočių dienas skraidydami lėktuvu JAK-50, daug kuo nepanašiu į 52-ąjį. JAK-52 atrodė kažkoks nerangus, vangiai reaguojantis į vairalazdės judesius. Vytautas Lapėnas bėdojo: „Sėdi kaip nesa-vas ir jauti — pilotą žas neskamba, stebiuosi, kaip asai sugeba taip greit prisitaikyti prie kito lėktuvo, pajusti pilotavimo tempą“. Net Leonas Jonys tik į varžybų pabaigą pasakė: „Dabar jau būtų galima rungtyniauti“. Po teisybei, komandos kapitonas po pirmų dviejų pratimų visai neturėjo ką pasakyti draugams. Jau po klaidos pirmąja-

pavyksta tik numalšinti laisvo aukštuminio skrydžio troškimą. Treniruotėms nebeužtenka laiko net įsibėgėti.

Tačiau grįžkime prie spartakiados varžybų. Buvo atlikti trys pratimai po tris turus. Taškus sumavo be blogiausio skrydžio rezultato. Išsilaikyti ore, iš anksto žinant 15 min. kontrolinį laiką, tiksliai nusileidžiant į 50 metrų skersmens ratą — tokie buvo pirmojo pratimo reikalavimai. Antrojo pratimo sąlygos buvo šios: per trumpiausią laiką reikėjo apskristi daugiausiai gairių (buvo apskrendamos trikampiu išdėstytos gairės ir atliekamos „aštuoniukės“). Trečiajame pratime — skridime maršrutu rezultatas buvo užskaitomas tik tada, kai sportininkas tiksliai nusileisdavo į kvadratą. Visuose pratimuose, išskyrus R. Liekio startą trečiame pratime, mūsų komandos skraidūnai pasirodė silpnai. Respublikos rinktinė bendroje komandų rikiuotėje spartakiados varžybose turėjo tenkintis priešpaskutine dešimta vieta (surinko 608 taškus ir aplenkė tik Estijos skraidūnus). Prizines vietas užėmė Ukrainos (1669 taškai), Uzbekijos (1647) ir Maskvos (1541) ekipos. Latvijos sportininkai — šešti (1027). Spartakiados čempiono aukso medalį iškovojo Ukrainos sportininkas J. Grinenka, surinkęs 667 taškus.

S. PRIALGAUSKAS

me komplekse buvo aišku, kad į komandinę įskaita jo taškai nepateks, nes visas pasikartojimo atliekant ir nežinomąjį pratimą (bendroje įskaitoje jis užėmė 31 vietą). Iki šiol garsėjęs kaip labai patikimas, nedarantis grubių klaidų, šiais metais Leonas neišvengė jų nei Vilniuje per socialistinių šalių varžybas, nei čia, Kijeve. Ir atsitik tu man taip, kad skrendant nežinomąjį kompleksą, iškristų iš rėmelio jo piešinys, kurį gavo prieš keliolika valandų, ir, žinoma, nespėjo tiek į jį įsižiūrėti, kad galėtų skristi iš atminties. Tuo metu bandant atlikti ypač sudėtingą figūrą vertikaliėje, ne tik už tą, bet ir už sekancią figūrą, teisėjai paskyrė nulinius įvertinimus. Sužinojęs Leono nesėkmės priežastį Rolandas Paksas griebė po ranka pasitaikiusią popieriaus skiautę ir ėmė karštligiškai, pasikliaudamas vien atmintimi, braižyti nežinomąjį kompleksą.

Tokio masto varžybose debiutuojantis sporto meistras Algis Jurgelevičius kaip visada buvo santūrus, retai pratarė žodį, lyg tos aistros jo visai neliestų. Ir skrido pirmą varžybų dieną visai gražiai. Jeigu ne serija jam užrašytų pilotazo zonos pažeidimų, būtų geriau ir turnyrinėje lentelėje. Bendroje įskaitoje Algis užėmė 28 vietą.

Onutė Motiejūnaitė šią varšą gana staigiai šoktelėjo į kitokį pilotazo lygį,

sakytum, pajuto jo skonį, o kadangi dar neužsimojusi į čempiones laurus, tai ir pilotavo užtikrintai, be klaidų. Pagirta juokavo: „Vis toks lėktuvas papuola, kad pats moka kompleksą“. Užbėgdami įvykiams už akių, pasakysime, kad pirmą kartą tokio lygio varžybose mūsų komandai taškus pelnė mergina. Onutei, žinoma, — pagyrimas. O vyrams? Aš nesku būčiau jiems labai priekaištauti. Išskyrus Leoną. Kaip ir dera komandos lyderiui, puikiai skraidė Rolandas Paksas. Tačiau šiose varžybose, labiau negu kitose, iki šiol matytose, galėjai įsitikinti, kad pilotaze sukaupias meistriskumas — dar ne pergalė. Labai jau daug niuansų jame susipynė. Antai skrendant nežinomąjį kompleksą Rolandui teko rezervinis lėktuvas, kurio visi kaip įmanydami baidėsi ir vengė. Girdėjau, kaip palydėdamas pasakė technikas: „Na, brolaus, tu su juo pasitampysi“. Kaip paaiškėjo vėliau, Rolandui iš tikrųjų teko tampyti vairuotoją dviem rankom. Tas nerangusis lėktuvas karts nuo karto pakliūdavo tai mūšiams, tai leningradiečiams. Nenorom tenka prisiminti ir teisėjavimą.

Kad daugiau nereikėtų griebtis paguodos žodžių, dar pacituosime varžybų vyr. teisėją Jurių Tarasovą: „Jūsų komanda, daug skraidžiusi lėktuvais JAK-50, yra pasiruošusi kitokiam, aukštesniam lygiui, o čia neprisitaikė prie

šiose varžybose dominavusio pilotazo stiliaus, prie teisėjavimo. Be to, kai kam iš jūsiškių, matyt, trukdo per didelė pagunda laimėti medalį“.

Beje, apie medalius. Vis delsiu užsiminti apie juos ir apie užimtas vietas galbūt todėl, kad nėra labai kuo pasigirti. Rolandas Paksas, pelnęs bronzą už privalomąjį pratimą ir aukso medalį finale, užėmė bendrą trečią vietą. Onutė Motiejūnaitė iškovojo du bronzos medalius — už nežinomąjį ir finalinį kompleksus. Bendroje įskaitoje ji — ketvirta. Skačiuojant komandas „aktyvą“, reikia paminėti ir tai, jog tuoj po spartakiados startų TSRS aukštojo pilotazo rinktinės vyr. treneris Kasumas Nažmudinovas į šalies rinktinės treniruotį stovyklą pakvietė Onutę Motiejūnaitę ir Vytautą Lapėną, nors Vytauto teisėjai visai nelepino aukštais balais ir jis turėjo tenkintis bendra 14 vieta. Tačiau rinktinės vyr. treneris turi savo vertinimo sistemą.

Absoliučiais čempionais tapo leningradietis Jurijus Gomyliajevs ir Irina Adabas iš Odesos. Niekas, net varžybų šeiminkai, matyt, nelaukė, kad komandinę pergalę iškovo Kazachijos lakūnai, aplenkę stiprias Leningrado, Rusijos Federacijos, Ukrainos ir Lietuvos komandas.

Šįsyk, sugrįžus į Vilnių, lakūnų ir jų trenerio Prano Vinicko laukė ne gėlės, o labai rimtas pokalbis Lietu-

vos aviacijos sporto federacijoje. Penktoji vieta, kad ir labai nemaloni, turi būti pamokanti. Būtent ji atskleidė tai, kas iki šiol buvo nepastebėta, o gal ir nutyliama. Matyt, mes per daug tikėjome ir gyvenome ramia nuotaika, jog turime reikiamą meistriskumo atsargą. Tuo tarpu daugelyje šalies aeroklubų aukštojo pilotazo lygis pastebimai pakilęs. Kuo daugiau panašaus meistriskumo pilotų, tuo sunkiau ištraukti „čempionišką“ bilietą, tuo labiau reikalingas komandos ir visų jos narių geras psichologinis, fizinis ir sportinis pasiruošimas. Siekiant pergalės, reikia turėti tvirtesnių garantijų. Jų, žinoma, nebus, kol kris akiračio komplekso piešiniai. Startuoti tautų spartakiadoje — didelė atsakomybė. Bet tam ir respublikos rinktinė, kad kiekvienas sportininkas tinkamai susitelktų, rasų jų jėgų tą atsakomybę pakelti, išvengtų apmaudžių klaidų.

Kita vertus, reikėjo atidžiau įsižiūrėti, kaip dirba šalies rinktinė. Kitos tokios progos, ko gero, greit neturėsime (šiame geriausi Tarybų Sąjungos lakūnai Vilniuje treniravosi ir rungtyniavo socialistinių šalių varžybose). Matyt, pasiruošimo laikotarpiu šlubavo ir treniruotės metodika, nepakankamai efektyvios buvo treniruotės stovyklos. Daug ką reikės taisyti, kai ką ir visai iš naujo pradėti.

G. ANUSIKAS

SPARTAKIADA SKAIČIAIS

[Atkelta iš 3 psl.]

Per VIII spartakiadą mūsų respublikos sportininkai iškovojo 40 apdovanojimų. Žemiau pateikiame spartakiados prizininkų sąrašą:

AUKSO MEDALIUS IŠKOVOJO

Jonas ADAMONIS	—	aviamodelizmas, radiju valdomas modelis
Stasys BRUNDZA ir Arvydas GIRDAUSKAS	—	automobilių ralis, aštunta klasė
Virgilijus GILIUS, Ana STANKEVIČIŲ ir Pranas ZUKLIJA	—	karinė taikomoji daugiakovė, šaudymo pratimas komandai
Ceslovas KASPERAS	—	karinė taikomoji daugiakovė, kliūčių ruožas
Rimas KAŠCIUSKEVIČIUS	—	parašiutizmas, tikslumo pratimas
Rolandas PAKSAS	—	lėktuvų sportas („aukštasis pilotazas“), pratimas
Antanas RUKAS	—	sklandymas, pratimas
Antanas RUKAS	—	sklandymas, pratimas
Vytautas SABECKIS	—	sklandymas, absoliuti įskaita.

SIDABRO MEDALIUS IŠKOVOJO

Arvydas BAKŠYS	—	motorlaivių sportas, SB klasė
Valdas JONUŠIS	—	automobilių žiedinės lenktynės, formulė „Vostok“
Svetlana LAPICKAJA	—	šaudymas, pratimas
Vytautas SABECKIS	—	sklandymas, pratimas
Vytautas SABECKIS	—	sklandymas, pratimas
Sergejus SUCHOVJUS	—	šaudymas, pratimas.

BRONZOS MEDALIUS IŠKOVOJO

Kastytis GIRDAUSKAS ir Šarūnas LIESIS	—	automobilių ralis, septinta klasė
Valentinas LAPINSKAS	—	šaudymas, pratimas
Edvardas LASAUSKAS	—	sklandymas, pratimas
Daniellius MATULIONIS	—	motorlaivių sportas, OCN klasė
Onutė MOTIEJŪNAITĖ	—	lėktuvų sportas, pratimas
Onutė MOTIEJŪNAITĖ	—	lėktuvų sportas, pratimas
Rolandas PAKSAS	—	lėktuvų sportas, pratimas
Rolandas PAKSAS	—	lėktuvų sportas, absoliuti įskaita
Antanas RUKAS	—	sklandymas, absoliuti įskaita
Antanas ŠLAPIKAS	—	motorlaivių sportas, R-2 klasė
Henrikas VISOCKAS	—	aviamodelizmas, radiju valdomas modelis

TARYBŲ LIETUVOS MOTOBOLLO KOMANDA: Vytautas BUCYS, Vidmantas BUČMYS, STASYS BUKNYS, Raimondas JUODZEVIČIUS, Rimantas PABRIEZA, Vytautas ŠIMKUS, Augustinas ŠLIAUDERIS, Stasys VECERSKIS, Edmundas ZILIUS.

Gerbiamas Pirmininke, sveikindami jūsų miesto sportininkus su pergale spartakiados karinių techninių sporto šakų varžybose, kartu tikimės išgirsti, kaip ji buvo pasiekta, tuo labiau, kad savo varžovus — Panevėžį ir Šiaulius — nugalėjote didele taškų persvara, ko anksčiau, reikia pripažinti, niekada nebūdavo.

Pirmoji sėkmingo Klaipėdos sportininkų pasirodymo spartakiadoje priežastis yra ta, kad jums pavyko surengti „masinį puolimą“. Spartakiadoje dalyvavo net keturiolikos sporto šakų miesto rinktinės, o skraidyklių, povandeninio orientavimosi, radijo pelengacijos ir karinės taikomosios daugiakovės mėgėjai tokio rango varžyboms susibūrė pirmą kartą. Reikia pabrėžti, kad šis papildymas daugiausiai ir nulėmė bendrakomandinę sėkmę. Daugiauakovininkai ir povandenininkai savo grupėje užėmė pirmąsias vietas, o skraidūnai ir „lapių medžiotojai“ — antrąsias. Jų surinkti taškai ir sudarė tą skirtumą nuo konkurentų pasiektų rezultatų. Nepapildę savo pajėgų pirmosios vietos nebūtume matę.

Be jau minėtų debiutantų, spartakiadoje gražiai pasirodė ir klaipėdiškai šauliai, automobilių sporto ir kartingo mėgėjai, motociklininkai, sklandytojai bei povandenininkai, rungtyniaujantys greičio pratimuose. Silpnokai pasirodė tik mūsų aviamodeliuotojai ir motodaugiadienininkai, užėmę paskutiniąsias vietas savo grupėje.

Tačiau visiems žinoma, jog nei sportininkai, ne juo labiau komandos, kaip grybai po lietaus nedrygsta. Tenka ilgai ir kruopščiai padirbėti juos ruošiant, ypač norint gerai pasirodyti respublikinėse varžybose. Kas ėmėsi šios naštos ant savo pečių?

Nors Klaipėdoje yra net penki SDAALR klubai, tačiau vien jų jėgomis nieko nebūtume laimėję. Su savo užduotimis susidorojo šaudymo bei tarnybinės šunininkystės klubai, sugebėję paruošti savo komandas, nors šiaip jau jų bazė yra labai kritiškoje padėtyje, ir dirbama ten toli gražu ne pavyzdinai.

Aviacijos technikos sporto klubas, vadovaujamas Alberto Dulkės, turi tvirtas pozicijas respublikos sklandytojų tarpe, bet aviamodelizmo reikalai čia dar prastoki. Žinoma, klubas vien savo jėgomis vargu ar sugebės deramai atstovauti Klaipėdai respublikinėse aviamodeliavimo var-

žybose. Šiai sporto šakai stinga dėmesio miesto bendrojo lavinimo mokyklose.

Klaipėdos miesto technikos sporto klube, kuriam vadovauja Vytautas Volikas, dabar daugiausiai dėmesio skiriama kartingui ir automobilių daugiakovei. Rezultatai jau visai neblogi. Kartingistas E. Galvonas tapo Lietuvos čempionu, autodaugiakovininkai V. Braziulis ir A. Martinavičius — prizinininkais. Reikalai šiose sporto šakose pagerėjo, kai rūpinimasis motociklų sportu iš TSK perėmė VJTSM. Klubas gali labiau koncentruoti lė-

Norėtusi ir apie tai daugiau išgirsti.

Pradėkime kad ir nuo automobilių sporto. Manau, nebūtų kuo pasidžiaugti, jei ne šio sporto sekcijos Klaipėdos mėsos kombinate ir autobusų parke. TSK „Maistas“ lenktynininkai, vadovaujami sporto meistro Gailučio Stelmoko, šiemet tapo TSRS komandinių žiemos autoralio pirmenybių nugalėtojais, nuolat pelno apdovanojimus respublikinėse varžybose. Visa tai įmanoma vien todėl, kad kombinato direktorius Kazimieras Vizbaras

joje leivų remonto įmonėje (direktorius — J. Varnas). Ir jie susilaukia konkrečios įmonės paramos.

Negaliu nepaminti aktyviausių visuomenininkų, kurie dirba sportinėse miesto federacijose. Aktyviausi jų tai miesto restauracinių dirbtuvių viršininkas A. Aukštuolis, kuris vadovauja aviacijos sporto federacijai, ir telefono telegrafo stoties darbuotojas E. Zigelis, radijo sporto federacijos vadovas.

Jeigu tokius šefus turėtų visos miesto rinktinės, jei visos jos jaustų tokią visuomenės paramą, Klaipėdos sportininkų rezultatai būtų dar aukštesni, dar didesnis būtų uostamiesčio indėlis į respublikos sportą. Nors kol kas taip dar nėra, bet būtent šia linkme mes ir dirbame.

Nors Klaipėda turi tinkamas sąlygas, dar neteko girdėti apie uostamiesčio sportininkų laimėjimus jūrų daugiakovėje, motorlaivių sporte. Bet, matyt, atsilikimas šiame bare nėra vienintelė jūsų problema!

Deja, minėtos sporto šakos Lietuvos pajūryje dar neturi savo gerbėjų, tiksliau, nėra kam jų suorganizuoti, aprūpinti ir treniruoti. Nors Klaipėda ir prie jūros, ir prie marių, turi savo jūrų klubą, tuo viskas ir baigiasi. Bent kol kas. Tačiau, reikia pabrėžti, kad Klaipėdos jūrų klubui nesustiprėjus materialiai ir organizuotai, padėtis, matyt, ir nepagerės.

Nerimą kelianti problema — ir kartodromo stoka mūsų mieste, ir jau minėtos motociklininkų problemos. Miesto partinė ir tarybinė valdžia priėmė nutarimą ir paskyrė šefuojančias organizacijas visų sporto šakų rinktinėms. Tikimės, kad bendras darbas duos pagaliau rezultatų ir ten, kur jų dar tik laukiame.

Vienas pagirtinas pavyzdys jau yra. Susitarus su miesto liaudies švietimo skyriumi prie 15-osios vidurinės mokyklos baigiamas įrengti pavyzdingas karinės taikomosios daugiakovės aikštynas. Manau, kad tai ne paskutinis mūsų laimėjimas šioje srityje.

Klaipėdiečiai sportininkai, jų šefai, visi patriotinės draugijos nariai tolimesnį karinių techninių ir taikomųjų sporto šakų plėtojimą supranta kaip būtina savo indėlį į Tėvynės gynybinės galios stiprinimą.

Dėkojame už pokalbį. Linkime sėkmės šiame darbe.

PIRMOJI AUKŠTUMA

POKALBIS SU KLAIPĖDOS Miesto SDAALR
KOMITETO PIRMININKU VINCU PULKAUS-
KU APIE LTSR VIII SPARTAKIADOS REZUL-
TATUS

Šas ir dėmesį likusioms sporto šakoms.

Deja, motociklininkų padėtis kelia rimtą susirūpinimą. Jei Klaipėdos povandeninio plaukimo VPTSM turi sąlygas ugdyti kandidatus į miesto bei respublikos rinktinės, tai techninių sporto šakų VJTSM Klaipėdos skyrius motociklininkams nepajėgia sudaryti elementariausių sąlygų, ir mes su baime žiūrime, ar dar ilgam pakaks entuziazmo jų treneriui A. Serkšnui, ant kurio vieno pečių laikosi visi „motoreikalai“. Vis dar nepavyksta sulaukti konkrečios paramos šioje srityje ir iš miesto sportinės visuomenės, kuri kitose sferose yra puikiai užsirekomendavusi.

konkrečiai rūpinasi sportininkais. Daug padėkos žodžių skiriame ir autobusų parko viršininkui Algimantui Dumbriui, kurio paramos dėka miesto rinktinę papildė sportininkai, rungtyniaujantys „Volgų“ klasėje.

Automobilių daugiakovė dabar kultivuojama visose Klaipėdos autotransporto įmonėse, o vadovaujančioji sekcija yra įsikūrusi Mechanizacijos valdyboje Nr. 5 (viršininkas H. Bartkus). MPTM Nr. 18 kasmet paremia miesto technikos sporto klubą, padėdama įsigyti kartus, ir moksleiviai gausiai lanko šią klubo sekciją.

Klaipėdos skraidūnai susibūrė į savo sekciją Bandomo-

PEDAGOGINĖS KĖSTUČIO TAURO VALANDĖLĖS

Ilgai ieškojau progos susitikti su Biržų 1-osios vidurinės mokyklos fizikos mokytoju, dideliu radijo sporto entuziastu Kėstučiu Tauru.

Radau mokytoją Taurą namuose. Rami, šeimyniška aplinka. Sportinės regalijos, ryšio patvirtinimo kortelės — jaunųjų technikų stoties ir rajono Pionierių rūmų. Ten — ir dvi radijo stotys.

Šių dviejų moksleiviškų kolektyvinių radijo stočių pradžia — Nemunėlio Radviliškio mokykloje, kur 1966 metais jaunas fizikos mokytojas Kėstutis Tauras sukvietė vaikus į radijo mėgėjų būrelį. Tada ir atsirado stotis, kurios šaukinys UP2DK šįandien skamba iš Biržų. Iš Nemunėlio Radviliškio ir užmegztas pirmasis ryšys — su Rusijos Federacijos radijo mėgėjais. Po to buvo daug ryšių su radijo mėgėjais, išsibarsčiusiais po visą Žemės rutulį. Šiais metais mokytojo Tauro auklėtinis Kėstutis Jasikas tapo respublikos vicečempionu. Bet tai tik viena ilgo darbo, kurį galėtume pavadinti pedagoginėmis valandėlėmis, grandis.

VISŲ PIRMA — REIKIA PAŽINTI

Radiotechnika anksčiau ar vėliau susidomi visi berniukai. Norinčių ateiti į K. Tauro vadovaujamą radijo mėgėjų būrelį niekada netrūks. Tik dažno susidomėjimas — išorinis. Daugelis užsirašiusių į būrelį vaikų turi vieną norą — pasigaminti portatyvinį radijo imtuvą, stiprintuvą ar šviesos muzikos įrenginį. Jiems mažiau rūpi, kokių principų veikia vienas ar kitas „kūrinys“, kas tai per detalės, kurias jie montuoja, kokia jų paskirtis. Nepažinus — sumontuota schema dažniausiai neveikia. Todėl susidomėjimas radiotechnika po kelių tokių bandymų dingsta. Kėstučiui Taurui tenka daug dirbti, įtikinėti, kad radiotechnika, ir valandos, praleistos būrelyje, suteiktų malonumą. Išties daug džiaugsmo patyrė būrelio nariai, patys pasigaminę dvi 40 vatų galingumo radijo stotis.

SUSITIKIMAI

Kuris berniukas atsisakys kelionės į Šiaulių televizorių

gamyklą, Lietuvos TSR Mokslių Akademijos Puslaidininkų fizikos institutą ar skaičiavimo centrą, buitinės radijo aparatūros remonto įmones? Biržų jaunieji radiistai jau apsilankė ten. Tokių kelionių metu mokytojas K. Tauras supažindina ne tik su „išorine“ vienos ar kitos specialybės puse, bet papasakoja ir apie tai, ką turi žinoti ir mokėti moksleivis, jei norėtų dirbti tokį darbą, kokie sunkumai jo laukia.

Žmonės, dirbantys su radiotechnika susijusį darbą — dažni moksleivių svečiai. Biržų jaunųjų radijo sporto mėgėjų svečiai turi vieną bendrą bruožą — daugelis jų yra lanke K. Tauro būrelį. Tai pasakytina apie Kauno Politechnikos instituto studentus V. Morkūną, A. Ratkų, buitinės radijo aparatūros remonto įmonės technikus R. Briedį, G. Matuzevičių. O kiek daug įdomių dalykų papasakojo Lietuvos MA puslaidininkų fizikos instituto mokslinis sekretorius A. Silalnikas! Juk paslaptingas radijo pasaulis — tai puslaidininkiai, mikroschemos, fantastinės radiotechninių specialy-

bių perspektyvos. Visai nenustebti, kad 1981-aisiais iš septynių abiturientų, dirbusių būrelyje, keturi pasirinko radiotechniko specialybę, 1982-aisiais iš aštuonių — trys, šiais metais — iš dešimties — penki.

— Tiek gabių vaikų baigę mokyklą, — pasakoja Kėstutis Tauras, — Algirdas Drevinskas, Raimondas Bitinas, Kėstutis Jasikas. Visų neišvardinsi...

Sunku vaikams išeiti iš būrelio ir atsisveikinti su savo mokytoju. Žiūrėk, tai vienas, tai kitas praveria radijo stoties duris. Jie noriai atvažiuoja pasidalyti įspūdžiais, pasitarti ir padėti. Juo labiau, kad radiotechnika ne toks jau paprastas užsiėmimas, ir šiltas žodis, profesionalus patarimas turi aukso vertę.

Mokytojas K. Tauras su savo būreliu nebe vieni rajone. Toje pačioje Nemunėlio Radviliškio mokykloje Saulius Kubiliūnas, taip pat buvęs mokytojo auklėtinis, sėkmingai vadovauja „lapių medžioklės“ entuziastams. Šio radijo sporto mėgėjų taip pat ne viena dešimtis.

Mokytojui K. Taurui pedagoginės valandėlės, prasidėjusios beveik prieš dvi dešimtis metų, tapo pedagoginėmis dienomis. Visą jis atiduoda savo mokiniams, pamilusiems įdomų ir viliojantį radijo ryšių pasaulį.

K. DUBAUSA

USA
WORLD
CHAMPIONSHIP

DIDELI GREIČIAI, AUKŠTI REZULTATAI

XVIII pasaulio sklandymo čempionatas šį kartą įvyko JAV, Hobso vietovėje. Visose trijose — atviroje, standartinėje ir 15 metrų sparnų ilgio — klasėse rungtyniavo net 109 sklandytojai iš 24 šalių. Nepaprastai geros meteorologinės sąlygos leido gerai išnaudoti šiuolaikinių sklandytuvų galimybes. Termikų vidutiniai kėlimai buvo 3—4 m/s, o debesų padas siekė 4000 metrų. Todėl sklandytojai išvystė išties nuostabių greičius. Praėjusio čempionato nugalėtojas anglas Džordžas Li, skrisdamas 522 kilometrų trikampį maršrutą, išvystė 179 km/val. vidutinį greitį. Australas Ingo Re-

Reneris 475 kilometrų trikampyje išvystė 159 km/val. vidutinį greitį. Net su 15 metrų sklandytuvu olandas Kesas Musteris 476 kilometrų trikampį įveikė vidutiniu 162 km/val. greičiu. Šie rezultatai yra aukštesni už pasaulio rekordus, tačiau, kadangi trikampių žoninių kraštinių santykiai neatitinka FAI reikalavimų, jie negali būti fiksuojami rekordais.

Kiekvienos klasės sklandytuvais atlikta po 12 pratimų. Toks faktas sklandymo varžybų praktikoje tikrai retas. Atviros klasės sklandytuvais, kur rungtyniavo 19 sportininkų, nugalėjo žinomas Australijos sklandytojas Ingo Re-

neris, surinkęs 11784 taškus. Garbingą pasaulio čempiono titulą jis jau buvo iškovojęs 1976 metais Suomijoje. Antrąją vietą užėmė Bruno Gautenbrinkas (VFR) — 11295 tšk., o trečiąją — prancūzas Fransua Henris (10995 tšk.). Jie skrido sklandytuvais „Nimbus-3“. 15 metrų klasės sklandytuvais rungtyniavo 42 sklandytojai. Nugalėjo olandas Kesas Musteris (11259 tšk.). Jis skrido sklandytuvu „Ventus A“. Antras buvo Karlas Stridikas (JAV) — 11145 tšk. (sklandytuvas ASW-20). Trečiąją vietą užėmė tokiu pat sklandytuvu skridęs Pietų Afrikos Respublikos sklandytojas Lau-

rensas Goudrianas (10709 tšk.). Varžybose standartinės klasės sklandytuvais startavo daugiausiai dalyvių — 48. Nugalėjo Stigas Oije (Danija) — 10780 tšk. Antrąją vietą užėmė Tomas Belcas (JAV) — 10771 tšk., trečias buvo australas Džonas Buchananas — 10714 tšk. Visi jie skrido sklandytuvais LS-4.

Įdomu pažymėti, kad čempionate iš viso nuskrista 605.800 kilometrų, o per visus dvyliką pratimų įvyko tik 189 priverstiniai nusileidimai aikštelėse.

Sekantis pasaulio sklandymo čempionatas įvyks 1985 metais Italijoje.

A. BACINIS

SEZONO UŽDARYMAS

Vilnietis aviamodeliuotojas S. Nugaras su savo pasigaminta lėktuvo „Lituanika“ kopija.

G. KAŠUBOS nuotr.

Taip būtų galima pavadinti klubines aviamodeliuotojų varžybas, spalio pradžioje vykusias Alytuje. Jau senokai respublikos aviacijos technikos sporto klubai tapo savotiškais aviamodelizmo citadelėmis, todėl šios varžybos turi nemažą praktinę reikšmę. Po sunkaus sezono Lietuvos aviamodeliuotojai susirenka į „savo“ varžybas, suėina rungtyniauti, dalintis patirtimi, vasaros įspūdžiais. Šmet varžybas stebėjo ir daugelis klubų viršininkų. Aviamodelizmas įgavo rimto klubų veiklos baro statutą. Į klubines varžybas aviamodeliuotojai renkasi jau ketvirtus metus iš eilės. Auga meistriskumas, gausėja sportininkų būrys. Šiais metais varžybų atmosfera buvo tikrai įkaitusi — kartu asmeninėje įskaitoje dar rungtyniavo Latvijos ir Estijos sportininkai.

Kai kurių klasių modeliais startavę svečiai net ir nemėnė nusileisti šeiminkams. „Savų sienų“ principas aviamodelizme sunkiai pritaikomas. Erdvė virš aerodromo — visiems ta pati.

Radiju valdomu sklandytuvu pergalę iškovojo S. Timofejevas iš Latvijos. Klaipėdietis J. Kanišauskas ir V. Navickas iš Alytaus užėmė atitinkamai antrą ir trečią vietas.

Kitas Latvijos atstovas — Karlas Plocinis nebe pirmą kartą virš Alytaus aerodromo skraidino mokomojo lėktuvo „Tempete“ kopiją. Ankstesnius čempioniškus skrydžius Karlas pakartojo ir šį kartą. Antrą vietą užėmęs vilnietis sporto meistras S.

Nugaras nuo jo atsiliko daugiau negu dviem šimtais taškų.

Žemi debesys ir rūkas sutrukdė sportininkams parodyti savo meistriskumą radiju valdomais pilotazių lėktuvų modeliais, o štai sportininkai, startavę kordiniais aviamodeliais, laiko ir tinkamo oro turėjo į valias. S. Nugaro F-2-A klasės aviamodelis pasiekė didžiausią greitį — 238 km/val. Z. Veličkos iš Panevėžio ir klaipėdiečio S. Snukiškio modelių greičiai buvo kuklesni — 186,56 ir 175,61 km/val.

Ilgokai nenuitilo variklių gaudesys virš kordodromo, kai tep rungtyniavo modeliuotojai su kordiniais pilotazių aviamodeliais. Nugalėjo Klaipėdos ATSK atstovas V. Vasiliauskas, surinkęs 1730 taškų. Nedaug nuo jo atsiliko svečias iš Latvijos, kandidatas į sporto meistrus B. Naberežnas. Jo rezultatas — 1658 taškai. Trečiąją vietą užėmė vilnietis V. Vaškys.

Panašiai vietomis svečiai ir šeiminkai pasidalijo rungtyniaudami „oro kautynių“ klasės aviamodeliais. Penkias pergalės ir tuo pačiu pirmąją vietą iškovojo vilniečių G. Kašubos ir G. Kirkos ekipažas. Trys pergalės lėmė antrąją vietą Latvijos komandos ekipažui — V. Kozlovui ir I. Serebrenikovui. Treči buvo vilniečiai R. Jasmontas ir S. Krenis.

F-2-C klasės aviamodeliais rungtyniavo net penki ekipažai. Deja, tik Vilniaus aeroklubo atstovai J. Olekas ir V. Sidlauskas pasiekė įskaitinį rezultatą — 5 min. 14 sek. Kitiems ekipažams dar reikia gerokai pasitreniruoti.

Kordinėmis lėktuvų kopijomis startavusių aviamodeliuotojų tarpe lyderis buvo žinomas iš anksto, nors šiais metais net penkios kopijos atkeliavo į Alytų. Prognozės pasitvirtino — sporto meistras iš Vilniaus P. Akinis su „Air Kobros“ kopija surinko 946 taškus ir užėmė pirmąją vietą. Klaipėdietis R. Kuntšmonas, atsivežęs lėktuvo Il-4 kopiją, surinko 654 taškus, užimdamas antrą vietą. Nustebino bronzinis prizininkas panevėžietis E. Karosas. Nieko gudraus nebuvo jo „Folkplano“ kopijoje, bet užteko įgudimo, ir jis surinko 633 taškus.

Po visų džiaugsmų ir atradimų buvo keletas liūdny momentų tiek aviamodeliuotojams, tiek ir varžybų organizatoriams. Jie vėl šiose varžybose (kaip ir pernai) pasigedo Kapsuko, Telšių ATSK atstovų, labai jau blankūs buvo Kauno aviamodeliuotojų rezultatai. Šios liūdnos smulkmenos — tema rimtam pokalbiui respublikos Aviacijos sporto federacijoje ir Lietuvos SDAALR CK aviacijos skyriuje.

M. NEMUNIS

RAKETINIO MODELIZMO RENEŠANSAS

Po ilgos pertraukos įvyko respublikos raketinio modelizmo čempionatas. Variklykų stoka lėmė tai, kad kelis paskutiniuosius metus vos vos ruseno raketinio modelizmo būrelių veikla Radviliškyje, Klaipėdoje, Vilniuje. Ir štai šiais metais Šiaulių ATSK bazėje Seduvoje susirinko respublikos raketinio modelizmo entuziastai — Vilniaus, Klaipėdos miestų, Radviliškio, Plungės ir Salčininkų rajonų komandos.

Pirmąją varžybų dieną modeliuotojai rungtyniavo S-3-A klasės raketų modeliais su parašiais. Nugalėjo kandidatas į sporto meistrus radviliškietis Saulius Tamošauskas. Antrą vietą užėmė jo komandos draugas, taip pat kandidatas į sporto meistrus, Audrius Karmonas. Trečias buvo vilnietis Leonidas Malachatas.

Atkakli kova dėl respublikos čempiono vardo užvirė S-6-A klasės raketų modeliais su juostomis varžybose. Audrius Karmonas ir Plungės rajono atstovas Arvydas Kurmis surinko po 346 taškus. Jie ir pasidalijo 1—2 vietas. Bronza atiteko vilniečiui Janui Zamojtiui.

Raketų kopijų klasės modeliais nugalėjo klaipėdietis Sigitas Snukiškis. Jo rezultatas — 730 taškų. Nedaug nuo jo teatsiliko antrą vietą užėmęs radviliškietis Gintaras Tamošauskas. Gintaras surinko 723 taškus. Trečiojo prizininko, taip pat Radviliškio atstovo Dariaus Gudmono rezultatas — 567 taškai.

Pagal čempionato rezultatus buvo sudaryta Lietuvos TSR raketinio modelizmo rinktinė, kuri atstovavo respublikai TSRS čempionate. Kaip ir pernai, į rinktinę buvo pakviesti Radviliškio 3-os vidurinės mokyklos raketų modeliuotojai su vadovu V. Karmonu.

Ruošiantis šalies čempionatui, teko įveikti nemažai sunkumų. Iš 200 variklykų V. Karmonas rado tik 30 tinkamų. Rinktinė neturėjo stambesnio kalibro variklykų. Juos Lietuvos raketininkai gavo tik nuvykę į čempionatą, todėl raketoplanų ir raketų kopijų klasės modeliais pirmenybėse teko startuoti net nesitreniravus. Vis dėlto mūsų rinktinė šiais metais pasirodė geriau, negu pernai. Radviliškietis užėmė devintą komandinę vietą.

A. PRANSKĖTIS

P A R E I G A

Dzūkai — sėslūs žmonės, įsimylėję iki širdies gelmių savo smėlėtus laukus, grybais ir uogom turtingus miškus, žuvingus vandens telkinius. Gal kaip tik dėl to jie stengiasi puošti gimtąjį kraštą, garsinti jo šlovę kas kaip išmano: vieni kolūkių laukuose ir fermose, kiti statybose, įmonėse. O Vytautas Mickevičius — 20-osios Varėnos kaimo profesinės technikos mokyklos pradinio karinio rengimo vadovas — aukšto meistriškumo sportininkų ruošimu. Ir daro tai nuo širdžiai, atsidėjęs, lyg medelį augintų, jau daug metų. Tiksliau nuo tos dienos, kai atėjo į mokyklą.

Jaunos akys visad žvelgia į dėstytoją su savotišku smalsumu, lyg klausdamos: ką naujo mums pasakysi, kuo paturtinsi?

Šį klausimą Vytautas Mickevičius išskaitė vos peržengęs KPTM slenkstį. Tik atsakymą jį ne iš karto rado.

Jaunimo pradinis karinis rengimas — tai toli gražu ne vien rikiuotė, bendros žinios. Visko pagrindas — kad būsimasis karys būtų gerai fiziškai pasiruošęs. O pratimų įvairovė nėra labai didelė. Tad ir dėmesio daugiausia bendram fiziniam paruošimui, o tuo pačiu — kariniam.

„Varžybinis momentas jaunam žmogui — būdingas noras būti pirmu, pasirodyti, — štai kur sėkmės raktas“, — įsitikino Vytautas po kelių darbo mėnesių. Ir 20-ojoje Varėnos KPTM prasidėjo nauja veikla. Pradėta aiškinti geriausius bėgikus tarp atskirų mokomųjų grupių, būsimųjų profesijų specialistų. Žiemą bėgimą pakeitė slidinėjimas — taip pat kiekvienam Dzūkijos vaikui artima sporto šaka. Atsirado ir žiemos dvikovė, PDG daugiakovė, šaudymas. Varžybos vijo vienos kitas, pirmieji moksleiviai papuošė savo švarkų atlapus atskyrininkų žen-

liukais. Vis dažniau bendriems startams ateidavo ir 2-os vidurinės mokyklos merginos, tuo pačiu sudarydamos sąlygas suburti komandas. Tik va bėda — žiemos dvikovėje meistriškam rezultatui pasiekti reikalinga vienodo pajėgumo komanda. O jos mokykloje nebuvo. Tad nebuvo ir svajonų rezultatų — vien siekiai, viltys.

Kartą pas Mickevičių atėjo SDAALR rajono komiteto pirmininkas Jurgis Brakauskas. „Užteks, — sakė, — mindžikuoti vietoje. Pradėk karinę taikomąją daugiakovę kultivuoti. Juk atsargos karininkas esi, karinio rengimo vadovas!“

Įkrito šie žodžiai Vytautui į širdį. Teisybę sako: karinė daugiakovė — tai vis arčiau reikalo. Tik kas ji, kokia — nedavė ramybės mintis.

Pradėjo — kiek išmanė, kaip suprato. Jaunimui labai patiko. O kai į respublikos jaunių pirmenybių zonas varžybas nuvažiavo, net trečiąją vietą pelnė. Čia ypač

pasizymėjo trečiakursis Česlovas Kasperas, antrakursiai Valdas Dumbliauskas ir Jonas Kibildis, pirmokas Kęstutis Stanaitis bei su jais sportavusi 2-osios vidurinės moksleivė Vilija Bankauskaitė. Juos į respublikos rinktinę pakvietė. Čia karinės taikomosios daugiakovės čempionato prizininkais tapo. Varėnoje, tais laikais negarsėjusioje sportinėmis pergalėmis, jaunųjų laimėjimai susilaukė didelio atgarsio. Ypač tarp KPTM bei 2-osios vidurinės moksleivių. Norinčių sportuoti skaičius augo, kaip gerą vasarą grybai po lietaus. Džiaugėsi Vytauto širdis. Bet drauge buvo ir liūdna — mokyklai reikėjo sportinės bazės. Pagalba atėjo, kaip ir tikėtasi, iš SDAALR rajono komiteto.

Energingas jo pirmininkas Jurgis Brakauskas išnaudojo visas galimybes, šefų paramą iš Melioracijos statybos valdybos, kitų organizacijų, gerus kontaktus su daugeliu žmonių, teisingai suprantančių patriotinės draugijos veiklos

reikšmę. Buvo gauta metalo, medienos, suvirinimo įrengimai. Prasidėjo jaunimo statybinė veikla. Kasė, lygino, kalė, tvirtino. Įsirengė pavyzdinį kliūčių ruožą, puikią uždara šaudyklą. Taip Varėnoje entuziastai visuomeniniais pagrindais sukūrė bene geriausią respublikoje bazę karinei taikomajai daugiakovėi kultivuoti. Na, o turint kur sportuoti, norinčių pakako. Juoba, kad pradininkai per tą laiką išaugo į pripažintus autoritetus, Vytauto padėjėjus, jaunesniųjų daugiakovininkų ruošimo instruktorius.

Nuo pat 1978-ųjų Varėnos rajonas taikomosios karinės daugiakovės varžybose ne karto neužleido pirmosios vietos respublikoje. Čia išaugo daug puiklų sportininkų, respublikos, šalies jaunių ir suaugusių varžybų nugalėtojų ir prizininkų. Į šį Dzūkijos miestą TSRS tautų vasaros VIII spartakiados nugalėtojo aukso medalį atsivežė komjaunuolis Česlovas Kasperas.

...Nebuvo lengvas Česlovo kelias į šią pergalę. Šešeri metai paaugoti pamėgtai sporto šakai, o kur dar mokslas Videnių aštuonmetėje, kurioje mokytojas Juozas Tarackevičius tvirtus slidinėjimo, bėgimo pagrindus davė. Vėliau, profesinėje, Česlovas taip pat priklausė energingiausiųjų sporto mėgėjų būriui. Daug medalių iškovota, pelyntas garbingas TSRS sporto meistro vardas sukarintame krose. Šiomet per spartakiadą Alma Atoje Česlovas buvo pasiryžęs įvykdyti sporto meistro normatyvą ir įveikdamas kliūčių ruožą, Startavo susikaupęs, nesijaudindamas. Rezultatas — 1 minutė 33,6 sek. Tai 13 sekundžių geresnė pasekmė, negu iki šiol buvo pasiekta Tautų spartakiadose! O juk ruoštis šių metų varžyboms buvo ne taip jau ir paprasta. Vaikinas tarnavo Tarybinėje Armijoje. Būdamas karys dalyvavo spartakiados varžybose, ir tik neseniai demobilizavosi. Grįžo į ankstesnę darbovietę — Varėnos melioracijos statybos valdybą, vadovaujamą rajono SDAALR komiteto nario Antano Karpavičiaus. Drauge ir toliau mokyklis nutarė — tapo Pinsko industrinio pedagoginio instituto neakivaizdininku.

— Mano ir apskritai visų varėniškių daugiakovininkų laimėjimų pagrindas — mūsų vadovo Vytauto Mickevičiaus darbas. Jis mums visą širdį, jėgas ir laisvalaikį skiria. Štai ir veržiasi prie jo jaunimas. Nes žino — visa, kas daro-

C. Kasperas varžybų trasoje.
R. ROZICKO nuotr.

ma, daroma rimtai, o jei kartą davė žodį — būtinai tesės. To ir iš mūsų reikalauja, — dalijasi mintimis šalies sportakados čempionas Česlovas Kasperas.

Varėnos KPTM moksleiviai, baigę mokslą, išeina į savo paskyrimo vietas, merginos stoja į aukštąsias mokyklas. Bet daugiaukovinkų gretos neretėja. Druskininkuose pradėjo dirbti TSRS sporto meistras Jonas Kibildis, Lazdijų rajone — kandidatas į sporto meistrus Valdas Dumbiauskas, kandidatės į meistrus Angelė Vilbikaitė ir Rima Bruzgaitė mokosi Vilniuje. Visų ir nesuminėsi.

Šiandien Varėnos 20-osios

profesinės technikos mokyklos karinės taikomosios daugiaukovės sekcijoje yra 30 narių. Vyriausiam — Česlovui Kasperui — dvidešimt dveji, o jauniausiajai — Vitai Bruzgaitėi — šešiolikti. Tad, kaip sakoma, augimo perspektyvos — akivaizdžios. Juoba, kad ir tradicijų turima. Per savo veiklos metus paruošta 2 TSRS sporto meistrai, 18 kandidatų į meistrus, 13 pirmaatskyrininkų. Per tą laiką išugdyta 2 TSRS ir 5 LTSR čempionai, daug prizininkų, laimimi respublikos jaunių čempionatų medaliai, parengtas šalies jaunių varžybų nugalėtojas Alvydas Lukoševičius. Be jo ir Česlovo Kaspero respublikos rinktinės sudėtyje dar ir jaunutis pirmaatskyrininkis Algis Pilvelis.

Beje, visa tai buvo iki šių metų rugsėjo pirmosios. Nuo tos dienos Varėnos rajonui respublikos rinktinėje atstovauja taip pat... TSRS tautų VIII spartakiados čempionai Ana Stankevič ir V. Gailius, kurie Alma Atoje, drauge su P. Zuklija, laimėjo šaudymo varžybas. Ana, baigusi kūno kultūros institutą, paskirta fizinio auklėjimo mokytoja į 2-ąją vidurinę mokyklą, o Virginijus Gailius dirba 20-ojoje KPTM. Taigi, galima drąsiai teigti, jog šiandien Varėnoje, vadovaujant Vytautui Mickevičiui, suburtas šios sporto šakos respublikoje „kumštis“. Turint galvoje varėniškių tradicijas bei sporto bazę, kuria noriai naudojasi ir respublikos rinktinė, šios sporto šakos perspektyva atrodo labai patraukli.

A. SURKUS

FESTIVALIO LAUREATAI

Mūsų sportiniame gyvenime tapo gražia tradicija kas dveji metai rengti sąjunginį sportinių filmų festivalį. Devintasis toks festivalis šių metų rugsėjo antroje pusėje vyko Kaune. Žiūrovų, autoritetingos vertinimo komisijos, kuriai vadovavo Rusijos Federacijos liaudies artistas, „Mosfilmo“ kino studijos režisierius Jurijus Čiulukinas, „teismui“ buvo pateikti 7 vaidybiniai, 25 dokumentiniai, 9 mokslo populiarinimo, 5 mokomieji, 2 multiplikaciniai, 15 televizijos filmų ir 15 periodinių kino žurnalų, kuriuos sukūrė vienuolika televizijos ir dvidešimt šešios šalies kino studijos.

Mūsų respublikos kino kūrėjai ir šio populiaraus meno meistrai pateikė festivaliui keturis kūrinius, jų tarpe du filmus apie drąsiusius lietuvių lakūnus S. Darių ir S. Gireną, prieš 50 metų perskridusius Atlanto vandenyną. Vaidybinį filmų konkurse atstovavo Lietuvos kino studijos sukurtas meninis filmas „Skrydis per Atlantą“ (scenarijaus autoriai Juozas Glinkis ir Raimundas Vabalas, režisierius Raimundas Vabalas, operatorius Juozas Tamoševičius), o dokumentinių filmų konkurse — taip pat Lietuvos kino studijoje sukurtas dviejų dalių filmas „Lituanikos“ sparnai“ (scenarijaus autoriai Laima Pangonytė ir Robertas Verba, režisierius Robertas Verba, operatorius Stasys Griškevičius).

Abu filmai festivalio dienomis turėjo didelį pasisekimą. Kur tik jie buvo demonstruo-

jami, kino teatrai žiūrovų buvo perpildyti. Aukštai įvertino abu filmus ir festivalio žiuri, kurioje buvo ir mūsų respublikos kino specialistai — Lietuvos TSR nusipelnęs meno veikėjas, režisierius A. Žebriūnas, kino režisierius R. Šilinis, grupė buvusių garsių tarybinių sportininkų — TSRS nacionalinio olimpinio komiteto pirmininko pavaduotoja J. Petuškova, olimpinė čempionė, medicinos mokslų daktarė I. Jaunzemė, dukart Europos bokso čempionas, Lietuvos kūno kultūros instituto docentas A. Socikas ir kiti. Režisieriaus R. Verbos sukurtam dokumentiniam filmui „Lituanikos“ sparnai“ pripažinta antroji vieta (pirmoji premija paskirta taip pat vilniečio kino režisieriaus ir operatoriaus Viktoro Starošo sukurtam filmui „Aukso karštingė“, pasakojančiam apie Kauno „Žalgirio“ krepšinio komandą). Režisieriaus R. Vabalos meniniam filmui „Skrydis per Atlantą“ pripažinta trečioji premija (pirmoji vieta niekam nepaskirta).

Vilniečiams režisieriams, minėtų filmų apie drąsiusius lakūnus kūrėjams buvo įteikti festivalio laureatų diplomai ir specialūs Lietuvos TSR aviacijos sporto federacijos prizai. Festivalių istorijoje — tai pirmas atvejis, kad taip aukštai buvo įvertinti mūsų respublikoje sukurti sportiniai filmai aviacine tema.

Sveikiname visus filmų „Skrydis per Atlantą“ ir „Lituanikos“ sparnai“ kūrėjus!

A. RADŽIUS

Festivalio vertinimo komisijos pirmininkas J. Čiulukinas [dešinėje] įteikia apdovanojimus filmo „Lituanikos“ sparnai“ režisieriui R. Verbai.

Filmo „Skrydis per Atlantą“ režisierius R. Vabalas [kairėje] filmų peržiūroje. I. ŠEINIUS nuotr.

VIENIJA PAREIGA IR SUTARIMAS

Klubo aviatechnikai I. Aksionovas [kairėje] ir V. Čepulis ruošia „Vilgą“ skridimui.

Rugsėjis ėjo į pabaigą. Bet tą dieną, kai apsilankiau Šiaulių aviacijos technikos sporto klubo skraidymų bazėje prie Seduvos, čia, šykščiai šypsantis saulutei, kuri tarsi glostė rudeniško vakario gainiojamus retus debesėlius, darbas kunkuliavo kaip bičių avilyje. Pirmamečiai jaunieji lakūnai, vadovaujami instruktorių Juozo Baltūsis ir Artūro Šivicko, atliko paskutinius įskaitinius skridimus sportiniam atskirui įvykdyti. Klubo senbūviai — Seduvos ligoninės vyr. gydytojas sporto meistras Vidmantas Liukpetris, Šiaulių televizorių gamyklos radijo operatorius — derintojas pirmaatskyrininkis Antanas Juozapaitis, jau anksčiau sėkmingai užbaigę sportinį sezoną, kitų klubo sportininkų paldamį, ruošė buvusių pergalingų sportininkų įvykių draugus — numylėtus savo sklandytuvus konservacijai žiemai. Klubo visuomenininkai buksiruotojai, technikai, jauni mas tvarkė angara, rikiavo sportinius lėktuvus, kitą turimą techniką jai skirtose vietose. Nesėdėjo be darbo ir sklandytojų žmonos, atlydėjusios savo vyrus į klubo aviacinės technikos paruošimo žiemai tatką. Vienos jų ruošė pietus, kitos tvarkė klubo tarnybines patalpas.

Malonu buvo matyti šį žurmulį. Niekas nieko neragino. Kiekvienas suprato pareigą. Tik kai retkarčiais reikėdavo nusibraukti prakaitą, minutei sustodavo, vieną kitą šmaikštų žodį išgirsdavai. Klubo

viršininko Zigmo Zdzikausko žodis, skirtas kiekvienam taktininkui, skambėjo maloniai, pagiriantčiai. Jaučiau, kad šis, jau tryliktus metus klube skaičiuojantis aviacijos entuziastas yra viso darnaus klubo varomoji jėga, visų gerbiamas vadovas, kad visą klubo kolektyvą vieni ja pareiga ir sutarimas.

Klubo viršininkas sporto meistras Zigmas Zdzikauskas išaugo, galima sakyti, šiame klube. Kai mokydavasis Kauno politechnikos institute pamėgo šuolius su parašiu, o

treniruodamasis Kauno aviacijos sporto klube susidomėjo sklandymu, patyrimą, meistriskumą ir išskraidytų valandų „kraitį“ per vasaras kaupė savo bendraamžių žemičių būryje Šiaulių aviacijos technikos sporto klube. Draugai skyrė jį prie gabesnių sklandytojų. Gal todėl, kai baigus institutą reikėjo rinktis profesiją, Zigmas, kaip jaunas specialistas, ir buvo pakviestas dirbti klube lakūnų instruktoriumi. Pirmuosius penkerius darbo metus, vengdamas pervertinti savo

sugebėjimus, jis ypač stengėsi kaupti tuometinio klubo viršininko, nuoširdaus sklandymo gerbėjo ir puoselėtojo Boleslovo Supinio darbą patirtį ir metodus. Visa tai savotiškai padarino tą minutę, kai 1975-aisiais Zigmui Zdzikauskui buvo patikėtos klubo viršininko pareigos.

Pirmųjų įgūdžių sėmėsi bei darbo patyrimo šiame kolektyve įgijo ir kiti klubo darbuotojai. Atėjęs 1968-aisiais į klubą dirbti techniku, Henrikas Birbilas šiandien — veiklus grandies vadas. Už rūpestingumą, už darbščias rankas, kurios praturtina klubo vaizdinę agitaciją, mylimas kolektyve instruktorius Algis Stikleraitis. Energingai triūsia jauni lakūnai instruktoriai Juozas Baltūsis ir Artūras Šivickas.

Nelengva buvo sukurti „gūžtą“, kaip vadina šiauliečiai savo skraidymų bazę, kurioje yra ir erdvas aerodromas, ir angaras su garažais, ir mokomasis-administracinis pastatas. Viską reikėjo statyti ant plyno lauko ir savo pačių jėgomis, o per savo gyvavimo 24 metų laikotarpį klubo sklandytojams teko skraidyti ir nuo Salduvės kalvos mieste, bazuotis netoli Šiaulių, o paskui čia — Seduvos miestelio pašonėje. Tolokai aerodromas nuo namų, bet aistringų sklandymo entuziastų tai nebaugina.

Toks kraustymasis, noras sukurti tinkamą skraidymų bazę gal sutrukdė išug-

Klubo sportininkai po skraidymų (iš kairės į dešinę): V. Poršinas, G. Slovikas, R. Vasiliauskaitė, klubo viršininkas Z. Zdzikauskas, G. Kapcovas, A. Zoluba ir G. Beinoravičius.

dyti klube čempionus. Bet jie išaugs. Kolektyvas tiki, klubas to siekia. Vien šiais metais klubo sportininkai sklandytuvais skraidė daugiau kaip 2040 valandų. Klube paruošta 12 sklandymo sporto meistrų. Respublikos spartakiados sklandymo finalinėse varžybose užimta trečia komandinė vieta antroje miestų grupėje, o sporto meistras Vidmantas Liukpetris, skraidęs laisvos klasės sklandytuvu, LTSR čempionate užėmė ketvirtą vietą. Tai didelis pasiekimas, žinant mūsų sklandytojų aukštą meistriškumą šalyje.

Klube ugdomas ir gražus jaunųjų aviatorių atžalynas. Daugiau kaip 50-ties sklandytojų būryje — dvylika pirmamečių. Vien tik šią vasarą paruošti 5 antro ir 6 pirmo sportinio atskyrio sklandytojai. Vilčių teikia gabūs jauni sklandytojai Šiaulių 15 vidurinės mokyklos abiturientas Zenonas Pučkus, Televizorių gamyklos tekintojas, klubo pirmamečių sklandytojų varžybų laimėtojas Arūnas Zolba, Autoserviso šaltkalvis Gintautas Beinoravičius, Karolio Didžiojo politechnikumo auklėtiniai Aleksandras Smirnovas ir Vitalijus Poršinas, Juliaus Janonio vidurinės mokyklos dešimtokas Darius Sarkiūnas. Daugelis klube išaugusių ir subrendusių sklandytojų, kaip Nikolajus Besarabovas, Arūnas Staškus šią dieną jau valdo civilinės aviacijos lėktuvus JAK-40 ir AN-2.

Kai skraidymų bazėje vyksta sklandytojų treniruotės arba varžybos, pasižiūrėti susirenka daug Seduvos jaunimo. Jis dega noru skraidyti. Klubo darbuotojai jau nebe pirmus metus puoselėja mintį Seduvoje įsteigti Jaunųjų sklandytojų mokyklą, nes ir mokymo patalpos, ir aerodromas skraidymams — čia pat. Bet, pasirodo, vien gerų norų — per maža. Klubas niekaip negali įsigyti paaugliams skirtų skraidyti sklandytuvų „Strazdas“ arba „Zylė“, kuriuos gamina Prienų ESAG. Kai kalbama apie techninių sporto šakų kultivavimą jaunimo ir paauglių tarpe, abejingumo neturėtų būti. Šiauliečius, kaip ir kitus klubus, būtina aprūpinti paaugliams skirtais mokomaisiais sklandytuvais.

Nepaisant sunkumų, klubo darbuotojai stengiasi kuo daugiau bendrauti su paaugliais ir jaunimu, įtraukti juos į aviacijos sporto sekcijas.

Grandies vadas H. Birbilas ir sklandytoja R. Vasiliauskaitė.

Jie lankosi miesto mokyklose ir technikuose, pasakoja vaikams ir merginoms apie klube kultivuojamas aviacijos sporto šakas: sklandymą, parašiutizmą, aviamodelizmą ir skraidyklių sportą. Su skraidūnais dirba žinomas skraidyklių kūrėjas, Televizorių gamyklos inžinierius Kintautas Juodėnas, o aviamodeliuotojų kūrybinę mintį padeda puoselėti inžinierius Arūnas Juočiūsis. Pastarieji

naujosiose erdviose klubo patalpose Šiaulių miesto centre turi įsirengę geras dirbtuves. Be to, klubas šefuoja greta esantį vaikų klubą „Zuvėdra“, kur taip pat veikia jaunųjų aviamodeliuotojų sekcija. Beje, klubo aviamodeliuotojų komanda šių metų respublikinėse varžybose užėmė antrą vietą.

Darbas su jaunimu, ir ypač su paaugliais, reikalauja daug

dėmesio, laiko ir rūpesčio. Šiame svarbiame sportinės veiklos ir auklėjamojo darbo bare nuoširdūs pagalbininkai klubo darbuotojams yra aviacijos sporto veteranai. Prie klubo įsteigti veteranų tarybai vadovauja praeityje žinomas sportinių lėktuvų konstruktorius, didelis sklandymo mylėtojas Romas Bėkšta. Geri pagalbininkai ir aktyvūs visuomenininkai yra Televizorių gamyklos konstravimo biuro darbuotojas, sąjunginės kategorijos sklandymo teisėjas Vytautas Plungė, radio-technikas Genadijus Kapcovas, Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto Šiaulių filialo dėstytojas Alfredas Lenkauskas, Kėdainių chemijos kombinato inžinierius Liudvikas Jasinskas. Jie neretai dar ir patys sėda prie lėktuvo vairalazdės, buksyruodami sklandytuvus.

Pačių geriausių žodžių ir didelės padėkos nusipelnė klubo šefai — Televizorių gamyklos vadovai.

...Netruks prabėgti keletas žiemos mėnesių, ir veiklus Šiaulių aviacijos technikos sporto klubo kolektyvas vėl susirinks į savo skraidymų bazę prie Seduvos. Neabejoju, vėl sutiksime čia viršininką Zigmą Zdzikauską, grandies vadą Henriką Birbilą, instruktorius, o kartu su jais ir visus minėtus sklandymo sporto entuziastus, gausų būrį pirmamečių sklandytojų.

K. KAZIŪNAS

Sąjunginės kategorijos teisėjas Vytautas Plungė įteikia apdovanojimus klubo jaunųjų sklandytojų varžybų prizininkams (iš kairės į dešinę): G. Beinoravičiui, laimėtojai A. Zolbai ir V. Šaikovskiiui.

AUTORIAUS nuotr.

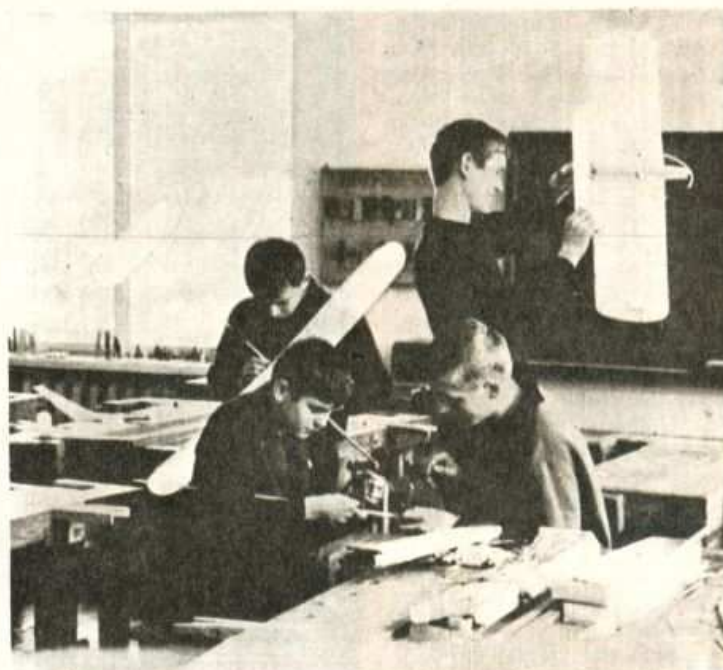
AR GREITAI AUGA PUŠYS?

Tarp pirmosios ir antrosios Varėnos (dabar jau viena Varėna) plytėjo nedidelis lygus laukas, iš visų pusių apsuptas pušaičių jaunuolyno. Į šį lauką pirmą kartą su paprastais sklandytuvų modeliais išėjo Varėnos vidurinės mokyklos aviamodeliuotojai. Jiems vadovavo rusų kalbos ir literatūros mokytojas Vytautas Dunderis.

Nuo aviamodelizmo mokytojas, kaip ir jo dėstomas dalykas, buvo gana toli. Vytautui Dunderiui pasiūlė vadovauti mokyklos SDAALR pirminei organizacijai. Jis sutiko. Nusprendė suorganizuoti žaudymo ir radiotechnikos būrelius. Šiems planams nebuvo lemta išsipildyti. Mokykloje vienos pertraukos metu jį apsupo tuometiniai dešimtukai Antanas Zilinskas, Stasys Jarmalavičius, Vytautas Milinavičius. Vaikiniai lankė rajono pionierių namuose anksčiau veikusių aviamodelizmo būrelį ir norėjo tokį patį įkurti mokykloje. Reikėjo vadovo. Mokytojas įtikinėjo vaikus, kad net nematęs kaip tie lėktuvų modeliai atrodo, bet mokinukai pasirodė atkaklūs. O ir ne toks Vytautas Dunderis, kad vaikams atsakytų. Sutiko. Tą patį rudenį V. Dunderis pabuvojo aviamodeliuotojų būrelių vadovų seminare Vilniuje. Baigė A. Pranskėčio, Centrinės aviamodelizmo laboratorijos instruktoriaus, organizuotus kursus, pasigamino kordinį pilotų modelį ir grįžo.

Būrelyje darbą pradėjo nuo „oro kautynių“ aviamodelių rinkinių. Kitokių nebuvo. Kai surinko pirmuosius lėktuvėlius, ėmėsi variklių. Teisę užvesti pirmąjį vienbalsiai suteikė Antanui Zilinskiui, turėjusiam daugiausiai drąsos ir patirties. Varikliukas, keletą kartų sučiaudėjęs, ėmė veikti. Jo ūžesys, pirmą kartą nuskardėjęs Varėnos vidurinės mokyklos dirbtuvėse, mokinukams pasirodė garsesnis už vidurvasario griaustinį. Jaunesnieji iš baimės išsilakstė į šalis... Praeiviai tikriausiai pro langą matė sukaitusį ir laimingą, spindinčiomis akimis Antaną, stovintį prie stendo su varikliuku, ir kitus berniukus, iš visų dirbtuvės kampų besirenkančius prie jo.

Atėjo respublikos moksleivių pirmenybės. Rajonams

1968-ieji metai. Vieni pirmųjų į būrelį atėjo aviamodelizmo entuziastai V. Milinavičius ir K. Navickas (sėdi), G. Vaitekūnas ir A. Zilinskas, kurie ir dabar tęsia draugystę su pamėgta sporto šaka.

turėjo atstovauti aviamodeliuotojai su kelių laisvo skridimo klasių modeliais. Pradėjo nauji ieškojimai. Kur gauti brėžinių? Kur tokius modelius galima pamatyti? Mokytojas nenuleido rankų, nesutriko — susisodino visus vaikus į traukinį, ir — į Vilnių! Aviamodelizmo laboratorijoje varėniškiai pamatė tokią gausybę aviamodelių, kad net galvos apsisuko ir akys pavargo. Tikras pasakų namelis. A. Pranskėtis žiūrėjo ir šypsojosi — dzūkų delegacija nelabai priminė prityrusius asus. Instruktorius paaiškino kaip ką daryti, davė profilius sklandytuvų modelių sparnams ir palinkėjo sėkmės. Nuo tada, 1968 metų, ir pasirodė respublikos varžybose laisvo skridimo modeliais darnus varėniškių bū-

relis su mokytoju V. Dunderiu priešakyje. Netrukus A. Zilinskas (kaip ir pridera būrelio lyderiui) tapo respublikos čempionu. Tiesa, tarp jaunių. Bet varėniškių džiaugsmo ši aplinkybė netemdė.

Prabėgo keleri metai. Mokytojas vienas pats težino, kiek jis išdrožė propelerių, kol pats išmoko ir vaikus išmokė šio kruopštaus ir sudėtingo darbo. Keitėsi moksleiviai būrelyje — neblogai sklandytuvų modelius skraidino K. Venslavičius, H. Bielskas, V. Jotautas, S. Vilčinskas. Patys, aišku jie nedaug teisėmoko — modelizmo „abėcėlę“ jiems reikėjo dėstyti nuo pat pradžių. Mokytojas V. Dunderis pats pradėjo varžybose skraidinti F-1-B klasės aviamodelius, nes tik taip galima pasisemti patirties, kuri reikalinga būrelio vadovui. O vaikai ėjo ir ėjo. Ir nedingdavo po poros užsiėmimų. Matyt, patikdavo jiems geraširdiškas mokytojo žvilgsnis ir paslaptingos medžio ir padangių saktmės. Paskui vyresnįjį brolių Vytautą į būrelį atėjo ir jaunesnysis Artūras Jotautas. 1972 metų moksleivių varžybose jis tapo respublikos čempionu. Gal ir nieko čia nebūtų nuostabaus, jei ne tas faktas, kad tuomet Artūras mokėsi ketvirtosios klasės. Dešimtmetis čempionas... Aviamodeliais rimtai susidomėjo ir jaunesnieji Artūro broliai Audrius su Algiju. Kaip čia nepa-

Aktyviausi būrelio aviamodeliuotojai (iš kairės į dešinę): A. Akulavičius, R. Dunderis, G. Draugelis, G. Vaitekūnas, A. Jotautas, R. Zilinskas, A. Driugelis ir V. Akulavičius.

seksi tokiu užkrečiančiu pavyzdžiu?

Respublikos čempionate laisvo skridimo modeliais Biržuose susitikau su mokytoju V. Dunderiu. Jis, kaip ir anksčiau, vadovauja varėniškių būreliui. Tą dieną B-1 klasės aviamodelį sėkmingai skraidino jauniausias mokytojo sūnus Edvinas. Žiūrėdami į gražiai skriejančius aviamodelius, prisiminėme Varėnos būrelio veiklos pradžią, šiandieninius rūpesčius ir džiaugsmus. Mokytojas nevardino pergalių, tačiau su pagarba ir pasididžiavimu kalbėjo apie savo auklėtinius, lakūnais tapusius Antaną Zilinską, Stasį Jarmalavičių, kitus buvusius aviamodeliuotojus: K. Venslavičių, S. Vilčinską, brolius Jotautus ir daugelį kitų. Paklausiau mokytojo, ar nesigaili, kad tiek laiko atidavė aviamodelizmui. Pasirodo, mokytojo televizorius vis genda, ir jei tada, prieš penkiolika metų būtų pradėjęs rimtai domėtis radiotechnika, dabar, aišku, be vargo susitaisyti. O išėjo taip, kad tenka važti į taisyklą. Viena paguoda — sūnus Vytautas studijuoja fiziką Vilniaus universitete — gal pats galės susiremontuoti. Gal jaunųjų radiotechnikų būreliui vadovaus. Pasakė ir nusišypsojo.

Aviamodeliuotojų būrelio vadovas mokytojas V. Dunderis.

...Važiudamas pro pirmąjį būrelio aerodromą sustabdžiau automobilį. Laukas jau nebe tas. Ne tik pakraščiuose, bet ir jo viduryje pušaitės kėlė savo žalias garbanas. Medeliai tvirti, aukščio sulig žmogum. O juk, rodos, taip neseniai čia plytėjo tuščias laukas...

G. VAITKUS

KORDINIS GREIČIO MODELIS

Siam modeliui gaminti naudojamos pačios įvairiausios medžiagos. Sparnas gaminamas iš 0,3 mm storio diuraluminio skardos, liemenį reikia išdrožti iš minkštos liepos, stabilizatorius daromas iš 4 mm balzos plokštelės, Rezonansinio vamzdžio dangai reikia minkštos 0,4 mm aliuminio skardos. Sparno gamybai dar galima panaudoti anglies ir stiklo audinių kompoziciją, bet tokiu atveju reikalinga speciali forma, kurioje vakuumo arba gumos pagalba sparnas formuojamas.

Pačioje pradžioje iš 45 mm skersmens diuraluminio strypo ištekiname motoro rėmą. Po tekinimo rėmą reikia išformuoti. Dabar liemenį turime priderinti prie rėmo, liemenį lengviname iš vidaus ir apklijuojame dviem 0,1 mm stiklasčio sluoksniais. Sparno tvirtinimui prie motoro rėmo iš 0,6 mm storio diuraluminio skardos išlenkiame gaubtą, kuris tuo pačiu uždengia ir valdymo svirtelę. Sparnus prisukame prie gaubto dviem specialiais varžtais. Valdymo svirtelę

trosu sujungiame su vairo. Trosas turi išardymo spynele, kurios pagalba, ardant modelį, atjungiamos dalys. Stabilizatorių, kaip jau minėjome, gaminame iš kietos balzos. Jis sutvirtinamas pušiniu lonžeronu. Iš viršaus stabilizatorių apklijuojame 0,1 mm storio stiklasčio sluoksniu. Modelį dažyti geriausia epoksidine emale.

Modelio konstrukcija pritaikyta varikliui su rezonansiniu vamzdžiu. Vamzdžio ilgis — 315—320 mm (matuojant nuo variklio žvakės iki vamzdžio galo). Sraigas naudojamas vienmentis arba dvimentis. Jį gaminame iš anglies audinio. Priklausomai nuo variklio galingumo, dvimentčio sraigto skersmuo turi būti 150—155 mm, žingsnis — 165 mm. Vienmentčio sraigto skersmuo — 170 mm, žingsnis 185—190 mm.

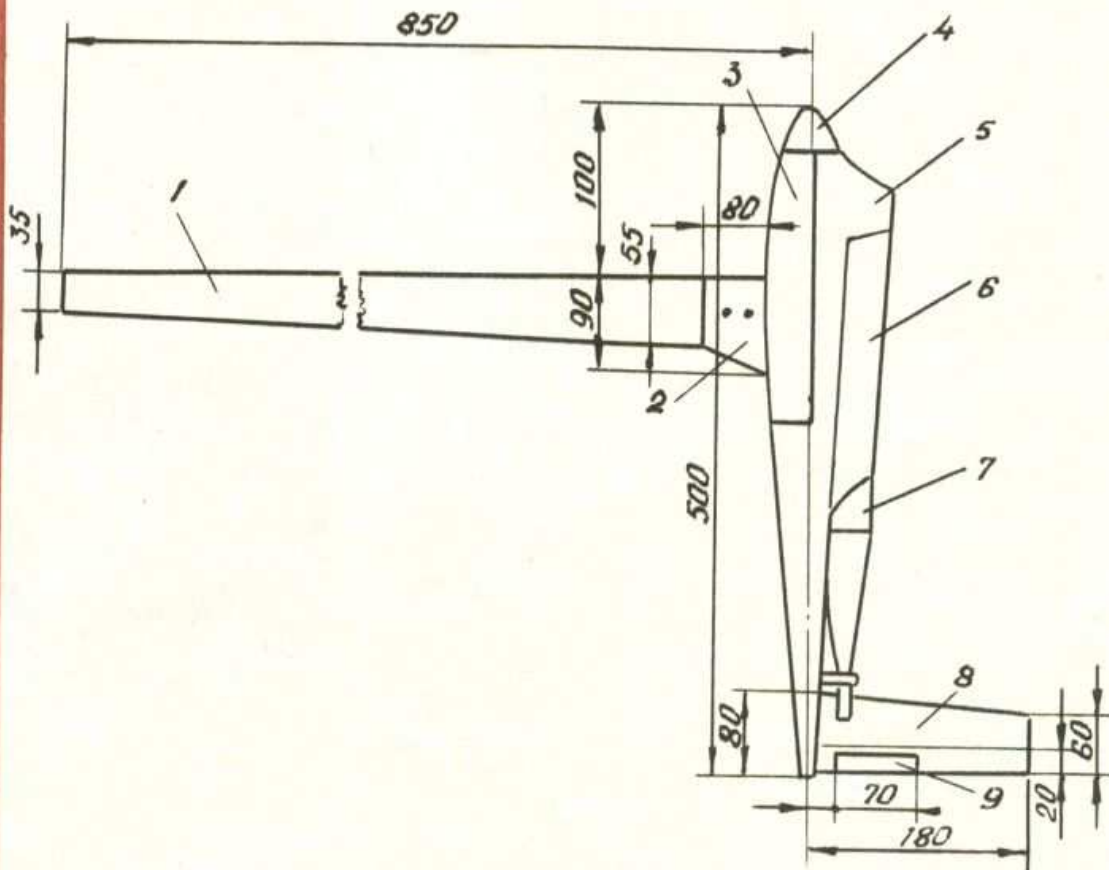
Sraigas ir rezonansinio vamzdžio ilgis parenkami bandymų keliu. Rezonansinio vamzdžio plotis ties duslintuvo galu siekia 5—5,5 mm. Bakas naudojamas be spaudimo, „girdyklos“ tipo. Jis

turi reguliavimo įtaisą, kuriuo galime perstumti baką modelio simetrijos ašies atžvilgiu.

Vežimėlis modeliui pakilti — triratis. Modelis į jį tik lengvai įstatomas ir nefiksuojamas.

Tik ilgai skraidžius ir suregulavus variklį galima tikėtis gerų rezultatų. F-2-A klasės modelio sėkmės pagrindas — galingas variklis, todėl sportininkas daugiau laiko turėtų skirti variklio reguliavimui. Velenas į guolius turi įeiti lengvai paspaudus, bet taip, kad, išimant jį iš guolio, pats guolis liktų savo vietoje. Tuo pačiu ir karteris neturi suspausti guolio. Labai populiarius pasidarė varikliukai su aliuminio arba bronzos cilindrais, dengtais chromu. Stūmoklis tokiems varikliams gaminamas iš aliuminio su didele chromo prie-maša. Keičiant silicio kiekį stūmoklyje, keičiasi jo koeficientas. Tokiu būdu galima pasiekti optimalų stūmoklio ir cilindro efektyvumą.

G. KASUBA

Jie visi, kaip ir šimtai neuoramų berniukų, iš mažumės labai mėgo knygas apie lakūnus ir lėktuvų konstruktorius, graibstė kiekvieną žinutę laikraštyje apie tolimus skridimus ir aviacijos sportininkų pasiekimus, skaitė kiekvieną rašinį žurnaluose apie karo lakūnų žygdarbius ir kos-

ŠIANDIEN JIE — KARIŪNO UNIFORMA

minius skrydžius. Na, žinoma, taip pat ir patys veržėsi į erdves: konstravo aviamodelius, svajėjo apie skriejimus

su sklandytuvu, džiaugsmo minutes laikant rankoje lėktuvo vairalazdę, rungtyniavo aviacijos sporto šakų varžybose.

Bet iki tol buvo valandos, praleistos prie knygų ir sąsiuvinų mokyklos suole. Reikėjo kiekvienam pačiam atverti langelį į didelį istorijos ir geografijos, matematikos ir algebros, astronomijos ir geometrijos, kitų mokslų pasaulį, reikėjo išmokyti gimtąją, rusų bei kai kurias užsienio kalbas. Tiesa, vidurinėje mokykloje neatsisakyta ir kitų svajonių. Štai Mindaugas Bertašius, baigęs Silutės 3-ąją vidurinę mokyklą, pabandė studijuoti Vilniaus inžineriniame statybos institute. Romualdas Žekonis mokėsi dar Daugų tarptautiniame ūkyje-technikume ir 1980-aisiais jį baigė. Tačiau juos beveik galo viliojo noras skraidyti, kaip ir Alytaus rajono Pivošiūnų vidurinės mokyklos auklėtinis Kęstutis Milišauskas bei Vilkaviškio rajono Gižų vidurinės mokyklos abiturientas Valdas Nevulj, buvusį Vilniaus 27-os vidurinės mokyklos auklėtinį Raimondą Jaudzemą. Štai Raimondas, kol užsivilkė kariūno uniformą, trejus metus skraidė Biržų aviacijos technikos sporto klube. Jo, kaip sklandytojo, aviacinėje knygelėje buvo įrašyta 80 išskraidytų valandų. Kaip jis

Respublikos aviacijos sporto klubų auklėtiniai — SDAALR Volčansko aviacijos mokyklos auklėtiniai (iš kairės į dešinę): R. Žekonis, K. Milišauskas, R. Jaudzemas, S. Kuzminskas ir M. Bertašius.

AUTORIAUS nuotr.

Į PJEDESTALO VIRŠŪNĘ

Tarybų Sąjungos autorialio 1983 m. čempionato antros grupės automobiliais trečiojo etapo varžybos, kaip dera, turėjo galutinai išrikiuoti visus sportininkus pagal jų pajėgumą. O norinčių būti visų priekyje atsirado net ketvertas ekipažų. Ir beliko tuos norus tik pagrįsti meistrišku važiavimu. Dvejetas mintis kėlė ta aplinkybė, kad tarp pagrindinių pretendentų ketveto net trys ekipažai buvo iš mūsų respublikos. Laimėti šalies čempionato aukšą turėjo galimybės Vilius Ražukas — Andrius Vadauskas, Gailutis Stelmokas — Vytautas Federavičius, Eugenijus Tumalevičius — Pranas Videika. Mūsų šalių pagrindiniai konkurentai broliai Nikolajus ir Igoris Bolšychai iš Maskvos galėjo laukti nemalonių iš visų trijų pusių, tačiau jie buvo jau pasiekę du puikius rezultatus anksčiau esančiuose etapuose, kai tuo tarpu visi minėtieji mūsų šalių

turėjo tik po vieną dėmesio vertą rezultatą.

Trumpai prisiminkime šią situaciją. Bolšychai buvo laimėję Leningrado etapą, užėmę trečiąją vietą Klaipėdoje ir turėjo 187 taškus. Klaipėdos etapo nugalėtojai buvo E. Tumalevičius — P. Videika, bet Leningrade jie tebuvo pelnę 30 taškų ir kol kas užėmė ketvirtą vietą — 130 taškų. G. Stelmokas ir V. Federavičius bei V. Rožukas ir A. Vadauskas buvo dar tolesnėse pozicijose. Tačiau pagal čempionato nuostatus galutinei įskaitai imami du geriausi rezultatai, o trečiasis atmetamas, todėl jie visi tebeturėjo pačių gražiausių planų. Tiesa, pastariesiems dviem ekipažams tam reikėjo tapti trečiojo etapo nugalėtojais, o E. Tumalevičiui su P. Videika pakako užimti ir antrą vietą, bet su sąlyga, kad Bolšychai netaps etapo nugalėtojais.

Ką gi bylojo mūsų šalių pa-

Tarybų Sąjungos autorialio čempionai E. Tumalevičius (kairėje) ir P. Videika.

M. ALYČIO nuotr.

tirtis tokio rango varžybose? Iki šiol antros grupės automobiliais rungtyniaujant, šalies čempionais ar prizinininkais tėra buvę mūsų nusipelnę spor-

to meistrai Stasys Brundza ir Kastytis Girdauskas, rungtyniaavę su įvairiais šturmanais. Štai, pavyzdžiui, 1975 metais Kastytis nugalėjo, važiudamas

pats sako, jau nuo šeštos klasės svajoję būti lakūnu.

Romualdai ir Kęstučiui savotišku orientyru jaunatviškos svajonės pasaulyje buvo Alytaus aviacijos technikos sporto klubo, kuriame įvedu keletą metų skraidė su mokomaisiais sklandytuvais ir „Blanikais“, lakūnas instruktorius Valentinas Anuškevičius. Baigęs SDAALR Volčansko aviacijos mokyklos pirmąją laidą, Valentinas vėl grįžo į gimtąjį Alytų. Grįžo išmokęs puikiai valdyti sportinį lėktuvą, skraidyti sklandytuvu. Ir kas svarbiausia — savo darbu, žinojimu ir bendravimu mokėjo uždegti jaunų sportininkų širdis. O kai per keletą akimirkų reikėjo priimti lemtingą sprendimą, jis, kaip klubo lakūnas, nepalikė virš gimtojo miesto užsidėgusio lėktuvo ir didelių pastangų bei valios dėka nutūpdė jį klubo aerodrome. Įvedu ir dabar saugo „Sparnų“, respublikinių laikraščių iškarpa, kur buvo aprašytas šis jauno klubo lakūno žygdarbis. Aviacijos sportas, mėgstantis drąsius vaikus, patraukė Romualdą Žekoną, baigusį Daugų tarybinį ūkį-technikumą, o po to dirbusį Alytaus eksperimentiniame namų statybos kombinate vairuotoju. Kęstutis Milišauskas tiesiai iš Pivašiūnų vidurinės mokyklos suolo su brandos atestatu atskubėjo

į SDAALR Volčansko aviacijos mokyklą.

Sauliui Kuzminskui lakūnų uniformos, sklandytų skrydžiai, sportiniai trofėjai iš įvairių varžybų regėjosi nuo pat vaikystės. Dar nebuvo pažinojęs raidžių, o šalia tėvo, darančio aviamodelius, jautėsi drąsiai. Kai pradėjo mokytis vidurinėje, pats džiaugėsi ir draugams pasakojo apie tėvo rekordinius skridimus sklandytuvu, jo meistriškai atliekamas aukštojo pilotažo figūras. Sklandymo ir aukštojo pilotažo TSRS sporto meistras Jonas Kuzminskas buvo daugkartinis respublikos čempionas, rekordininkas, o dabar — žinomas avialainerio Tu-134 įgulos vadas.

Kai Saulius Vilniaus aviacijos technikos sporto klube pradėjo skraidyti mokomuoju sklandytuvu „Zylė“, o po metų — „Blaniku“, tėvas jau buvo pasitraukęs iš aktyvių sportininkų, galinčių gerinti rekordus, gretų. Sauliui norėjosi sekti tėvo pėdomis. Nors vaikiškos užgaidos kartais ir „kyštelėdavo koją“, skraidymų jis nemetė. Volčanske, metus paragavęs pilotažininko „duonos“, visam gyvenimui, kaip pats Saulius sako, pasirinko sklandymo instruktoriaus profesiją, kuri jam, kaip ir kitiems minėtiems kurso draugams, ir miela, ir įdomi.

Keliais štrichais papasako-

jau apie vaikus iš Vilniaus, Biržų, Šilutės ir Alytaus rajonų. Šiandien jie, vaikystės svajonių pavilioti, — SDAALR Volčansko aviacijos mokyklos kursantai. Kai sutikau juos SDAALR centriniame sklandymo klube Oriole su žalsva, mėlynais kursantų antpečiais švytinčia kariūnų uniforma, vaikinai atrodė vyriško stoto, aukšti, pasitempę. Jie daugiau pasakojo apie kurso draugus, skraidymus, mokslą. Sužinojau, kad čia, Oriole, vien tik šiais metais sklandytuvu „Blanik“ visi jau priskraidė beveik po 30 valandų. O kur dar skraidymai sportiniais lėktuvais, aviacijos technika, pedagogikos, kitų teorinių ir praktinių dalykų studijavimas. Ir visi su dideliu dėkingumu stengėsi prisiminti vidurinę mokyklą, aviacijos sporto klubą, kuriame pajuto pirmojo skriejimo džiaugsmą. Visų viena mintis — kelias į civilines ir aukštąsias karo aviacijos mokyklas pirmiausia prasideda mokyklos aviamodelizmo būrelyje, o po to — aviacijos sporto klube. Toks buvo jų kelias. Kviečia jie tuo keliu eiti ir kitus savo bendraamžius, šiandien dar besimokančius vidurinėje mokykloje. Tai kariūnų iš Nemuno krašto žodis visiems, kam aviacija — svajonių paukštė.

K. BAKŠTYS

kartu su Viliumi Rožuku, o 1978 metais — Stasio Brundzos ir Arvydo Girdausko pasiekta pergalė buvo iki šiol mums ir paskutinė. Tenka pripažinti, kad reikalai šioje aukščiausio prestižo klasėje nuo to laiko buvo gero, kaip apiešti. Salies čempionatuose taškus rinkome standartiniais automobiliais (ir visai sėkmingai!), retkarčiais paruošdami vieną kitą ekipažą tarptautinėms varžyboms. Ir tik pernai V. Rožukas — A. Vadauskas bandė pakelti balną. Nepavyko jiems tada, nepavyko, kaip dabar jau žinome, ir šių metų čempionate. Bet jei pernai iki aukso medalių jiems pritrūko vos dviejų taškų, tai šiame — iš viso vieno autoralo. Visi dabar pripažįsta, kad ir G. Stelmokas su V. Federavičium jau turi ką pasakyti tokio rango varžybose. Tačiau matome, kad kol kas ir jiems nepavyksta.

Na, o varžovai? Tai, ko gero, buvo labiausiai prityręs ekipažas, iš visų pretenduojančių į nugalėtojus. Broliai Bolšychai jau buvo iškovoję

sidabro medalius 1980 ir 1981 metais. Be to, trečio etapo starte išsirikiavo visas būrys ekipažų, kurie nors ir nepretendavo į auksą, bet siekė iškovoti kitus medalius. Vien Estijos sportininkų startavo keliolika, o jie namuose rungtyniauja dažniausiai tik gerai.

Po viso to, kas jau pasakytą apie padėtį prieš startą, gal per trumpas pasirodys pasakojimas apie pačias varžybas. Bet kad viskas žaibiškai ir klostėsi. Vos spėjo startuoti paskutiniai ekipažai, kai sužinojome, kad trečiame ir ketvirtame greičio ruožuose užbaigė šios dienos varžybas G. Stelmokas — V. Federavičius ir V. Rožukas — A. Vadauskas. Visas aukso svoris dabar gulė ant E. Tumalevičiaus ir P. Videikos pečių. Ir gulė atsakančiai nes beveik pusę varžybų Bolšychai prieš juos pirmavo.

O vėliau, kai abiejų brolių automobilis nebeišlaikė varžybų įtampos, argi buvo lengva atlaikyti dviejų estų ekipažų atakas. Heikis Ochus su Tomu Dineriu bei Edas Raidė su Georgu Valdeku dar visą

naktį suko pašėlusią karuselę, kol viskas baigėsi. Kai visi finišavo, paaiškėjo, kad E. Raidė ir G. Valdekui pavyko mūsiškius pralenkti, o H. Ochui ir T. Dineriui — nepavyko. Ar to turėjo užtekti? Turėjo, jeigu skaičiuoti vien užimtas vietas ir pelnytus taškus. Tačiau automobilininkų varžybos kartais tęsiasi ir varikliams tylint. Taigi Eugenijus ir Pranas galutinai pasijuto nugalėtojais tik vakare, atmetus visus protestus.

Reikia pabrėžti, kad iš Lietuvos sportininkų dar niekam nebuvo pavykę taip greitai užbėgti pjedestalo laiptais į pačią jo viršūnę. Užpernai nugalėję TSRS pirmenybėse „Volgų“ klasėje, pernai jie tik pabandė savo jėgas antroje grupėje, o štai dabar — TSRS čempionai. Apie ką byloja tokia sėkmė? Apie talentą ir darbštumą, apie jiems talkinusių mechanikų meistriškumą ir pasiaukojimą. Apie sėkmingą debiutą. Nes šį kartą kaip treneris debiutavo Stasys Brundza. Atrodo, kad tai daug žadantis sutapimas.

Š. SKAPCEVICIUS

KUR SUTRUPINOME BLOKADĄ

Trijų kartų atstovai iš Vilniaus ir Rokiškio aplankė Leningradą. Patriotinės draugijos aktyvistų grupėje buvo ir miesto didvyrio gynėjų atmintinomis blokados dienomis, ir darbo pirmūnų bei jaunimo globotojų, ir komjaunimo atstovų. Su delegacijos vadovu, šiuo metu dirbančiu Vilniaus miesto Lenino rajono patriotinės draugijos komiteto pirmininku Fiodoru Prokopiuku karo likimas mane suvedė dar Taline, prieš pat evakuaciją į Leningradą. Tad papasakoti jaunimui turime ką. Daugelis miesto apylinkių kelia gyvus prisiminimus.

Pagrindinis kelionės tikslas — ant Ladogos kranto įsikūręs „Gyvybės kelio“ muziejus. Senas kovų draugas Leningradietis P. Retkinas rodo mums sidabrines eglaites, kurias prieš porą metų čia atvežė ir pasodino karo veteranai iš Lietuvos. O mes atvažiuojame ne tik jomis pasidžiaugti, bet ir naujų pasodinti. P. Retkino ir rokiškėno miškininko V. Garškos vadovaujami bei vietinio jaunimo padedami pasodinome dar keturiasdešimt eglačių.

Po to susipažinome su muziejaus ekspozicija, aplankėme Piskariovo kapines. Vidurinės mokyklos Nr. 198 muziejuje F. Prokopiukas susijaudinęs atpažino save karo metų nuotraukoje. Savo prisiminimus jis papasakojo susitikime su mokyklos kolektyvu. Klausėmės mokyklos direktorės A. Chenrikovos ir Rokiškio 3-iosios vidurinės mokyklos dešimtokės, interklubo prezidentės R. Stankevičiūtės apie jų kolektyvų patriotinį darbą.

...Stoviu prie didingo paminklo Pergalės aikštėje ir stengiuosi prisiminti visus kovų draugus. Daug jų žuvo šiame blokados žiede, bet Lenino miestas — gyvas. Pradėjus keturiasdešimčiai metų po hitlerininkų sutriuškinimo ties Nėva, revoliucijos lopšys tapo dar gražesnis, pasipuošęs naujais mikrorajonais, aikštėmis, prospektais, krantinėmis. Visa tai — bendro visų kartų atstovų triūso rezultatas.

V. RUTKAUSKAS,
Didžiojo Tėvynės karo vėlė-
ranas, Lietuvos TSR SDAALR
CK narys

PAŽYMINT JUBILIEJŲ

Mįslingu Koktebelio vardu pavadintas Krymo kampelis nuo seno traukė menininkus. Rūsčios Karadago uolos ir aptakus Uzun-Syrto ąlaitas įamžinti puikiose drobėse, gamtos didybė ir grožis įkvėpė čia ne vieną poetą. Vis dėlto pačią skambiausią odę „žydrųjų uolų slėniui“ sudėjo, man regis, sklandytojai. Matyt, tik taip ir turėjo būti, kad šią vietą sklandymui atrastų Konstantinas Arceulovas — talentingas dailininkas ir legendinis lakūnas.

Koktebelis, 1937 m. pavadintas Planerskoje vardu, yra, sakytum, mūsų aviacijos sporto lopšys. 1923 m. į pirmąjį saskrydį devyni sklandytojai atbogino savo sklandytuvus. L. Jungmeisteriui pavyko įsiversti kalno antvėję — jis išsilaikė ore valandą ir dar minutę kitą. Kitą vasarą sklandytuvų eilė — penkis kart ilgesnė. Ir taip kasmet. V. Stepančionokas ant Uzun-Syrto atliko tris Nesterovo kilpas. Prasidėjo aukštasis pilotazas sklandytuvais. Dešimtajame saskrydyje čia buvo pasiekti septyni pasaulio rekordai.

Kalno įvykių atgarsis sklido po visą šalį. Pradeda kurtis būreliai, konstruojami ir statomi sklandytuvai. Lakštas faneros, gabalas audeklo — didžiausias nenuoramų turtas — virsdavo įvairiausių formų skraidymo aparatais. Karštos kūrėjų galvos pavadindavo juos „Audronašomis“, „Pešliais“, „Makakomis“, bet vėliau jie taps galingais Ilais, Anais, Jakais, kaip ir Sergejus Koroliovo sklandytuvais „Koktebelis“, išaugęs į kosminį „Vostoką“.

Tačiau ne vien garsioji konstruktorių plejada mynė išdegusią kalno žolę — pietų vėjas supo savo bangose jaunuolius, vėliau išgarsėjusius unikaliais darbais, lėktuvų bandymo srityje ir skrydžiais į Šiaurės ašigalių bei Amerikos žemyną. Daugelis Uzun-Syrto pramuštalvių pasekė

mokytojo pėdomis — juk sąjūdžio organizatorius K. Arceulovas buvo pirmasis jaunos tarybinės aviacijos lakūnas bandytojas. Skaičiavimus, mokslo vyrų, tyrinėjusių plokštumų vibraciją oro sraute, galėjo patikrinti tik eksperimentas — kokiam greičiui esant sklandytuvus subyrės ore. Tam tikslui buvo paaukotas O. Antonovo sklandytuvus „Roť Front“, o skridimą atliko Sergejus Anochinas. Visi tie žygiai seniai aprašyti knygose, kurios nesyk skaitytos.

Tarybinio sklandymo veteranai šią vasarą susirinko į savo tolimos jaunystės Meką. Vyriški darbai ir bėgantys metai gerokai praretino gretas, tačiau paminėti TSRS sklandymo 60-metį atvyko ir būrelis pirmojo saskrydžio dalyvių. TSRS nusipelnęs la-

kūnas bandytojas Valentinas Chapovas, matyt, prisiminęs tolimą jaunystę, įkvėpė kalno vėjo ir atsiduso: „Kiek čia nekainuojančios energijos ir kaip trūksta veiksmingų sklandymo mokyklų jauniešiams“. Beje, aviacijos šventėje skraidė ir lietuviški mokomieji sklandytuvai „Zylė“ bei „Strazdas“.

Prieš keletą metų, kai buvau prie Uzun-Syrto, vieną rugsėjo dieną kalnas atrodė visai vienišas, tarsi snūduriuojantis didingos praeities spinduliuose. Matant netrikdomą jo ramybę, Uzun-Syrtas panašėjo į išmintingą senį, gerai žinantį, jog didieji darbai jau nudirbti.

Šįkart kalno gyvenimas nuiteikė kur kas optimistiškiau. Prikelti jį antrajai jaunystei rimtai ketina Centrinio aerohidrodinamikos instituto sklandytojai. Šventės išvakarėse, kai mudu su Vilniaus sklandymo klubo instruktoriumi Antanu Arbačiausku leidomės ilgon ekskursijon kalno pakraščiu, matėme skraidant Feodosijos jaunuosius sklandytojus. Tą pačią dieną pasaulio rekordus čia sėkmingai atkavo aviamodeliuotojai. Restauruojami buvusios sklandymo mokyklos pastatai, įrengtas nedidelis muziejus, kuriame eksponuojami sklandytojų nutapyti paveikslai.

Tačiau tikrą kalno atgimimo įspūdį paliko žurnalo „Technika-molodiožy“ iniciatyva organizuotas itin lengvų

skraidymo aparatų apžiūros konkursas. Konstravimo ir skraidymo entuziastus čia atvedė tas pats didelis noras įveikti žemės trauką, tvyrojęs virš kalno ir prieš 60 metų. Jie, kaip kas įmanė, atgabeno savo aparatus iš Voronežo, Kuibyševio, Kronštato, Kauno. Juos atlydėjo čionai ta pati nuo amžių žmonėms pažįstama ieškojimų dvasia, nesibaigiančiais galvosūkiais ženklinanti tokio, sakytum, savieiklinio konstruktoriaus kasdienybę. Ir tik patys aparatai šiandien nebe tie — padaryti įsiklausius į laikmečio reikavimus. Ir „žanrinė“ įvairovė kur kas platesnė.

Grynų sklandytuvų giminei atstovavo tik trys, nepanašūs vienas į kitą skraidymo aparatai. Vienas jų pastatytas vien iš plastmasės. Greta puikavosi du dviviečiai lėktuvai — leningradiečių „Delfinas“ ir Voronežo entuziastų „Pulsaras“. Demonstruotos ir dvi dvivietės motorizuotos skraidyklės. Įdomų pilotazinį lėktuvą sukūrė Kuibyševio aviacijos instituto studentai, pavadinę savo kūrinį „Hamletu“. Konstrukcijose panaudoti įvairūs metalo, plastmasių bei medžio deriniai. Simboliška, kad šias konstrukcijas bei jų kūrėjus egzaminavo žmonės, nuo Uzun-Syrto atsispyrę dar pirmųjų saskrydžių dienomis.

Techninei komisijai vadovavo Socialistinio Darbo Didvyris, Lenino ir Valstybinės premijų laureatas aviakon-

Generalinis konstruktorius Olegas Antonovas ir lakūnė bandytoja, pasaulio rekordininkė Marina Popovič šventės dalyvių tarpe.

AUTORIAUS nuotr.

struktoriaus Olegas Antonovas. Konkurso žiuri pirmininkas buvo Tarybų Sąjungos Didvyris, TSRS nusipelnęs lakūnas bandytojas Sergejus Anochinas. Konkurso organizatoriai užsimojo patikrinti techninį konstrukcijų lygį, o kurti ir įvertinti jų pritaikymo liaudies ūkyje galimybes. Generalinis konstruktorius, apžiūrėjęs konkursui pristatytus aparatus, įžvelgė daug įdomių techninių sprendimų ir apgailestavo, kad jie kol kas plačiau nepaudojami. Jo vadovaujama Konstruktorių biure yra suburtas tokio tipo aparatų konstravimo grupė, į kurią generalinis konstruktorius nevengia pasikviesti jaunuolių iš to mėgėjiško entuziastų pasaulio.

Per ilgus aerodromų metus teko matyti šimtus ištikimo tarnavimo aviacijai pavyzdžių. Tai žmonės, kurie vardan aviacijos sporto plėtojimo neriasi iš kailio, atiduoda jam savo laisvalaikį, rankų ir širdies šilumą.

Tiems, ką apima noras pasidaryti lėktuvą, ne visada saldu. Be gerų norų ir ausrinių rankų, tokiam darbui reikia dar ir medžiagų. Kita vertus, kad konstruodamas galutinai nepasiklystum mėgėjiškumo labirintuose, reikia nusimanyti teorijoje. Literatūros, kuri galėtų pagelbėti konstruktoriams mėgėjams, nėra. Kol kas, beje, ir patys mėgėjiški skraidymai neįteisinti, nėra tokia veikla reglamentuojančių dokumentų. Yra tik pati veikla. Ypač tai buvo akivaizdu pasisukiojus tarp tų romantiškų kūrėjų, pasiklausius jų kalbų. Ko tik nėra, pasirodo, margame pasaulyje! Jie ir patys į vieną būrį susirinko pirmąkart, nors tarpusavyje susirašinėja tarsi aršūs kolekcionieriai, bevėlydami per daug plačiai savo adresų negarsinti. Kaip rašė „Komsomolskaja pravda“, „šiurkščiai Ikarai skraido pavakariais, slapstosi grioviuose ir negyvenamose dykumose“.

Panašų Ikarą teko matyti ir mūsų padangėje, tik šis nei slapstėsi, nei labai drovėjosi. Važiudami pro Valkininkus, iš toli pastebėjome virazą beriečiantį nematytą lėktuvą. Pasukome keliuku. Tuo tarpu lėktuvėlis, apsukęs dar vieną ratą, ėmė leistis palei mišką, nebedamas stipraus vėjo blaškymo. Vitalijus Klimovskis, „Orgtechstatybos“ konstravimo skyriaus viršininkas, skraidė jau kelintą vasarą, o lėktuvą pats pasidarė. Motociklo variklis, miniatiūriniai ratu-

kai ir važiuoklės lingė, eleronai per visą sparno ilgį, kažkodėl 47 numeris išpaistas ant borto, ir žvaigždė, kaip ant visų tikrų lėktuvų. Savaitgalyje žmogus per du kartus atsiveža savo orlaivį, susimontuoja ir skraido pora dienų savo džiaugsmui, niekam labai nekludydamas. Pradžiai tai, žinoma, šokiruoja, nes pats reiškinys mums neįprastas. Tada pas Vitalijų Klimovskį viešėjo leningradietis Piotras Liavinas, kuris mieste prie Nevos vadovauja panašių entuziastų grupei. Pažinties proga Piotras padovanojo nuotrauką dviviečio lėktuvo, kuriuo jis jau tada buvo išskraidęs 300 valandų. O dabar Koktebelyje Piotro Liavino lėktuvus, iš tiesų įspūdingas tiek savo formom, tiek atlikimo kultūra, pelnė aukščiausią konkurso apdovanojimą — „Didįjį prizą“.

Iš mūsų respublikos į Koktebelį atkako Alfonsas Liekis, atvežęs motorizuotą skraidyklę „Viktorija“, o Česlovas Kišonas, padėdamas panevėžiečio Bernardo Sakėno, atbogino lėktuvėlį BRO-23 RK „Garnj“. Šis lengvutis motorizuotas sklandytuvus, pastatytas Kauno marių gelbėjimo stoties darbuotojų Česlovo Kišono, Kęstučio Rinkevičiaus bei talkininkų, gimė iš jų senos bičiulystės su Broniumi Oškiniu, kuris jauniems kolegoms teikė vertingų konsultacijų. „Garnys“ apsiplunksnavęs Kaune, paskui skraidė Nidoje, o dabar, Koktebelyje, jį išmėgino per 20 specialistų. Sergejus Anochinas, per savo amžių išbandęs gal porą šimtų skirtingų lėktuvų, lakūnišką biografiją papildė dar ir „Garniu“. Ir liko labai patenkintas. Alfonsas Liekis su „Viktorija“ skraidė pats — pasuko kažkada garsiu maršrutu virš jūros pakrantės, link rūsčiojo Karadago. Abu aparatai ir jų kūrėjai buvo puikiai įvertinti, — abu pelnė žurnalo „Technika-molodiožy“ pirmo laipsnio diplomus, laureatų vardus, VLKJS CK, šalies išradėjų ir racionalizatorių draugijos, mokslinės techninės draugijos diplomus.

Kai kas gali paklausti, kam reikalingi tie mėgėjiški darbai bei skraidymai dabar, kai žmonės dirba atvirame kosmos? Būtų galima atsakyti generalinio konstruktoriaus Olego Antonovo žodžiais: „Mes neturime teisės nuimti ranka į kūrybą. Kuo daugiau akių spindės ieškojimų, kūrybos šviesa, tuo daugiau mes laimėsime“.

E. GANUSAUSKAS

SKLANDYTOJŲ NUOVARGIS: kai kurios priežastys ir požymiai

Graikų mito herojus Ikaras su tėvu Dedalu bėgo iš karaliaus Mino nelaisvės, pasidare sparnus iš vaško ir plunksnų. Mitas pasakoja, kad skrisdamas Ikaras per daug arti prisitartinęs prie saulės, vaškas ištirpęs ir herojus nukritęs į jūrą. Antikos graikai savo meno kūriniuose labai išaukštinę žmogaus fizinį grožį ir jėgą, šiame mite, matyt, specialiai nusišėpė tikrąją Ikaro kritimo priežastį — mito herojus pavargo. Ir mūsų laikų Ikaro pasekėjus neretai ištinka graikų mito herojaus likimas, nors jie aprūpinti plieninėmis sparnais, pataria jiems teorinės žinios, gausybė lėktuvų ir žemėje esančių prietaisų.

Kodėl lakūnai pavargsta? Specialioje literatūroje nurodoma, kad pilotas skridimo metu yra veikiamas fizinių, erdvių, dinamikos ir buvimo palpynti nedidelio tūrio kabinose veiksmų. Barometrinis spaudimas, dujų sudėtis, temperatūros režimo ypatumai, įvairios radiacijos rūšys bei kt. ir priklausytų fizinių erdvių faktorių, veikiančių pilotą, grupei. Mažos apimtys, uždaras kabina riboja piloto motorinį aktyvumą, sukelia vienvėsių jausmą. Pilotą veikia ir skridimo trukmė.

Visų šių priežasčių poveikis gali sukelti lakūno nuovargį. Nuovargio atsiradimas priklauso nuo emocijų, fizinio užsigrūdinimo, treniruotumo bei skraidymo stažo, rūkymo, svaigalų vartojimo. Nuovargio atsiradimas, jo dinamika susiję ir su kai kuriais asmenybės struktūros komponentais: temperamentu, interesais, motyvais ir kt.

Sklandytojų nuovargio priežastys, jo dinamika, galimi nuovargio įveikimo ar bent dalinio sumažinimo būdai mažai tyrinėti. Mūsų nuomone, sklandytojų nuovargis pirmiausia ir yra susijęs su buvimu uždaroje, riboto tūrio sklandytuvo kabinoje, kuri verčia pilotą skridimo metu būti nepatogioje padėtyje.

Aukšto meistriškumo sklandytojų nuovargio priežasčių, skausmo atskirose kūno dalyse įvertinimui ir kovos su nuovargiu būdams išaiškinti apklausėme žymių rezultatų pasiekusius 26 Kauno ir Vilniaus aviacijos sporto klubo sportininkus. Nuovargį sukeliančias priežastis įvertino 22, skausmą atskirose kūno dalyse — 19 ir kovos su nuovargiu būdus — irgi 22 sklandytojai.

Apklauso duomenys rodo, kad pagrindinė ir svarbiausia sklandytojų nuovargio priežastis — nepatogi sklandytuvo sėdynė (kėdė). Apklaustieji, nurodę ir vertindami nuovargio priežastis, iš viso pateikė 78 atsakymus. 23 proc. — 18 sklandytojų teigia, kad nuvargsta dėl nepatogaus sėdėjimo. Sklandytuvo sėdynė, pilotų vertinimu, yra nepatogi — 15 proc. — 12 vertinimų. Nuovargį lemia ir tai, kad pilotas skrisdamas kūno padėties keisti negali, priverstas išbūti joje ilgą laiką — šias priežastis nurodo 15 proc. — 12 atsakymų. Sklandytojai taip pat nurodo, kad nuovargį sukelia ir nepatogus kojų sulenkimo kampas per kelius (8,97 proc. — 7 vertinimai), kurį iš dalies taip pat lemia nepatogi sėdynė. Reikia pasakyti, kad sklandytojai pagrindinai vertino „Lietuvos“ LAK serijos sklandytuvų kabinos įtaką nuovargiui. Susumavę visų šių nuovargio priežasčių vertinimus sužinojome, kad 62,8 proc. atsakymų susiję su nepatogia sklandytuvo sėdyne. Kitos nuovargį sukeliančios priežastys vertinamos: skridimo užduoties sudėtingumas — 8,9 proc. — 7 atsakymai, sudėtingos skridimo sąlygos — 7,69 proc. — 6, nepakankamas matomumas — 5,1 proc. — 4, skridimo trukmė — 5,2 proc. — 5, erdvinės orientacijos sudėtingumas — 3,8 proc. — 3, blogas radijo ryšys — 2,5 proc. — 2, nepatogi valdymo pedalų padėtis — 1,3 proc. — 1 atsakymas. Matome, kad

ir tarp mažiau reikšmingų nuovargio priežasčių galima išskirti susijusias su nepatenkinamą sklandytojo darbo vietos įrengimu (nepakankamas matomumas, nepatogi valdymo pedalų padėtis). Be abejo, remtis vien subjektyviais sklandytojų vertinimais, tobulinti kabinos įrengimą yra rizikinga. Todėl nuovargio priežasčių psichofiziologiniai tyrimai šiuo metu atliekami laboratorinėmis sąlygomis.

Šiltesniam, išsamesniam sklandytojų nuovargio priežasčių įvertinimui anketoje buvo prašoma nurodyti kūno dalis, kuriose labiausiai jaučiamas skausmas po skridimo (pilotai patys galėjo nurodyti ir įvertinti labiausiai skaudamas kūno dalis). Toks įvertinimas padeda geriau išsiaiškinti, ar nuovargis priklauso nuo sklandytojo kabinos įrengimo, ar ir nuo kitų priežasčių. Gauti duomenys parodė, kad po skridimo labiausiai skauda sėdmenys — (26 proc. — 13 vertinimų), kojų sąnariai ir blauzdos (24 proc. — 12), nugarą (22 proc. — 11), pečiai (10 proc. — 5), dubuo (8 proc. — 4), dešinės rankos riešas (6 proc. — 3), kaklas (2 proc. — 1), veido oda (2 proc. — 1 atsakymas). Iš pilotų atsakymų matome, kad atskirų kūno dalių skaudėjimo priežastis yra ilgalaikis kūno buvimas vienodoje ir nepatogioje padėtyje — 92 proc. vertinimų. Šie duomenys dar kartą patvirtina anksčiau padarytą išvadą, kad sportinių sklandytuvų pilotų nuovargį pagrindinai sukelia nepatogi sklandytojo darbo vieta.

Skridimo metu sklandytojai įvairiais jiems žinomais ir galimais būdais stengiasi kovoti su nuovargiu, kurio atsiradimo priežastis minėjome. Visų

pirma pilotai kovoja su nuovargiu, kurį sukelia nepatogi kūno padėtis, hipokinezė ir nepatogi sėdynė: atleidžiami diržai, keičiama padėtis (21,73 proc. — 10 atsakymų), atliekami fiziniai pratimai (13 proc. — 6), keičiama pedalų padėtis (10,9 proc. — 5). Kovai su nuovargiu, kaip ir apskritai aviacijoje, vartojami tam paruošti maisto produktai (21,73 proc. — 6), dainuojama ir kalbama per radiją (po 6,5 proc. — 3 atsakymai). Skridimo metu nuo ilgalaikio vairalazdės laikymo pavargsta dešinės rankos riešas, todėl, kovodami su rankos nuovargiu, vairalazdę pilotai stengiasi perimti į kairę ranką — 6,52 proc. — 3 atsakymai.

Sklandytuvai „Lietuva“, kurie yra aukštos kokybės ir atitinka pasaulinius standartus, konstruojami ir statomi Prienų eksperimentinėje sportinės aviacijos gamykloje. Iš straipsnyje pateiktų sklandytojų psichologinių (ir fizinių) tyrimų rezultatų ryškiai, kad gamyklos specialistams, kurie konstruoja sklandytuvo kabiną, sėdynę, valdymo pedalų įrangą ir kitus sklandytuvo komponentus, sąlygojančius sportininko veiklą skridimo metu, būtina ieškoti naujų sprendimų ir stengtis sukurti patogią, atitinkančią visus technikos ir mokslo reikalavimus sklandytuvo kabiną.

Nuoširdžiai dėkoju Kauno ir Vilniaus aviacijos sporto klubų viršininkams už suteiktą pagalbą ir vertingus patarimus, o visiems sklandytojams — už dalykiškus, išsamius atsakymus į pateiktus klausimus.

G. MALECKAS,
Vilniaus valstybinio
V. Kapsuko universiteto
specialiosios psichologijos
laboratorijos vyr. mokslinis
bendradarbis

ČIA UGDOMI SPORTO ENTUZIASTAI

Rietavo tarybinio ūkio-technikumo stadiono takuose telkšojo balos. Todėl praeivius stebino grupė jaunų vyrų, kurie susėdę į kartinę skriejo per balas, apsišakdami nuo galvos iki kojų. Varikliai, vandens užpilti, springo, bet lenktynininkai, pasistūmę kartinę, jį vėl užvesdavo ir važiuodavo toliau.

— Matot, — kalbėjo technikumui kartininkų sekcijos treneris K. Zaveckas, — jiems tik leisk. Dienų dienas iš kartingo neiškelsi...

Prieš šimtą metų Rietave buvo įkurta žemės ūkio mokykla. Šiandien technikumams įsikūręs naujuose rūmuose. Su sporto sale, plaukimo baseinu ir stadionu. Čia mokosi 930 būsimųjų agronomų, mechanikų, gyvulininkystės fermų darbuotojų. Baigę jie dirba Žemaitijos zonos ūkiuose.

Ką 930 jaunų žmonių veikti po pamokų, kur nukreipti jaunatvišką energiją — toks pastovus technikumui direktoriaus, didelio sporto entuziasto Jono Jagmino vadovaujamo dėstytojų kolektyvo rūpestis. Jei kitur bandoma atsipirkti diskotekomis, rietaviškai ypač daug dėmesio skiria sportui. Ne vien tradicinei lengvajai atletikai, žaidimams, bet ir kartinėms, povandeniniam plaukimui, motociklų ir automobilių sportui. Kiekvienas moksleivis gali pasirinkti.

Turbūt labiausiai savo pasiekimais technikumą išgarsino šiemet mokslus baigęs karinės taikomosios daugiakovės mėgėjas, TSRS sporto meistras, šalies rinktinės narys V. Gailius. Jis išvyko dirbti į Varėną. Tačiau liko 30 žmonių grupė, kurioje gerų rezultatų jau pasiekė broliai Sausariai, K. Petkevičius, R. Kuzminskas, S. Dirgėlaitė, G. Danilevičiūtė. Šiemet respublikos pirmenybėse

technikumo komanda, atstovavusi Plungės rajonui, užėmė antrą vietą. Rugsėjo mėnesį Alytuje šaukiamojo amžiaus vaikų spartakiadoje rietaviškai buvo treči. Tai nemažas trenerių S. Bendiko ir D. Lengvenienės darbo rezultatas.

Jei daugiakovininkai jau senokai sėkmingai darbuojasi, kartininkų pulsą momentais buvo sunku apčiuopti. Treniravosi, dalyvavo varžybose, bet tik kartas nuo karto. Pradėjo taisyti reikalus, kai organizavimo ėmėsi treneris K. Zaveckas. Jam talkina SDAALR pirminės organizacijos pirmininkas A. Vaškėlis ir direktoriaus pavaduotojas gamybos reikalams V. Gatulis. Šiandien aštuonių kartininkų treniruojasi dvidešimt moksleivių. Šiemet Plungėje respublikos spartakiadoje rietaviškai tarp technikumų užėmė antrą vietą.

Kol kas treniruotės vyksta aikštelėse, stadione. Greitu laiku Rietave bus pradėtas statyti autodromas, kuriame vietos bus ir kartininkams. A. Domarkas, S. Kirklys, kai kurie kiti šios sporto šakos mėgėjai jau neblogai vairuoja, išmano techniką. Metai kiti, ir visi jie dirbs ūkiuose. Kas gerai sugebėjo prižiūrėti kartinę, bus nusimanantis mechanikas ūkio garaže, sporto organizatorius, visuomeninis treneris.

Technikumams neturi sportinių motociklų. Tačiau ir su tais, kurie skirti vairavimo įgūdžiams lavinti, vairuotojo teisėms įgyti, jaunimas treniruojasi. Ir dalyvauja rajono kroso varžybose. O lygiuotis yra į ką. Technikumo vairuotojas kandidatas į sporto meistrus J. Montvydas su šturmanu moksleiviu S. Bražu pastoviai dalyvauja įvairaus rango respublikinėse autoralių varžybose.

Visko vienodai plačiai ne-

Draugystė...

Povandeninio plaukimo mėgėjų treneris J. Meišenis su savo auklėtiniais.

appręsi, nes kiekybę ir kokybę sąlygoja turima technika.

Ką turi, ko ne, bet plaukimo baseinas technikuve veikia jau keleri metai. Jame įsikūrusi Rietavo specializuota taikomojo plaukimo vaikų ir jaunių sporto mokykla, kuriai vadovauja V. Nugalis. Baseine pastoviai treniruojasi 175 moksleiviai, paskirstyti į keturiolika grupių. Iš savų tiek plaukikų nesurinksi, todėl nemaža dalis ateina iš Rietavo vidurinės mokyklos.

Povandeninis plaukimas respublikoje, o juo labiau Rietave, dar labai jauna sporto šaka. Trūksta ne tik plaukymo priemonių, bet ir patyrimo. Tačiau ten, kur masiškumas, kur dirbama su ugnele, greitai turėtų išaugti respubliką reprezentuojančių sportininkų. Įvairiose respublikinėse varžybose jau spėjo pasižymėti pirmaatskyrininkė G. Lengvenytė, J. Saudargaitė, V. Liaudanskis, V. Kuzmenkovas.

Respublikoje yra žemės

Kandidatas į sporto meistrus J. Montvydas.

ūkio technikumų, kurie ruošia sunkiai komplektuojama naujų grupių. Rietave šios problemos nėra. Ir viena svarbių priežasčių, dėl kurios jaunimas noriai renkasi šį technikumą, ta, kad čia daug dėmesio skiriama turiningam moksleivių laisvalaikiui. O jo balanse svarbią vietą užima karinės-taikomosios ir techninės sporto šakos. Apie tai žino visas Žemaitijos jaunimas.

M. KURAITIS

Kartininkai treniruotėje.

AUTORIAUS nuotr.

IVAIRENYBĖS

PASAULIO AUTOMOBILIŲ GREIČIO REKORDAS

1981 metų „Sparnų“ ketvirtame numeryje rašėme apie tai, kad anglų sportininkas Ričardas Noblis rengiasi pagerinti pasaulio automobilų greičio rekordą, kuris nuo 1970 metų priklausė amerikiečiui Hariui Gebelichui — 1016 km/val. Tam jis pasigamino specialią lenktyninę automašiną, kurioje įmontavo „Rols Rols“ firmos reaktyvinį variklį. 8,2 m ilgio ir 1,2 m pločio mašina aerodinamiškai vamzdyje parodė 1120 km/val greitį.

Praėjo dveji metai. Ir štai pagaliau padaryta patalpa pasaulio automobilų sporto rekordų lentelėje. Vaziuodamas Blek Roko dykuma (Nevados valstija, JAV), Ričardas Noblis išvystė 1 km trasoje 1019,652 km/val. vidutinį greitį. Bet... tai nėra didžiausias greitis, pasiektas automobiliu. 1979 metais amerikiečių kaskadierius Stenas Beretas, panaudojęs savo mašinoje turboreaktyvinį 58000 AJ variklį, pasiekė 1183,446 km/val greitį. Bet... šis garso greitis (1178 km/val) viršijęs pasiekimas pademonstruotas ne privalomoje 1 km distancijoje. Jį radaras užfiksavo tik vienoje trasos atkarpoje.

PAMINETAS PIRMASIS BALIONO SKRYDIS

200 metų praėjo nuo pirmojo brolių Mongolfje pasigaminto oro baliono skrydžio. Ta proga Prancūzijoje surengta daug varžybų, parodų, iškilmų. Bet bene labiausiai Prancūzijos gyventojų atmintin įsirežė oro balionų paradas, surengtas du kartus. Senovinius įvairiaspalvius kostiumais apsirengę aeronautai skraidė iš Versalio į Paryžių, po kitas šalies vietas. Ir visus šiuos skrydžius lydėjo sekė.

Kitais susiklostė dviejų žymių amerikiečių aeronautų mėginimas nuskristi iš Paryžiaus į Prahą. Maksis Andersonas ir Dogas Aida dėl nežinomų priežasčių nukrito VFR teritorijoje netoli Bad Kisingeno miesto. Policija rado sutriusktą gondolą ir joje negyvus aeronautus.

„INTERKOSMOSO“ EKSPERIMENTAS

Jaltoje atliktas vandens plotų stebėjimo eksperimentas, kuriame dalyvavo TSRS, Lenkijos, Mongolijos, Rumunijos ir VDR specialistai. Bendradarbiaujant orbitinio komplekso „Saliut-7“ įgulai V. Liachovui bei A. Aleksandrovui ir specialiai skraidančios laboratorijos, įrengtos lėktuve „AN-30“, dviejų specialių vandenynų erdves tyrinėjančių laivų bei ant povandeninių sparnų skriejančios „Kometos“, taip pat 32 m jūros gylyje įrengtos tyrinėjimo platformos bendradarbiams buvo stebimas ne tik jūros vandens plotų paviršius, bet ir srovių pakitimai dideliame gylyje.

Pasiruošimas tęsiamas

Šių metų „Sparnų“ pirmame numeryje supažindiname skaitytojus su Indijos kosmonautais Ravišu Malhotra ir Rakešu Sarma, kurie tarybinių kosmonautų ruošimo centre pradėjo pasiruošimą bendram TSRS-Indijos kosmonautų skrydžiui.

Nūnai pirmasis pasiruošimo etapas — teorinis — baigtas. Atlikti ir antrojo užsiėmimai — laivo „Sojuz-T“ treniruoklyje. Kaip pažymėjo įvykusioje spaudos konferencijoje Kosmonautų rengimo centro viršininko pavaduotojas aviacijos generolas majoras TSRS lakūnas kosmonautas A. Nikolajevas, abu kandidatai į kosmonautus

puikiai išlaikė kosminės navigacijos pagrindų, kosminės medicinos egzaminus, gerai įsisavino žvaigždėto dangaus tyrimo, kosminio laivo valdymo sistemų kursą. Be to, jie dalyvavo treniruočių skridimuose lėktuvais laboratorijomis, per kuriuos susipažino su nesvarumu.

Po atostogų, praleistų tėvynėje, R. Malhotra ir R. Sarma vėl pradėjo užsiėmimus žvaigždžių miestelyje. Dabar jie paskirstyti į dvi įgulas, kurių viena dalyvaus 1984 metais numatytame bendrame Tarybų Sąjungos ir Indijos kosmonautų pilotuojamame skridime.

J. Gagarino kosmonautų ruošimo centro instruktorius Josifas Davydovas (antras iš dešinės) per užsiėmimus su tarybiniais kosmonautais ir bendram kosminiam skrydžiui besiruošiančiais Indijos

kosmonautais. Iš kairės į dešinę: Nikolajus Rukavišnikovas, Revišas Malhotra, Grigorijus Grečka, Anatolijus Berezovojus, Rakešas Sarma, instruktorius Josifas Davydovas ir Jurijus Malyševs.

SKRYDŽIO SUKAKTIES PROGA

Pažymint S. Dariaus ir S. Girėno skrydžio per Atlantą 50 metų, jų žuvimo vietoje Solidinė (dabar Myslibužo vaivadija, Lenkijos LR) Lietuvių visuomeninės kultūros draugijos Lenkijoje narių lėšomis restauruotas paminklas ir įrengta memorialinė lenta.

Cia liepos 17 dieną įvyko iškilmingas minėjimas, kuriame taip pat dalyvavo daug aviacijos gerbėjų iš Bialystoko aviacijos sporto klubo, Lenkijoje gyvenantys lietuviai. Prie paminklo buvo padėti vainikai, gėlės.

Prie paminklo padėdami vainikus

Paminklas su memorialine lenta S. Dariaus ir S. Girėno žuvimo vietoje.

AVIACIJOS KOLEKCIONIERIAUS KAMPELIS

Daugelis žmonių savo laisvalaikį skiria įvairių kolekcijų rinkimui. Renkami pašto ženklai, vokai, degtukų dėžučių etiketės, seni pinigai, atvirutės, medaliai, ženkliai, gairės, tematinės knygos bei žurnalai, viešbučių etiketės ir daug įvairių kitokių dalykų.

„Sparnų“ redakcija gavo keliolika skaitytojų laišku, kuriuose pageidaujama įvesti leidinyje kolekcionieriaus kampelį, kur įvairių kolekcijų aviacijos tema mėgėjai, taip pat ir aviamodeliuotojai, renkantys plastmasinius lėktuvų maketus, galėtų pasikeisti adresais, siųsytų keistis atliekamais kolekcijų eksponatais, rastų atsakymus į kolekcionuotojus dominančius klausimus.

KĄ PASAKOJA PAŠTO ŽENKLŲ MINIATIŪROS

Šių metų rudenį TSRS sklandymo lopšyje Koktebelyje (dabar Planerskoje) įvyko šalies sklandymo 60-mečio jubiliejaus minėjimas ir didelė aviacijos šventė. Šio jubiliejaus proga 1982 metais išleista pašto ženklų serija (šiais metais antroji), kuri vaizduoja sklandytuvus.

Keturių kapeikų vertės pašto ženkle pavaizduotas pirmojo sąjunginio sklandytojų sąskrydžio dalyvių sklandytuvas „Mastiažart“. Sąskrydyje, kuris įvyko 1923 metais, buvo devyni įvairių konstrukcijų sklandytuvai.

Kitame, 6 kapeikų vertės, pašto ženkle vaizduojamas sklandytuvas SK-3 „Krasnaja zvezda“. Šiuo sklandytuvu žinomas to meto sklandytojas V. Stepančionokas pirmasis pasaulyje paeiliui atliko tris mirties kilpas.

Įdomus savo schema sklandytuvas CAGI-2, pavaizduotas 10 kapeikų vertės pašto ženkle. Tai Centrinio aerohidrodinamikos instituto konstruktorių 1934 metais pastatytas sklandytuvas.

Konstruktorius V. Jemeljanovo sukurtu dviviečiu

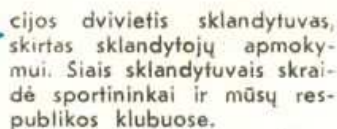
sklandytuvu „Stachanovec“ (20 kapeikų vertės pašto ženklas) sklandytojas V. Ilčenka pasiekė pasaulio tolilo skridimo rekordą, nusikridęs 407,66 kilometrų. Vėliau šiuo sklandytuvu buvo pagerinta nemažai TSRS rekordų.

Šių pašto ženklų seriją apie sklandytuvus baigia 32 kapeikų vertės pašto ženklas, kuriame vaizduojamas 1941 metais konstruktoriaus V. Gribovskio sukurtas desantinis sklandytuvas Gr-2. Didžiojo Tėvynės karo metais šiais sklandytuvais į priešo užnugarį būdavo pristatoma kovinė technika.

Šiais metais išleistoje pašto ženklų serijoje apie sklandytuvus 2 kapeikų vertės pašto ženkle vaizduojamas O. Antonovo sklandytuvas A-9. Pokario metais šiuo sklandytuvu pilotai V. Jefimenka, A. Samosadova, A. Mednikovas ir M. Veretenikovas pagerino daug TSRS ir pasaulio rekordų.

Keturių kapeikų vertės ženkle pavaizduotas Kazanės aviacijos institute sukurtas sklandytuvas KAI-12 „Primorec“. Tai metalinės konstruk-

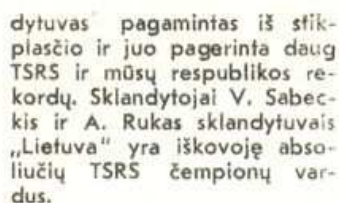

O. Antonovo konstrukcijas
ištisai metalinis rekordinis
sklandytuvas A-15 vajzduoja-
mas 6 kapeikų vertės pašto
ženkle. Su šiuo sklandytuvu
taip pat pagerinta daug
TSRS ir pasaulio sklandymo
rekordų. Sklandytojas V. Čiu-
vikovas pirmasis mūsų šalyje
šiuo sklandytuvu nuskrido
500 kilometrų trikampį marš-
ruta.

Sklandytuvai SA-7 buvo sukurta ir pastatyta 1970 metais Maskvos aviacijos institute (20 kapeikų vertės ženklas).

Serija baigiasi 45 kapeikų vertės ženklų, kuriame vaizduojamas Prienų eksperimentinėje sportinės aviacijos gamykloje sukurtas ir pastatytas rekordinis sklandytuvas LAK-12 „Lietuva“. Šis sklan-

TSRS ryšių ministerija taip pat išleido vokus su sklandytuvų BRO-11 M „Zylė“ ir LAK-12 „Lietuva“ piešiniais.

A. ARBAČIAUSKAS

LIETUVOS SKLANDYMAI 10 METŲ
10 METŲ PLANETINIAI ŽYGIŲ

8. 日本料理 5. 20 日 日本料理 5. 20 日

Mar
1994

1111

1998

1998

Идет предприятие твое
и врозь отразится

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

1144

from

ACQUISITION

Library

Prunella montana is characteristic of the area.

Иногда призывающие сажи и опрес импрессиона

1000

hair.

1115

၁၇၆၄

2002

ATLANTO NUGALÉTO-JAI

DARIUS IR GIRENAS

1933

1983

Pažyminti Lietuvos sklandymo 50-mečio jubiliejų, išleistas ženklukas. Du ženklukai pagaminti pažyminti S. Dariaus ir S. Gireno skridimo per Atlanta 50-metį.

Du ženkliai taip pat pagaminti pažymint TSRS skandymo 60-metį.

Lietuvos TSR ryšių ministerija sklandymo Lietuvoje 50-mečio proga išleido voką. Dailininkės M. Jonaitienės piešinyje vaizduojamas pir-

masis Lietuvoje pastatytas B. Ožkinio konstrukcijos sklandytuvus T-1 ir žiandieninis modernus sklandytuvus. Vokas ir atvirukas idallini-

kas A. Šakalys], išleisti šiais metais S. Dariaus ir S. Girėno skridimo per Atlantą 50-mečiui pažymėti.

PIRMĄ KARTĄ, IR VISAM LAIKUI

Rudenį, kai aviacijos sporto klubuose baigiamas sezono sportinis ir treniruočių darbas, rengiamos tradicinės respublikinės klubų lakūnų navigacinės varžybos „Sparnų“ redakcijos prizams laimėti. Šį kartą jos rugsėjo 13–17 dienomis vyko Šilutės aviacijos technikos sporto klubo (ATSK) bazėje ir buvo jubiliejinės — dešimtosios.

Šios jubiliejinės varžybos buvo lemtingos: koks kolektyvas laimės redakcijos pereinamąjį prizą, tam jis atiteks visam laikui. Beveik visose komandose — klubų etatiniai lakūnai-instruktoriai.

Kai toks kvalifikuotų lakūnų būrys, ir varžybų įtampa žadėjo būti atkakli, o stebėti lakūnų pasiruošimą bei meistriškumą buvo įdomu ir malonu. Kas be ko: varžybų programoje buvo sudėtingi, daug jėgų ir gero meistriškumo reikalaujantys pratimai. Su „Vilga“ reikėjo tiksliai pakilti ir nutupdyti lėktuvą į nustatytą zoną, nuskristi tolimus maršrutus, minutės tikslumu praskriejant kontrolinius punktus ir nufotografuojant juos, o finišą pasiekti nustatytu laiku net sekundės tikslumu, neviršijant nustatyto skridimo aukščio ir greičio.

Po iškilingo varžybų atidarymo, kuriame dalyvavo ir sportininkus pasveikino LKP Šilutės rajono komiteto pirmasis sekretorius Julius Ulba, Šilutės ATSK šefuojančios Melioracijos statybos valdybos viršininkas Pranas Zubė, meistriškumą ir sugebėjimą preciziškai tiksliai valdyti lėktuvą sportininkai turėjo demonstruoti aerodromo terito-

rijoje skridimuose ratu. Gerą pavyzdį parodė sklandymo sporto veteranai Akmenės ATSK viršininkas Klemas Inta ir Panevėžio ATSK inžinierius, buvęs Šilutės klubo viršininkas Vladas Kėsgaila. Jie, taip pat Šiaulių ATSK instruktorius Artūras Sivickis užėmė prizines vietas. Aukso medalis buvo įteiktas pratimo laimėtojui K. Intai.

Jei rungtyniaujanč pirmame pratime bene didžiausią įtaką turėjo patyrimas, tai kituose pratimuose (skridimuose maršrutu) svarbūs faktoriai buvo sportininko ištvermė, geras psichologinis ir teorinis pasiruošimas, mokėjimas skrendant be mažiausios abejonės ir klaidos „skaityti“ žemėlapią, na, žinoma, ir jaunystė. 159 km maršrutą trikampiu su dviem kontroliniais punktais reikėjo nuskristi per 1 val. 13 min. Sekundės tikslumu finišavo vilnietis Jonas Juknius ir šiaulietis Juozas Baltūsis. Tačiau už visą pratimą didžiausią taškų įvertinimą (1994 taškus iš 2000 galimų) gavo klaipėdietis Steponas Gervinis. Įdomu, kad buvę lyderiai K. Inta ir V. Kėsgaila, kaip ir kaunietis J. Janušauskas bei alytiškis J. Kuncevičius, šiame pratime nesugebėjo rasti ir nufotografuoti vieno posūkio punkto ir, gavę nulinius įvertinimus, privalėjo tenkintis 17–20 vietomis. Komandomis į lyderius

išsiveržė Šiaulių ATSK lakūnai, aplenkę šilutiškius septyniais, o klaipėdiečius — 36 taškais.

Trečias pratimas buvo bene sudėtingiausias — lankine trasa per 1 val. 11 min. reikėjo nuskristi 165 km maršrutą, praskrendant minutės tikslumu du slapčius ir nufotografuojant keturis kontrolinius punktus. Vienintelis be baudos taškų pratimą baigė Vilniaus ATSK lakūnas Jonas Juknius. Tik dvi sekundes anksčiau į finišą atskrido panevėžietis V. Žižys, o tris sekundes vėlavo S. Gervinis, žengęs po dviejų pratimų pirmaujančių tarpe. Neapsieita ir čia be „riestainių“ — neradę kontrolinio punkto, nulinius įvertinimus gavo vilnietis V. Ramelis ir telšietis S. Svotas. Po šio pratimo lydere tapo Šilutės ATSK ekipa.

Komandinį skridimą, įveikiant 191 km maršrutą su dviem slaptais ir penkiais kontroliniais punktais per 1 val. 26 min., laimėjo Vilniaus ATSK lakūnai J. Juknius ir V. Ramelis.

Po šių skridimų sportinė įtampa pasiekė kulminaciją. Visą turėjo lemti lėktuvo technikos ir teorinių navigacijos žinių patikrinimas bei PDG normatyvų laikymas.

Kai teisėjai susumavo rezultatus, paaiškėjo, kad pirmoji vieta atiteko daugiausiai taškų (4549) surinkusiam antirus metus iš eilės varžybose startavusiam Klaipėdos ATSK lakūnui instruktoriui pirmo atskyrio sportininkui Steponui Gerviniui (treneris A. Dulkė). Jis yra baigęs Kauno Antano Sniečkaus politechnikos institutą. Klube dirba ketvirtus metus. Skraidyti sklandytuvais pradėjo prieš dešimt metų Klaipėdos ATSK. Mokydamasis institute, Kaune skraidė aukštojo pilotažo sportiniais lėktuvais. Vien šiais metais „Vilga“ yra priskraidęs daugiau kaip 120 valandų.

Steponui Gerviniui buvo įteiktas mažasis „Sparnų“ prizas ir čempiono aukso medalis. Kitas dviejų prizines vietas užėmė Panevėžio ATSK lakūnas V. Žižys (4516) ir Biržų ATSK lakūnas instruktorius G. Venckus (4480).

Pirmą kartą šiose varžybose komandinę pergalę iškovojo ir didįjį „Sparnų“ pri-

Varžybų laimėtojas S. Gervinis su iškovotu „Sparnų“ prizų.

zą visam laikui laimėjo Šilutės ATSK komanda (surinko 10333 taškus), kurioje startavo lakūnai Algis Balaišis ir Ramūnas Jurkštas (treneris J. Aleknavičius). Jie taip pat apdovanoti čempiono aukso medaliais. Šilutiškiai buvo jauniausia komanda: R. Jurkštas debiutavo varžybose, o A. Balaišiui tai buvo trečiasis startas. Įdomu pažymėti, kad Algis pernai varžybose bendroje įskaitoje buvo iškovojęs antrąją vietą. Šį kartą, skiriant visas jėgas komandinei pergalei, jis tenkinosi penkta, o komandos draugas R. Jurkštas — septintą vietą. Kitos komandos užėmė šias vietas: 2. Klaipėda (10246), 3. Šiauliai (9384), 4. Biržai (8473), 5. Vilniaus ATSK (8400), 6. Kauno ATSK (5382), 7. Telšiai (5208), 8. Panevėžys (4881), 9. Akmenė (4535), 10. Alytus (3452 taškai).

„Sparnų“ redakcija dėkoja visiems padėjusiems organizuoti ir šventiškai surengti šias respublikines varžybas: Šilutės rajono vadovams, Lėktuvos TSR SDAALR CK aviacijos skyriui, LTSR aviacijos sporto federacijai, Šilutės ATSK darbuotojams ir klubo šefams, teisėjų kolegijai (vyriausiasis teisėjas — sąjunginės kategorijos arbitras šiaulietis V. Plungė).

Sėkančių metų varžybas numatoma surengti Biržuose. Čia jau bus kovojama dėl naujų „Sparnų“ redakcijos prizų.

K. KILČIAUSKAS

Šilutės ATSK komanda, laimėjusi visam laikui „Sparnų“ prizą (iš kairės į dešinę): A. Balaišis, treneris J. Aleknavičius ir R. Jurkštas. AUTORIAUS nuotr.

TARYBINĖS ARMIJOS KARIAI, IŠLEISTI ! ATSARGA!

RESPUBLIKOS PRAMONĖS ĮMONĖS, STA-
TYBOS IR KITOS ORGANIZACIJOS KVIE-
ČIA JUS Į DARBĄ.

GYVENTOJŲ ĮDARBINIMO BIURAI PA-
DĖS IŠSIRINKTI DARBĄ IR ĮSIDARBINTI, NU-
KREIPS Į KURSUS, PATARS, KUR GALIMA
ĮSIGYTI NORIMĄ PROFESIJĄ.

TAUPLYKITE LAIKĄ, NAUDOKITĖS BIURŲ
PASLAUGOMIS!

K R E I P T I S:

VILNIUS, KOMJAUNIMO g. 60;
KAUNAS, LENINO pr. 12;
KLAIPĖDA, VYTAUTO g. 34;
ŠIAULIAI, SPALIO g. 8;
PANEVĖŽYS, SODŲ g. 3;
ALYTUS, K. POŽELOS g. 21;
KAPSUKAS, ČERNIACHOVSKIO g. 50;
KĖDAINIAI, JOSVAINIŲ g. 5;
MAŽEIKIAI, PRAMONĖS g. 5;
UTENA, MOLĖTŲ g. 23;
TAURAGĖ, PASIENIEČIŲ g. 2;
TELŠIAI, SPAUDOS g. 5;
ROKIŠKIS, RESPUBLIKOS g. 82;
UKMERGĖ, VILNIAUS g. 6.

LIETUVOS TSR VALSTYBINIS
DARBO KOMITETAS

Skirtingi tikslai, skirtingos ir priemonės

Prieš dvidešimt penkerius metus, kai kosmonautika dar žengė pirmuosius žingsnius, daugelį pasaulio šalių ekranų aplankė meninis filmas „Jeigu viso pasaulio vaikai“. Jame buvo pasakojama, kaip nepažįstami įvairių tautybių žmonės, įvairių profesijų atstovai bendromis pastangomis ėmėsi išgelbėti prancūzų žvejų laivo įgulą, patekusių į nelaimę dėl apsinuodijimo. Šis filmas gliaulį įstrigo į atmintį. Ir visų pirma savo žmogiškumu, idėjos paprastumu: jeigu visi bendrai imsis kovoti su blogiu, šis pasitrauks. Ši mintis taip ir prašosi būti perkelta į daugelį gyvenimo sričių. Juk jeigu Žemės gyventojai visada padės vieni kitiems, gyvenimas mūsų planetoje taps gražesnis, saugesnis, prasmingesnis...

Prisiminiau šį filmą ir jo idėja dėl to, kad ir šiandien nelaimės ištikti žmonės reikalingi kitių pagalbos. Ir ateina jiems į pagalbą... tarptautinė kosminė sistema KOSPAS-SARSAT, skirta į avarijas patekusių laivų ir lėktuvų paieškoms. Šią sistemą sukūrė Tarybų Sąjunga, JAV, Prancūzija ir Kanada. Ji pradėjo veikti 1982 metų birželio 30 d., kai Tarybų Sąjunga paleido Žemės palydovą „Kosmos-1383“. Per praėjusį laiką tarpvalstybinių pastangų dėka išgelbėtos 66 žmonių — šiaurės Amerikos ir Vakarų Europos piliečių — gyvybės. Tai dažniausiai nedidelių laivų įgulos, mėgėjai perplaukti vandenynus ir apiplaukti Žemės rutulį, atskirų aviakompanijų lėktuvų keleiviai ir įgulos. Pastaruoju metu, įsitikinęs šio Tarybų Sąjungos iniciatyva vykdomo taikaus kosminio darbo vaisiais, Visatoje skrieja jau trys Žemės palydovai — dar vienas „Kosmos“ serijos atstovas ir vienas JAV gamybos.

Didesnis palydovų skaičius padeda dažniau apskrieti Žemę ir įsiklausyti į visus radijo signalus, skriejančius iš mūsų planetos. Jeigu palydovas sugauna SOS signalą iš nelaimės patekusio laivo arba lėktuvo, jeigu suveikia įmontuoti laivuose ir lėktuvuose specialūs radijo švyturiai, kurie dirba be radio, KOSPAS-SARSAT sistemos palydovai nedelsdami perduoda į Žemę aliarmo signalus, koordinates. Pradedami gelbėjimo darbai. Jau daug atvejų, kai ši sistema išgelbėjo žmones nuo neišvengiamos pražūties. Ir dėlto vis daugiau laivybos ir aviakompanijų atstovų stengiasi surasti bendrą kalbą su minėtos gelbėjimo sistemos atstovais, užsitikrinti pagalbą. Mūsų šalis noriai ištisia joms paramos ranką, skatina kitus šios sistemos kompanijoms ją plėsti.

Zmojus, jo gyvybė visada buvo mūsų valstybės dėmesio centre. Ir todėl Tarybų Sąjunga, negalėdama lėšų, skyrė šiai sistemai du Žemės palydovus. JAV — po ilgų raginimų — vos vieną. Daugiau, pasak JAV astronautikos ir kosminės erdvės

tyrimo valdybos (NASA), ji negalini skirti, nes... neturinti lėšų.

Ar ne keistai skamba šie žodžiai? Stambiausia kapitalistinė valstybė, vadinanti save turtingiausią pasaulyje, staiga neturi lėšų, reikalingų taikiems kosmoso įsavinimo tikslams. O gal ir tikrai neturi? Pernelyg daug — šimtai milijonų dolerių kasmet išleidžiama ginklų, skiriama karinei kosminei veiklai, susijusiai su „Sati“ sistemos laivų „Kolumbija“ ir „Celindzer“ skrydžiais, kurių metu atliekamos Pentagono užduotys. Beje, gali būti, kad NASA neturi lėšų taikiems tikslams kosmose, nes JAV karinė žinyba turi pakankamai Žemės palydovų, skirtų, tiesa, visiškai kitiems tikslams. Turime galvoti palydovus-šnipus, kurių Jungtinės Valstijos sukūrė ištiesą sistemą. Ji net „šešiais aukštais“ juosia mūsų Žemę.

Tokių kariniamis tikslams skirtų šnipų „dinastiją“ pradeda „Kilhouli“ („rakto sky-lutė“) palydovai, kurie apskrieja Žemę 150 km aukštyje. Jų tikslas — perduoti JAV karinei žinybai įvairiausių Žemės plotų fotonuotraukas.

Kitame „aukšte“ įsikūrę „Big Bird“ („didysis paukštis“) sistemos dangaus skliautais skriejantys šnipai. Jų aukštis (150–300 km) gali būti keičiamas, priklauso-mai nuo poreikių. Tai 13,6 tonos svorio ir 18 m dydžio palydovai-šnipai, kurių surinktos žinios per geostationarius JAV ryšių palydovus ir AVAKS sistemos lėktuvus perduodamos į Žemėje esančius kontrolinius punktus. „Didysis paukštis“ aprūpin-tas moderniausia fotoaparatu-ra, kurios teleobjektyvo skersmuo 13 metrų! Filmuota medžiaga, sukomplektuota į šešias ir daugiau kapsulių, iš palydovo automatiškai iš-šauinama į atvirą kosmosą ir vėliau, nusileidusi pro tan-kiuosius atmosferos sluoks-nius, JAV žvalgybos lėktuvų „sužvejojama“ specialiais, tinklais.

Sekančiame „aukšte“ virš

mūsų planetos įsikūrę „Ferit“ („sargybinis“, „stebėtojas“, „žvalgas“ arba paprasčiausiai „šnipas“) tipo palydovai. 350–700 km aukštyje apskriedami Žemę šie palydovai-šnipai seka ryšius tarp Žemės palydovų ir Žemėje esančių stočių bei vadovavimo punktų. Užtikę signalus, jie skubiai perduoda jų parametrus į specialius JAV karinės žvalgybos radijo centrus. Įdomu pastebėti, kad šiai sistemai priklausan-tis vienas „Ferit D“ tipo pa-lydovas, kuris per 96 minu-tes apskrieja Žemės rutulį, rugsėjo pirmąją, kai Pietų Korėjos keleivinis laineris „Boeing 747“ pažeidė TSRS oro erdvę, net tris kartus praskriejo pažeidimo zoną. Kokiais tikslais, matyt, aiš-kinti netenka.

„Vait Klaud“ („baltasis debesys“) vadinami palydo-vai-šnipai, skriejantys gru-pėmis po tris 1100 km aukš-tyje, skrupulingai seka visų tarybinių laivų judėjimą. „Riolait“ („vulkaninis ak-muo“) vadinami šeši geosta-tiniai palydovai, kurie kur-suoja 36 000 km aukštyje. Jie seka visą iš Žemės sklin-dančią radarų, radijo ir mi-krobangų signalų „mišką“, o jų infraraudoni detektoriai reaguoja į karštas startuo-jančių tarpžemyninių raketų dujas. Pasak VDR savaitraš-čio „Vochenpost“, mažų ma-žiausiai vienas šio tipo pa-lydovų-šnipų „seke operaci-ja“, kurią JAV C2V atliko drauge su Pietų Korėjos ci-vilinės aviacijos kompanijos lėktuvo vadu rugsėjo pirmą-ją Tolimuosiuose Rytuose.

Aukščiausiai virš Žemės skrieja IONDS tipo palydo-vai. Šių šnipų paskirtis — sekti branduolinius sprogi-mus. Skriedami 90–120 000 km aukštyje, jie per savo daviklius reaguoja į bet kurį atominių blykstelėjimą, gali nustatyti jo jėgą, spindulia-vimą ir išmatuoti elektro-magnetinį pulsą.

Minėtų „šešių aukštų“ skriejančių palydovų-šnipų informacija perduodama į Žemę, į slapčiausią JAV slaptavietę — Nacionalinę saugumo valdybą, įsikūrusią Ford Mede netoli Vašingto-no. Jos žinioje yra 4120 elektroninių sekimo stočių Žemėje. O dirba šioje valdy-boje 120 tūkstančių žmo-nių!

Kurgi po viso to, kas pa-sakyta, gali užtekti lėšų taikiems žmonių gelbėjimo tikslams, kai jos taip reika-lingos... kovai prieš žmoni-ją, jos saugumą.

„Jeigu viso pasaulio vaiki-nai“, kokia graži mintis, ko-kia puiki idėja... Ar pavyks ją įgyvendinti žmonijai — pasakyti sunku. Šiuo metu, nors tarptautinė atmosfera ir įkaitusi, kosminėje sargy-boje dirba mūsų šalies ini-ciatyva įkurtos tarptautinės KOSPAS-SARSAT sistemos taikūs palydovai. Ir jūreiviai bei lakūnai, patekę į avariją, visi taikių kosminių darbi-ninkų pastangomis išgelbėti žmonės sako jiems „ačiū!“

A. SERMUKSNIS

SPARNAI

1983 m. Nr. 4 (61)

LIETUVOS TSR SAVANO-RISKOS DRAUGIJOS ARMI-JAI, AVIACIJAI IR LAIVY-NUI REMTI (SDAALR) CENT-RO KOMITETO VISUOMENI-NIS-MOKSLINIS-PRAKTINIS IR SPORTO INFORMACINIS BIU-LETENIS

Eina nuo 1968 m. keturis kartus per metus.

Redakcinė kolegija: Romas BANKAUSKAS, Stasys BRUN-DZA, Aleksandras ICIKAVI-CIUS [atsakingasis sekretorius], Aleksandras JONUŠAS, Kazys KILCIAUSKAS [vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojas], Savelijus LEVCENKA, Vytautas PAKARSKAS, Riman-tas RAKAUSKAS, Stanislavas RAMOSKA, Vitas RAVIN-SKAS, Šarūnas SKAPCEVIČIUS [vyriausiasis redaktorius].

Atiduota rinkti 1983.11.18 Pasirašyta spaudai 1983.12.20. LV 15645. Popieriaus for-matas 60×92/8. Giliaspaudė. 4,9 sąlyg. sp. lanko, 5,72 leid-lanko. Užs. Nr. 3108. Tiražas 18.795 egz.

Redakcijos adresas: 232007 Vilnius, Polocko g. 16. Tele-fonai: 61-73-00, 61-39-83.

Spausdino LKP CK leidyklos spaustuvė Vilniuje, Tiesos g. 1.

Rankraščiai negrąžinami.

«Спарнай» («Крылья»)

Общественно-научно-практический и спортивный информационный бюллетень Центрального комитета Добровольного общества содействия армии, авиации и флоту (ДОСААФ) Литовской ССР

Редатор Шарунас СКАП-ЦЯВИЧЮС.

Выходит четыре раза в год. На литовском языке

Адрес редакции: 232007 Вильнюс, ул. Полоцко, 16. Отпечатано в типографии ЦК КП Литвы, Вильнюс, ул. Твесо, 1.

С „Sparnai“, 1983/4

Vilniaus aeroklubo lakūnas, Tarybų Sąjungos ir Europos čempionas sporto meistras Rolandas Paksas.

M. KURAIČIO nuotr.

Laimingų Naujųjų Metų!

„Sparnų“ puslapiuose rasite įdomių pasakojimų apie aviatorius, mašinų ir lėktuvų konstruktorius, susipažinsite su geriausiais respublikos sportininkais — šalies ir Tarybų Lietuvos čempionais.

Reportažai iš techninių sporto šakų varžybų, pasaulio, šalies ir respublikos čempionatų, įvairių tarptautinių varžybų padės jums pajusti sportinio gyvenimo pulsą, leis visada būti patį įdomiausių sportinių įvykių įkūryje, rekti sportininkų meistriškumo ir techninių sporto šakų raidos žingsnius.

Jau nieli aviamodeliuotojai ras brėžinių, pagal kuriuos patys galės statyti modelius, o pasakui jais rungtyniauti. Mokslininkas įdomu bus susipažinti su įvairių specialybių karininko profesija, sužinoti apie sėkmingas karines bei civilines aviacijos mokyklas.

„SPARNŲ“ PRENUMERATOS KAINA METAMS — 1 RUB. 60 KAP., PUSEI METŲ — 80 KAP., VIENO NUMERIO KAINA — 40 KAP. PRENUMERATA 1984 METAMS PRIIMAMA BE APRIBOJIMŲ IKI KOVO 1 DIENOS.

SPARNAI

40 kap.

INDEKSAS 76783

TEGU „SPARNAI“ IR 1984 METAIS
BŪNA JŪSŲ DRAUGAS

El. žurnalo variantą parengė:
www.PlienoSparnai.lt

